

LILIKE MÁR NAGY LEÁNY ÉS MÁS ELBESZÉLÉSEK

15-18 ÉVES LEÁNYOK SZÁMÁRA

**MAGYARRA ÁTDOLGOZTA:
TÁBORI KORNÉL**

BUDAPEST
A MAGYAR KERESKEDELMI KÖZLÖNY
HIRLAP- ÉS KÖNYVKIADÓ-VÁLLALAT
KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-47-0 (online)
MEK-14132

TARTALOM

LILIKE MÁR NAGY LEÁNY

ELSŐ FEJEZET.

Lilike.

MÁSODIK FEJEZET.

A tengerparton.

HARMADIK FEJEZET.

A fiuk.

NEGYEDIK FEJEZET.

Jour fixe.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A baba.

HATODIK FEJEZET.

Filozófia.

HETEDIK FEJEZET.

A háziasszony.

NYOLCADIK FEJEZET.

Perpatvar.

KILENCEDIK FEJEZET.

Olvasmányok.

TIZEDIK FEJEZET.

Esőben.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Ijedelem.

TIZENKETEDIK FEJEZET.

Claudine.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Megfigyelések.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Egy szívbeli tragédia.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Szomoru órák.

TIZENHATODIK FEJEZET.

A végrendelet.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Melankólia.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Jean bácsi.

A HERCEG SOFFÓRJE.

DICKENS VÁLOGATOTT ELBESZÉLÉSEI

A börtönben.

Aranyhaju Lucie.

A kis cseléd.

A legszebb történet.

Bebella.

LILIKE MÁR NAGY LEÁNY

ELSŐ FEJEZET.

Lilike.

Lilike figyelmes arckifejezéssel áll a tükör előtt és komolyan nézi magát benne. Vajjon mit gondolnak erről a lényről, - aki itt, szemtől-szembe áll, - ha az utcán vagy a szalonban találkozna vele? Nos, minden fiatalos hiuság nélkül: ha Lilike valahol találkozna Lilikével, akkor Lilike nem is találná Lilikét olyan borzasztónak.

Igaz, hogy nem nagyon nagy. De nem tűnt-e fel önöknek, hogy a nagytermetű nők milyen ritkán bájosak? Ennél sokkal többet ér, ha az ember arányos termetű és Lilike tagadhatatlanul az. Jól megnőtt és graciózus. Igaz, hogy dereka lehetne valamivel karcsubb is, de erről nem annyira a természet, mint inkább madame Destrel tehet, aki a fűző dolgában nagyon konzervatív, ósdi nézeteknek hódol. Lilike egyre fejlődik és azon az uton van, hogy teljesen nagy nő legyen.

Ha a szoknyája nem volna olyan nevetségesen rövid, akkor az alakja is mindjárt másként festene. Igaz, hogy a lába kissé nagy, de ebben az esetben sem a természet, hanem a túl nagy cipők a felelősek. Különböző is a mai sportoló világban a nagy lábnak is megvannak a maga előnyei. De a kéz, az csinos és jól ápolt. Ha a köröm nem is fénylik olyan nagyon, mint madame de Gerlenél, azért mégis megvan a mandula-alakja és ez a fődolog. És kifogástalanul fehér.

Az arc csinos, ha nem is tartozik a feltűnő arcok közé, amelyek után mindenki megfordul az utcán. A haj nagyon ki van fésülve és hála istennek sok van belőle, nem szólva arról, hogy igen előkelő, aranybarna színe van. Ha megfelelő hajvisszával kezelnék, akkor a legszebb fényhatásokat lehetne vele elérni. Van még különben sütővas is a világon.

A szem nagy és kék. Nem szürke, ahogyan Destrel ur állítja. Colette Blois szeme szürke, de Lilike szeme kimondottan kék. Ha van valami hibája ennek a szemnek, akkor az az, hogy kissé nagyon kiáll és néha kissé merev a pillantása.

Az orr! Istenem, - sajnos - egy gyöngye pont: tagadhatatlan, hogy kissé vastag és... inkább ne beszéljünk erről az orról. Egy piciny acélpálcikából kitalált, genális szerkezettel Lilike minden este megpróbálta az orrnak ezt a tömegét némileg fékezni. De az eljárását nem koronázta siker és az orr... némileg vastagocská maradt.

A száj! Nagy, nem túl nagy... de a kis száj már nem divat és azonkívül Lilike szájának jó vágása van. Foga fehér, egészséges és fogsora szabályos.

Az ajka szellemes és nagyon vörös, különösen, ha időről-időre megharapja. Az alsóajkat erősen fékezni kell, mert ha nem vigyáznak rá, akkor megvan az a hajlandósága, hogy lelógjon és a száját félig nyitva hagyja. Az arc bőre egészben véve kielégítő, különösen azóta, hogy a rendes nyári szeplők már nem térnek vissza. Ezt Lilike annak köszönheti, hogy szorgalmasan tanulmányozza a divatlapok kozmetikai rovatát.

Még egyszer: Lilike egészben véve nem kellemetlen megjelenés. Azt a keveset, ami alakján a bírálatot kihívja, gondos testápolással még el is lehet tüntetni. Igaz, hogy kellemesebb volna olyannak lenni, mint a nagy regények hősnői, akiknek lábaihoz borulnak a férfiak. De az ember nem választhat, meg kell elégedni azzal, amije van. Végre nem is külső szépség a fődolog és Lilikének nem volna igaza, ha sorsa miatt panaszkodnék.

A végzet nem szánt neki különösen jó sorsot. Alakjának és szellemének bizonyos finomságai megkövetelheték volna, hogy Lilike arisztokratikus környezetbe szülessék. De azért Destrel ur kifogástalan apa és kitűnő geológus. És ha Destrelnének látóköre némileg szűk is, azért igen sok kitűnő tulajdonsággal is rendelkezik. Mindketten nagyon szeretik Lilikét, aki viszont nagy gyöngédséggel ragaszkodik szüleihez. Lakásuk, ha kissé modernebb volna, egészen elfogadható lenne. Husvétkor utra szoktak kelni és Saint-Jean, ahol a nyarat töltötte, mindinkább divatba jön. Nyolc nap előtt a fürdővendégek listája valósággal imponáló volt.

De hisz mindezek a dolgok alapjában véve jelentéktelenek, ha elgondoljuk, hogy a legnagyobb örömeink és legmélyebb fájdalmaink saját bensőnkől származnak. Hogy a keret, amelyben életünk lejátszódik, többé vagy kevésbé volt fényes: az élet végén már nem is fontos. És Lilike még fiatal!

Alig tizenöt éves. Jobban mondva, már tizenöt éves, mert szülei úgy öltöztetik, olyan fiatalosan, olyan gyermekesen, hogy az elfogulatlan szemlélő Lilikét sokkal fiatalabbnak itélné. Igaz, a szelleme már érett. Műveltsége tökéletes és az utolsó vizsga, amit a jövő évben kell letennie, ugyyszólván csak formaság. Tanítói mind megegyeznek abban, hogy Lilike ezt a vizsgát kitűnően fogja letenni. Sok érzéke van a szépművészetek iránt. Tehetséggel zongorázik és az oly ritkán elégedett Sorbiet kisasszony azt mondja, hogy az énekhangja is csinosan fog fejlődni. A rajzolásban sem utolsó és Barnagnec ur, valahányszor Lilike rajzait látja, mindig ezt mondja:

- Van tehetsége a kis békának. Azaz dehogy béka...

Az első bérnialása óta már három év mult el és Lilike azóta igen szolid. Az utolsó télen anélkül, hogy jelleme ettől szenvedett volna, kivette a maga részét a párisi élet mulatságaiból. Ha csak nagy társaság nincs náluk, részt vesz a vacsorákon. Kétszer volt a Theatre Francais délutáni előadásain, háromszor az Odeonban és kétszer a Nagy Operában. Már volt keresztanya és nyoszolyólány és már kétszer beoltották. A kanyarót, a számárhurutot és a többi gyermekbetegséget diadalmasan legyőzte. Az utolsó tél óta gyakrabban van migrénje is, ami bizony a magasabb szellemi érettségnek a jele.

Igy nem lehet csodálkozni azon, hogy bizonyos kívánságok és vágyak nem egészen idegenek tőle. Kétségtelen, hogy csak a szülőknek a hibájuk, hogy nem akarnak beletörődni abba, hogy gyermekük idővel nagy és komoly emberré nő fel. És mégis a törvényhozók, akik pedig bizonyára nem ostoba emberek, épen a tizenöt éves kort jelölték meg, mint olyant, amelyben a nőnek már szabad férjhez menni. Ezzel bizonyára azt akarták mondani, hogy ebben a korban a nő már szellemileg is érett, annyira, hogy saját családot alapíthat.

Nem mintha Lilikének olyan sürgős volna a házasság! A házasság komoly dolog, amit jól meg kell fontolni. De ha Lilike nem is vágyik annyira a férjhezmenésre, mint egy másik fiatal hölgy, akit ő néven tudna nevezni és aki ezzel a vágyakozásával némiképpen nevetséges, - azért a családban mégis gondolhatnának arra, hogy a Code Napoleon minő jogokkal ruházza fel a tizenötéves hölgyeket. Vagy nem nevetséges: Destrel ur lányáról még mindig csak per „kicsike” beszél? Az, hogy nem akarja kimondani a komoly Amelie nevet, még csak érthető, de az már igazán nem volna olyan nehéz, hogy Lilikét mondjon a „kicsike” helyett.

MÁSODIK FEJEZET.

A tengerparton.

Saint-Jeanban évek óta szokásos, hogy az ott időző fürdővendégek minden este hat órakor kimennek a tengerpartra sétálni. Egy százötven méter hosszú töltésen sétál mindenki, aki csak ezen a fürdőhelyen tartózkodik. A mult évben Lilike még nem tudta kellő mértékben megbe-

csülni a tengerparti sétát. Annyi elegáns nő között, akik ott fel-alá járkáltak, soha sem érezte magát egészen jól. Jobb szeretett lent maradni a víz mellett, ahol kis gyerekekkel játszott és kagylókat gyűjtött. Az idén azonban a kagylók már egyáltalán nem érdeklik és a kis gyermekek is csak igen ritkán. Hat és hét óra között ellenben ő is ott sétál mindig a töltésen.

Elég érdekes a séta. Átlag minden három percben talál az ember ösmerőst, akivel egyszerű szertartásos köszönést, vagy barátságos mosolyt, avagy néhány szót vált. Miután mindez nyilvánosan történik, az embernek az az érzése van meg, hogy egy színházban játszik és - mi tagadás - bizonyos örömet lel benne, ha a szerepét jól játszotta. Ezt nem mindenki tudja. Sokan igen előnyösen mutatkoznak a tengerparti sétán, mások kevésbé.

Bélizy asszony például valósággal nagyszerűen fest itten. A szalonban talán kissé túlterjedelmes volna, de a véghetetlen tenger mellett az ő alakja is arányosabbnak tűnik fel. A Foisseeur-család tagjai ellenben, akik pedig egyébként kitűnő emberek, igazán nincsenek helyükön a tenger mellett. Az asszony, aki már nem mai gyermek, nem restel mosóruhában és matrózkalapban megjelenni a sétányon. Leánya, a tizennégy éves Juliette pedig ásóval és mindenféle gyermekjátékokkal jelenik meg, mint hogyha ma is hat éves bábé volna.

Nagy mulatság az ismeretlen embereket nézni. Különösen akkor, ha az embernek van egy barátnője, akivel összes megfigyeléseit közölheti. Ó, akkor nagyszerűen mulik az idő. Nem kell, hogy az ember éppen csak a ruhákról és a kalapokról beszéljen, mert lélektani tanulmányokat is lehet tenni. Hisz mindenkinek, aki arra sétál, megvan a maga története, a maga egyénisége. Így például az a kövér ur, aki rózsabimbót hord a gomblyukában, a nagy költő. Pontosan tizezer verset irt az emberi sorsról, természetesen némi szabadsággal kezelve a költészeti szabályokat, különösen a verslábakra vonatkozókat. De neki ez is szabad, mert azonkívül, hogy költő, a közoktatásügyi minisztériumnak a hivatalnoka is.

Az a kicsi, száraz hering, aki úgy néz ki, mint egy iskolamester és nyujtózkozik, hogy nagy-nak lássék, nem más, mint Karamánia követe.

Ott a két hölgy közül: a kövér a nagyhercegnő és a másik az udvarhölgye.

Az a hölgy, aki kutyákkal jár és férfikalapot visel, valamikor egyike volt Páris leghiresebb műlovarnőinek és a montenegrói trónörökös akarta elvenni. Később egy papirkereskedő felesége lett, aki egy évvel a házasság után meghalt.

Vannak azonban olyanok, akikről az ember semmit sem tud, ámbár minden nap találkozik velük. De mindegyiknek más az arca és mindenkinek megvannak a maga külön tulajdonságai is.

Itt van az a titokzatos fiatal férfi, aki minden este pontosan hat óra és tíz perckor borzasztó eleganciával megjelenik a parton, négyszer, se többször, se kevesebbszer, pontosan négyszer fel-alá sétál és azután eltűnik.

Meg szokott jelenni egy egész kis csapat spanyol nő. Arcuk színe halvány, szemük szénfekete, a viselkedésük igen rossz.

Folyton beszélnek, folyton a fiatalemberekkel kacérkodnak. Lilike gyűlöli őket és a spanyol nők is őt. Vannak sétálók, akik fölött Lilike bizonyos hatalommal bír. Nem nagy számban vannak ilyenek, de hát Lilike nem mondhatja magáról, hogy feltűnő jelenség.

Van két szőke fiatal leány, akik sohasem mulasztják el, hogy jól megnézzék őt és össze sugdossanak, valahányszor elmennek mellette. Ez nem valami finom dolog, de Lilike nem haragszik érte. Falusi libák, akiknek imponál a párisi leány.

Nagy figyelemmel kíséri Lilike személyét két fiatal fiú. Még nem érték el a tizenhat évet és még nem biztosak sem magukban, sem eleganciájukban, amit láthatóan nagyon ambiciósaknak. Minden percben a nyakkendőjükhöz nyulnak, vagy kezelőjükhöz, közben jobbra-balra körütekintenek, lesik a hatást, amit tettek.

A multkor azt is megpróbálták, hogy könnyedén hadonásszanak sétapálcájukkal. E manőver közben az egyik elejtette pálcáját és ez a pálca érintette Lilike szoknyáját, úgy, hogy a fiatal leány ijedtében felkiáltott. Az ügyetlen fiú dadogva kért bocsánatot és mind a ketten rákvörösek lettek. A két fiú azóta, valahányszor Lilikét látják, zavarba jön és elfordítja a fejét.

De azért, ha el is fordulnak Lilikétől, a pillantásuk egy századpercenyre mindig találkozik és arcuk ilyenkor sötétpiros lesz.

HARMADIK FEJEZET.

A fiúk.

- Hallod-e Lilike, jó hír van a számodra. Madame Lacour és Anni ma délután érkeznek.

- Nagyszerű - szólta Lilike és örömmel néz fel munkájából.

- És magukkal hozzák Renét és Marcot is.

- Igen.

Lilike hangja az első és második felkiáltás között annyira megváltozott, hogy az okvetlenül feltűnik anyjának, Destrelnének is.

- Mit jelentsen ez az igen? - kérdezte az anya, - nem örülsz, hogy jönnek?

- O igen anyám, örülök neki.

Azt, hogy a fiúk látogatásán örül, Lilike olyan közömbös hangon mondta, hogy az anya elmulaszthatatlan kötelességének tartja leányát tovább faggatni.

- Mit jelentsen ez, Lilike? Két év előtt szinte elválaszthatatlanok voltatok és az utóbbi héten úgy örültél nekik, mint a bolond. Most pedig, mintha nem nagyon örülnél nekik. Mi történt?

- Semmi anyám, biztosítalak semmi. Nagyon szeretem őket. De hát nem igaz, - mégis csak fiúk...

- Talán két év előtt leányok voltak?

Lilike mosolyog.

- Nem tudom, hogyan magyarázzam meg neked - szól aztán - hát két év előtt, akkor még egykoruak voltunk. - Destrelné hangos kacagásra fakadt és Lilikének is vele kell kacagnia.

- Tudom, mama, hogy most is egy korban vagyunk, de hiszen érted, mit akartam ezzel mondani.

Destrelné a fejét rázza és erélyesen felszólítja leányát, hogy minden játszópajtásával egyformán kedves legyen. Lilike megígéri, hiszen ő már nagy leány és tudja, hogy mi illik.

De azért magában mégis csak azt hiszi, hogy neki van igaza és nem tudja felfogni, hogy anyja nem érti őt meg.

Mert ha igaz is, hogy Marc és René két év előtt egykoruak voltak még vele, ma már mégsem azok. Hiszen mi is volt Lilike két év előtt?

Ügyetlen kicsike leány, akinek a legnagyobb mulatsága az volt, ha a tengerparton homokból várat építhetett és csigákat és kagylókat foghatott. Marc és René, akik kitűnően értenek a halászathoz, akkor nagyszerű játszópajtásoknak bizonyultak.

A fiu és leány különbségéről akkor még nem volt szó.

De ma, ma ez más!...

Amikor Lilike találkozott velük, kissé kényelmetlenül érezte magát.

A két fiu is zavarban volt. Jóformán azt sem tudták, hogy hogyan üdvözljék Lilikét. Két évvel ezelőtt, - akkor még tegeződtek. De ezzel a két hosszunadrágos kamasszal szemben Lilike nem találta meg a bizalmas hangot. Először mormogtak valamit, azután valami hallgatóságos megállapodással kölcsönösen magázták egymást.

Közös játékuik sem igen akadt. És ami ennél még rosszabb, közös beszélgetési témájuk se. A két fiu a liceumban megkomolyodott és sajnos, már nincs érzékük sem a játék, sem a sport iránt. Ha Lilike beszélni hallja őket, úgy tűnnek fel neki, mint két idegen. A különbség már külsőleg is feltűnik. Marc és René Lilinek a feje fölé nőttek, hosszúak lettek és szögletesek és úgy viselkednek, mint a fiatal kutyák.

Ügyetlenek, mint minden serdülő, kamaszkorban levő fiu. Ha szalónban vannak, minden butorba beleütődnek és nem tudnak mit kezdeni a karjukkal és lábukkal. Nyakkendőjük mindig félrecsuszik és a cipőjük sarka mindig földre van taposva. René körme néha nem tiszta és Marc rágja is olykor a körmét.

Lilike ellenben már valóságos kis hölgy, akinek kitűnő viselkedése van. Az alakja helyes, jól tartja magát és a kezét is gondosan ápolja. Kitűnően ért ahhoz, hogy szalónban miképp kell helyet foglalni és egy általános beszélgetésben meg tudja ragadni a kellő időt és alkalmat, hogy abba beleszóljon és maga is részt vegyen benne.

Kár, hogy Lilike anyja nem akarja belátni azt a különbséget, ami a kis hölgy és a két iskolás-fiu között van.

NEGVEDIK FEJEZET.

Jour fixe.

Komoly arccal áll Lilike a tükör előtt és szigorú pillantással vizsgálja magát. Ruháját igazgatja, azután hajfűrtjeit, megnézi magát előlről és profilban, jobbra fordul és balra és hátra és kritikus szemmel bírálhatja magát.

Lilike nem egészen elégedetlen önmagával és azt gondolja, hogyha az anyja nem volna olyan makacs, mint amilyen, akkor bizonyára „menne is a dolog”.

Ha egy kis rizspor, hajvíz, parfüm használata meg volna engedve, ha a fűzött szorosabbra szabadna venni, ha a ruhája aljának volantja néhány centiméterrel hosszabb lehetne, akkor, - nos akkor Lilike valósággal elegáns volna. Sajnos, Destrelnének, - legalább ami leánya toalettjeit illeti, - borzasztóan elmaradt nézetei vannak.

A Ducluzeau-család bizonyára szintén nincsen sokkal jobb helyzetben, mint ők. Mindkét család három cselédet tart és olyan lakást, amiért alig három és félezer frankot fizetnek. Mégis ezen a télen Elza és Flóra legalább négyféle ruhában jelentek meg a szombati fogadásokon. De ez semmi hatással sem volt Destrelnéra. Amióta itt vannak Saint-Jeanban, Lilike megkérdezi tőle minden szombaton:

- Milyen ruhát vegyek föl?

- A vászon ruhádat... természetesen - mondja az anyja magától értődő hangon.

Természetes, hiszen nincs más ruhája, mint ez. Az üzletekben ugyan vannak mások is és otthon nincs valami nagy pénzhány, apa éppen a múlt héten kapott egész sereg bankjegyet. Szerencsére Lilike elég találékony volt és értett ahhoz, hogy egy szalaggal, egy-egy hajfürttel mégis változtassa külsejét, úgy, hogy az ne lássék mindig egy és ugyanannak.

Lehet, hogy Lilike a szokottnál kissé erősebben füzte magát.

Tény, hogy amikor a szalónba lépett, amelyikben Calbrousse tábornok, Merleau asszony és de Scilly asszony ültek, nem tudott eléggé szabadon lélekzeni. Persze nem is egészen könnyű dolog, ha az embert két hölgynek és egy nyugalmazott tábornoknak a jelenlétében arra szólítják fel, hogy máskor ne füzze magát olyan szorosan.

Amióta Lilikével ez a kaland megesett, azóta bizalmatlan és nagyon óvatos a saját maga cicomázásával. Ma azonban meg van elégedve önmagával. Sikerült a kertben két fehér rózsát lopnia és az egyiket az övbe, a másikat hajába dugta. Nagyot lendített alakján az a pár keztyű is, amit keresztatyjától kapott. Valóban finoman nézett ki.

Lilike meg van elégedve önmagával és lemegy a szalónba, hogy még egy pillantást vessen az előkészületekre, mielőtt a vendégek megérkeznek.

Finom érzéssel igazít valamit a székeken, az asztalon elrendezi a virágcsokrokat. Mindezek a dolgok csekélységek, de mégis egészen más képet adnak a szobának.

Destrelné persze nevet az ilyesmin. De hát az ember lehet a legkitünőbb anya és még sincs érzéke bizonyos társadalmi finomságok iránt. Lilike, miután a függönyök ráncát is elrendezte, a teaasztalhoz megy. Megnézi, hogy van-e elég édesség, nemcsak a vendégek miatt, hanem maga miatt is, mert hiszen Lilike szereti a nyalánkságokat. De azért főképpen a vendégek miatt néz körül, nehogy ismét az a szégyen essék meg, ami a multkor, amikor hiányoztak a sandvichek.

Destrelnének nincs érzéke az ilyesmi iránt és így nem csoda, hogy Lilike maga kénytelen gondoskodni ezekről a dolgokról, amelyek sokkal fontosabbak, mintsem az ember gondolja. Vagy kire is bizza ezeket a dolgokat? Talán az anyjára, vagy Rosaliera, a cselédre? Rozalie ma felülmulta önmagát. A szendvicsek pompásan sikerültek, a kávéhoz készült kalács arany-szinű s a lapos tálcákra rakott töltött csokoládé-bonbonok amellet tanuskodtak, hogy édességekben sem lesz hiány. Különösen az utóbbiakban telt nagy gyönyörűsége Lilikének.

- Vajjon miféle krémmel vannak megtöltve? - kérdezte önmagától s kíváncsian hajolt a roskadozó tálcák fölé.

- Jőjj, Lilike, - szólt ekkor Madame Destrel, - ne nézd oly mereven a bonbonokat, mert meg találod ígézni azokat.

Lilike sértődötten huzta föl orrocskáját. Az ilyen megjegyzések semmiképpen sem voltak inyére. Hiszen ha az ember kinőtt már a gyermekkorból, nem hallgatja szívesen a nevelő-tanácsokat, még rendes alkalmakkor sem; hát még ilyenkor, közvetlenül a zsur előtt. Lilike már több ízben megkísérelte madame Destrelt e szokásától eltéríteni, de mindig csak ezt a bosszantó választ kapta:

- Az esetben, ha nem szolgáltat sz rá okot, nem teszek ilyen megjegyzéseket.

Hát ez is válasz? Nem is bizonyos, hogy Lilike általában szokott-e ilyen megjegyzésekre okot adni. És ha lett volna oly eset nagyrítván, hogy megsértette a jó modor valamelyik jelentéktelen szabályát, vajjon elegendő alap volt-e ez arra, hogy haladéktalanul és oly határozott

alakban megjegyzést tegyenek rá. Hiszen a társasélet alapfeltétele éppen a kölcsönös elnézés. Édes Istenem, mi történne akkor, ha mindazoknak, akik néhány perc múlva e (majdnem Louis XV. stílusú) szalonban jelen lesznek, haladéktalanul megmondanák a leplezetlen igazságot? Mit szólna ahhoz az ifjú Monsieur de Serly, ha így szólnának hozzá:

- Uram, az ön szép szőke szakállában omlettmozorzsák vannak.

Avagy milyen tekinteteket vetne az emberre Madame Herbert, ha gyöngéden figyelmeztetnék, hogy lélegzete nem éppen rózsaszínű s vajjon zavarba jönne-e Madame de Vélizy, ha e szavakat hallaná:

- Asszonyom, ön gyönyörűen kifestette jobb személféljét, csak kár, hogy - bizonyára nagy sietségében - balszeméről megfeledkezett.

És az sem lenne utolsó dolog, ha burkolt formában bár, de éppen Madame Destrelnek mondaná meg valaki az igazságot, hogy így, meg úgy...

Egyszóval, letagadhatatlan tény, hogy az embernek bizonyos előzékenységgel kell egymás iránt viseltetniök.

Lilikét az elmélkedésből Madame Destrel hangja riasztotta föl.

- Hát ez mire való? - kérdezte csodálkozva.

Lilike fölemelte a fejcskáját s a világ legtermészetesebb hangján kérdéssel válaszolt:

- Micsoda, mama?

Félremagyarázhatatlan kézmozdulattal mutatott Madame Destrel a Lilike kezecskéire. Alig múlt néhány perce, hogy a kisasszony vadonatúj sárga keztyűbe bujtatta kezét s most füle hegyéig elvörösödve, akadozva mondta:

- Ez... ez, ez egy pár keztyű.

Madame Destrel ugyan világosan látta, hogy nem egy pár csizma az, ami Lilike kezén van s így kérdése sem volt sokkal megokoltabb, mint amilyen kevésbé elégitette ki a kíváncsiságát Lilike válasza.

Lilike a mindenesetre nem sokat mondó válasz után nagyot nyelt, akkorát, mint a csirke, amely tulnagyszemre talált. Nem válaszolt a dolog érdemében, csak elgondolta, hogy Madame de Geile, aki pedig mindig „comme il faut”, - a fogadó napjain keztyűs kézzel jár-kei vendégei között. Neki (Lilinek) ma az a feladata, hogy teát szervírozzon, szendvicses tálakat hordozzon s e munkáját bizony nem végezheti keztyű nélkül. A legkellemetlenebb dolog, ha az ember bepíszkítja a kezét.

Madame Destrel kitalálta a gondolatait.

- Ha jól végzed munkádat, az ujjaid nem lesznek maszatosak s ha netán mégis bepíszkolódnék a kezéd, bármennyiszer megmoshatod. De légy oly kegyes, ne tégy tönkre egy pár keztyűt, amelyiknek két frank ötven az ára, - csak azért, hogy mindenki kinevessen a hóbertodért.

Ha egyáltalában volna sötétebb árnyalatu pír, úgy Lilike még jobban elpirult volna. E szavakra nem volt válasza, mindössze fájdalmas sóhaj szállt el ajkairól s aztán fájó szívvel bár, de határozott engedelmisséggel előbb az egyik majd a másik keztyűt is lehuzta kezecskéiről.

Valóban szerencse, hogy Lilike minden ifjúsága mellett is ennyire fegyelmezt. Mi lenne akkor, ha érzékeny természet volna? Mi történnék, ha nem is épp oly hangnemben, de visszafeleselne, avagy ha illedelmesen s rezignált hangon kijelentené, hogy nagyon fáradt s hogy legjobban szeretne lefeküdni?

És valóban olyan gondolatok motoszkáltak fejecskéjében, hogy megköszöni mára a mulatságot. De az utolsó percben eszébe jutott, hogy ha míg a gyermekszobában volt a helye, meg voltak nélküle, - úgy bizonyára most sem okozna nagyobb zavart a visszavonulásával. És aztán a bonbonokról (bizonyára csokoládé-krémmel vannak megtöltve) sem lehet egykönnyen megfélekezni...

E körülmények figyelembevétele után Lilike föltette magában, hogy minden keserűséget lenyel s amikor eszébe jutott a két ragyogó rózsa, meg a pompás esarpe, amelyektől nem kell megválnia, hamarosan meg is vigasztalódott. Azonkívül e pillanatban megszólalt a vendégbejelentő csengő s bizony vendéget csakis barátságos arccal lehet fogadni. Lilike elővette zsebtükrét, végigsimította arcocskáját, megráncigálta még egyszer homloka felett a rakoncátlankodó huncutkákat s az ajtóhoz sietett.

Madame Lecorin és két leánya voltak az első vendégek.

- Drága barátnőm!... Aranyos Lilike!... Pompás színben vagytok...

Ölelkezés, csókok, nevetés, a növény- és állatvilágból kölcsönként becéző szavak.

A csöngetés egyre megismétlődik. Mozgalmas napra van kilátás. Később megérkeznek az összes meghívottak s mikor már belemelegedtek a távollevő közös ismerősök szapulásába, Lilike mosolyogva és tiszte fontosságának teljes tudatában, mindenre ügyelve, mindenre figyelve rendre járja a vendégeket s kedves hízelt hangon hol itt, hol amarrább csendül:

- Teát parancsol?... Limonádéval szolgálhatok talán?

ÖTÖDIK FEJEZET.

A baba.

A párisi utra készülődtek. Madame Destrel a csomagolással volt elfoglalva, amikor Lilike kis csomagot hozott ki szobájából:

- Kérlek mama, tedd ezt is valamelyik táskába, de ügyelj, nehogy baja essék.

A kis csomagról, alakjáról ítélve, azt lehetett hinni, hogy cipő van benne.

- Mi van benne? Ugy emlékszem, Claudine már bepakolta cipőidet: a sárgát, a feketét s a lakkcipőket is.

Lilike biborszinre pirult szemeit szégyenkezve lesütve, halkan így felelt:

- Nem cipők vannak e csomagban, mama, hanem Mimi. Tudod, a kedvenc babám.

Madame Destrel alig bírta a mosolygását elfojtani, de azért, bár az összes kofferek tömve voltak már, nem tagadta meg Lilike kérését. Óvatosan kiszedett néhány fehérneműt az egyik táskából s Mimit, a kiszolgált babát csipkés hálóingek, fehér alsószoknyák közé pakolta.

Lilike már régóta hihetetlen közömbösséggel fogadta minden játékszerét. Két éve lehet, hogy első játékszerét elajándékozta s azóta bámulatos s nála szokatlan könnyelműséggel ragadott meg minden alkalmat, csak hogy egy-két régi lim-lomtól megszabadulhasson. Sőt a múlt esztendő decemberében annyira elfogta a buzgóság, hogy játékszekrényét, amikor szegény gyermekek karácsonyfája alá egy-két ócska dolgot kértek tőle, teljesen kiürítette. Akkor csak néhány kedvesebb emléket tartott meg, köztük természetesen Mimit is.

Nem azért, mintha Miminél szebb babája soha sem lett volna. Hiszen a finom, drága játékboltok legszebb babáit vették meg mindig Lilinek; volt már egész sereg szép, aranyzóke

babája, voltak járó, beszélő s a jó Isten tudja, még mi mindenféle babái... Myrianenek igazi hajból való parókája volt, illatos keztyük simultak finom porcellán kezére s a füzője elől hosszú, divatos korzet volt. Mimi igénytelen jószág, huszonöt centiméter mindössze, a szemei barna üvegből valók s az egyik világosabb, mint a másik, arcáról lekopott már a szín, parókáját a moly nagyrészt megette s az ujjhegyei, amelyek ki tudja hányszor csapódtak már a legkülönbözőbb kemény tárgyakhoz, gyászoló körmökhöz voltak hasonlóak. Mégis Myriane, a ragyogó Dóra és Zulejka, a mór szépség s a hódító Pompignac marquise mind eltűntek már s rég el vannak feledve. Mimi az egyetlen s az utolsó, ő merev mosolygásával, tulrövid, ki nyújtott karjaival s tizfelé terpeszkedő, gyászos körmű ujjaival oly nyugodtan fekszik kipárnázott skatulyájában, mintha tudná, hogy mily nagy becsben tartják.

Lilikének nem is legelső babája ez a Mimi: voltak elődei szép számmal. De amikor Mimi Lilikéhez került, Lilike már öntudatos kislány volt s így Mimi mindama idők szemtanuja, amely időkre Lilike egyáltalában emlékezni tud.

Lilike ajándéku kapta Mimit, - úgy emlékszik rá, mintha tegnap történt volna. Beteg volt akkor, difteritiszből lábadott s Mimit, a kivágott ruhás, rózsaszínű szalaggal diszitett fehérsapkás babát épp aznap kapta, amikor láza a gyógyulás jeléül végképp megszűnt. Hosszú betegeskedésének ideje alatt a Mimivel töltött első éjszakán aludt csak rendesen Lilike, aki azóta soha el sem vált még kedves babájától. Mimi azóta minden öröm, minden bánat osztályrészese volt, ő hozott derűt a szomorú percekre, ő vigasztalta meg Lilikét mindig, amikor baj érte, vagy ha beteg volt: ha hideg rázta, ha meghűlt, avagy ha a gyomrát rontotta el. Mimi részt vett az utazásokon is: volt Cannesben, Biarritzben s Montreuxben is. És bár sehol sem részesült nagyobb figyelemben, mint a többi babatársai s bár időközben egész babagenerációk születtek és haltak ki, Miminek bántódása nem esett: valami titokzatos sors megóvta minden bajtól.

Ezer veszélyt látott, de mindig megmenekült. Egy este a monceaui parkban felejtették, de másnap reggel sértetlenül előkerült. Lezuhant az első emeletről, de karjai oly szerencsésen csapódtak eléje, hogy épen vették fel a földről. Bár Snap, Brown foxterrierje egyszer elrabolta s fejét egyre rázva, diadalmasan vágatott vele körül az udvarban s bár a következő napon az aranyhalak akváriumában fürdött meg akaratlanul, mégis életben maradt.

Lilike lassanként belátta, hogy Mimi felsőbbrendű lény s nem közönséges, halandó baba. Egyszer, amikor Mimi gyanutlanul feküdt a sétatér porában, gyors száguldással automobil jött feléje. Lilike megdöbbenve látta, hogy milyen veszélyben van a kedvence s ha közelebb lett volna hozzá, bizonyára habozás nélkül ugrott volna a kerekek elé, csak hogy gyermekét megmentse. Mikor aztán az autó elrobgott s a nyomán támadt porfelhő alól újra csak sértetlenül került elő Mimi, Lilike oly szeretettel ölelte keblére, mintha elveszett s újra megkerült gyermek volna. Ekkor azonban úgy megijedt, hogy hazaszaladt vele s hogy több baj ne érhesse, üvegszekrényének legrejtettebb zugába vetett neki örök pihenőágyat.

E perctől kezdve Mimi megváltozott: nem egyszerű baba volt immár, hanem kedves ereklje. Gondosan bepólyálva, nyugodalmas életet élt az üvegszekrény alján: megszűnt frivol szórakozások olcsó tárgya lenni. Azóta nem játszottak vele s csak a legkritkább alkalmakkor vették ki skatulyájából.

De még ezelőtt egy esztendővel is Lilike nem tudott anélkül eltávozni hazulról, hogy előbb Mimi hogylétéről meg ne győződött volna. Sőt mi több, Lilike a tizenötéstartendős nagyleány gyakran még a mult a télen is - előbb óvatosan körülnézve, nem látja-e valaki, - elővette a drága skatulyát s hosszasan elgyönyörködött örökké mosolygó babájában. Ilyenkor - s ekkor még jobban ügyelt, hogy meg ne lássák, - mindig megcsókolta Mimi hideg porcellánhomlokát.

Ezért most sem tagadhatta meg Madame Destrel Lilike kérését s bár kissé különösnek találta a kislánya kedvtelését, mégis szó nélkül beleegyezett abba, hogy Mimi ezuttal is részt vegyen a szünidő utazáson. Sőt bizonyos nagyanyai szeretettel Miminek a legpuhább fehérneműek között vetett uti ágyat.

A megérkezést követő rendezkedésnél Lilike legelőször arról győződött meg, hogy Mimi szerencsésen megérkezett-e s amikor efelől megnyugodott, szekrénye legfelső zugában helyezte el a kedves ereklyét.

Jaj! ha tudta volna, hová kerül innen Mimi, bizonyára soha sem hozta volna ide.

*

Történt, hogy egy napsütéses délután Madame Treneux meglátogatta Madame Destrelt. Madame Treneux természetesen jó anya volt s így a csöppnyi Jottit nem hagyhatta odahaza: elhozta magával. Jotti egyébként szőke, fehérrózsás, babaarcu Raphael-angyalka. Öt éves mindössze, de holnaponti divat szerint öltöztetik: fantasztikus, jókedélyű kis apróság. Jotti, miután édesanyja kezét a félvilágért el nem engedte, belépett Madame Destrel szalonjába. Nyugodtan, a megszokott nyomán járó nemtörődomséggel hallgatta végig a róla szóló hízlekedő megjegyzéseket, amikor pedig ezek véget értek, leplezetlen elkedvetlenedéssel várta, hogy mi lesz azután. Persze hamar észrevették, hogy rossz kedvű; faggatni kezdték, gyöngéd hangon kérdezték, hogy mi a baja s amikor látták, hogy kedvetlensége lassanként pityergésre válik, Madame Destrel majdnem könnyörögve kérdezte:

- Mondd, aranyom, mihez volna most leginkább kedved?

A szeretetteljes kérdésre ugyancsak meglepő választ kapott. Ezt:

- Leginkább haza szeretnék már menni, mert borzasztóan unom magamat.

Végre is Lilinek támadt mentő gondolata.

- Jottika, - kérdezte komolyan, - nem volna kedved megnézni a szobámat?

A kérdés valóban érdekes volt, mert Jottika elgondolkozva fogta be jobbkezének mutatóujját a szájába, miközben balkezének tenyerébe könyökölt.

(Mimi, e percben dőlt el a sorsod!)

- Jer hát, Jottikám, megmutatom néked összes kincseimet.

Kincs! Istenem, milyen varázsszerű szó ez. Jottika e szó hallatára teljesen meghódolt, megragadta Lilike kezét s már húzta is az ajtó felé.

- Siessünk, siessünk, - mondta, - én nagyon szeretem a kincseket.

És valóban Jottika irigy természetű volt, mintha már felnőtt asszony, avagy meglett férfi lenne.

Lilike nagyon boldog volt, hogy kis vendégét jókedvre tudta hangolni és sikere felett érzett büszkeségét nem is leplezve, magasra emelve a fejét, sietett ki Jottika társaságában a szalónból.

- Micsoda kincsek? Játékszerek? Gyémántok? Arannyal telt zsákok? - kérdezte utközből izgatottan Jottika s ugyancsak feszült várakozással nézett a közel jövő eseményei elé.

Bár Jottika élénk fantáziája a legnagyobbyszerű dolgokat képzelte el, a valóság mégis fölülmulta minden várakozását. A bájos leányszobában egyetlen butordarab: a fehér szárnyasajtós szekrény érdekelte csak Jottikát. Kipirult arccal állt a szekrény előtt s az izgatottságtól remegve várta, hogy Lilike feltárja az ajtókat. A következő pillanatban a boldog meglepetéstől nem

tudott megmozdulni, nem bírt szóhoz jutni: vágyódó nézéssel nézte a szekrény mélyében felhalmozott kincseket.

És e szekrény valóban a legbecsesebb tárgyak kimerithetetlen tárháza volt. Skatulyák, dobozok, kis üvegek, szalagok, kagylók, képek s még Isten tudja, mi minden volt benne csodás összevisszaságban felhalmozva. Mikor aztán Lilike egy pompás zsebfésűt, melynek éppen csak három foga volt kitörve; egy majdnem teljesen ujdonatuj szalagot s egy éppen csak szemernyre gyűrött képet ajándékozott kis barátnőjének, teljesen meghódította az egyébként kényesigényű babát. Minden újabb fölfedezésnél. Lilike adakozó kedvének minden értéktelen megnyilvánulásánál hangos örömujjongás hagyta el Jottika ajkait. Ugy ragyogott az arca, mintha dicsfény övezte volna. Nem talált öröme kifejezésére alkalmas szavakat, de nem is törte sokat a fejcskáját, hanem ehelyett Lilike nyakába ugrott, átölelte s majdnem agyoncsókolta nagy elragadtatásában. Lilikét igaz boldogság lepte meg, kis barátnője örömét látva és valóban kár, hogy a boldogsága tulajdonképpen határtalan hiuságán alapult.

Jottika hihetetlen élvezettel üritette ki a szekrény tartalmát, megnézett minden darabot, semmi sem kerülte el figyelmét. Mikor már vagy harmadszor szedte ki és rakta újra vissza a sok drágaságot, óvatosan átkötözött skatulya akadt a kezébe.

- Semmi, - mondta Lilike elpirulva s maga sem tudta, hogy miért tagadta le annak tartalmát. Majd mindjárt így folytatta:

- A skatulyában semmi érdekes dolog sincs; nézd meg inkább ezeket a levelezőlapokat, látod, milyen szépek?

- A levelezőlapok csunyák. Mi van ebben a skatulyában? - kérdezte s arcán már meglátszott, hogy sirni sem restel, ha kívánságát megtagadják.

Aztán meg gyorsan letette a skatulyát, hizelegve ugrott Lilike nyakába, megcsókolta néhány-szor s mintha tudná, hogy mily gyönyörűség egy szomorú babaarc földerülését, felhők mögül a napsugár előtörését látni, - hirtelen elkomorodott. Lilike azonban már meg volt hódítva s így szólt:

- Ha jó leszel, megmutatom, de kikötöm, hogy hozzányulnod nem szabad.

Jottika arcocskája felragyog s e pillanatban minden ígéretre kész.

- Nem, nem nyulok hozzá, - mondja meggyőződéssel s most már nagyon izgatottan várja a skatulya tartalmának napfényre kerülését.

- Hamar, gyorsan, - mondja s kis körmöcskéivel türelmetlenül tépdés egy szalagrojtot.

Lilike lassan, óvatosan bontja ki a skatulyát, vigyázva emeli le a födelét, majd kiveszi a felül lévő vattát s aztán közömbös hangon, mintha Jottika izgatottságát akarná lehűteni, így szól:

- Látod, csak egy ócska, kopott baba. Neked talán nincs is ilyen közönséges játékszered.

Tagadhatatlan, hogy Jottikának sokkal szebb és drágább babái vannak, de a babát titokzatos sorsa az összes értékes babák fölé emeli. Ez az oka Jottika elragadtatásának, ezért tutto-gja majdnem ihletteljesen:

- Jaj de csodás, jaj de szép!

Oly édesen cseng Jottika hangja, hogy ennek hatása alatt Lilike teljesen elfelejtkezik Mimi ereklje voltáról s amikor Jottika újra könnyörögni kezd:

- Csak egy icurkányit szeretném az ölembe venni!

Nem tudja ezt az óhajást sem megtagadni, Jottika karjára fekteti kedvenc babáját.

Jottika szemeiben kimondhatatlan boldogság ragyog, szívéhez szoritja Mimit s aztán sétálni kezd vele. De a második lépésnél lábacskája a szőnyeg szélébe akad, elveszti egyensúlyát s hasztalan igyekszik talpon maradni, végigvágódik a padlón.

Halk reccsenés s közvetlen utána porcelláncserepek csörömpölése...

HATODIK FEJEZET.

Filozófia.

Ha Lilikének valaha saját gyermekei lesznek, akkor szigorúan, de igazságosan fog bánni velük. De nem tulzott szigorral. Nem fog minden gyerekség miatt nagy zajt ütni, de viszont nem fog tünni sem hanyagságot, sem engedetlenséget. Gyermekeitől nem annyira tiszteletet, mint inkább bizalmat fog kérni a maga számára. Mellékesen szólva Lilikének igen sok gyermeke lesz, mert Franciaországnak szüksége van gyermekekre.

Lilike el van határozva, hogy leányainál nem tür meg tulságos függetlenséget. Saját tapasztalatából tudja, hogy egy fiatal leány ebben a rossz világban milyen sok kísértésnek van kitéve. Lilike örködni fog leányainak olvasmányai és barátságai fölött, hacsak ezek a leányok nem tartoznak a korán fejlett szellemek ritka kivételei közé, mint ő maga is.

Különös gonddal kell vigyázni a fiukra is. A fiuk durvák és neveletlenek, nem tudnak hogyan viselkedni és gyakran a legrosszabb tulajdonságaik vannak.

Lilike cselédeitől sem fogja a legkisebb engedetlenséget tünni. Jó lesz hozzájuk, de föltétlen engedelmességet követel tőlük és azt, hogy állásuk minden kötelmeinek megfeleljenek. Nevelőnt nem fog tartani. Ez nagyon sok kellemetlenséget okoz, már csak azért is, mert az ember ebédnél soha sincs egymás között az asztalnál.

Nagyon természetes, hogy Lilike férjhez fog menni, de ugyanilyen természetes az is, hogy ennél a fontos lépésnél egyedül a szívére fog hallgatni.

Ha férjének valami cime volna, ez őt egyáltalán nem érintené kellemetlenül, amint hogy nincs ostobább dolog annál sem, mint amikor az ember a pénzt megveti. De se rang, se gazdagság egymagában még nem jelenti a teljes boldogságot. Ehhez mindenek előtt szükség van a kölcsönös tiszteletre, bizalomra és szeretetre.

Nem szükséges, hogy „az az ur” Lilike jövődő férje nagyon szép legyen, elég ha disztintváltan néz ki. Legjobb volna, ha szőke volna, kissé kopasz és a bajuszát jól ápolná. Se testes ne legyen, se szakállt ne hordjon és egy méter és nyolcvan centiméter magas legyen.

Szükséges, hogy foglalkozása is legyen, mert mi sem nevetségesebb, mint a férfi, aki egész nap otthon botorkál. Ez a legkitünőbb férfiakat is kicsinyesekké és bogarasakká teszi. Lilike férjének okvetlenül kell, hogy délelőtt legalább két órát és délután is két órát hivatalban töltsön. Hogy ottan mit csinál, az az ő dolga.

De a foglalkozása meg kell hogy engedje, hogy feleségét elkísérhesse látogatásokra és évente három hónap szabadsága legyen. Autójuk is lesz, hacsak lehetséges. Ámbár ez nem feltétlenül szükséges, mert hiszen Párisban az ember könnyen segíthet magán taxaméterekkel is. Mindekelőtt: nem szabad, hogy az ember az anyagi erején fölül költekezzék.

Föltéve azonban, hogy Lilike szülei elvesztik a vagyonukat és meghalnak, akkor Lilike nem fog férjhezmenni, mert hisz a férfiak olyan pénzre vágyóak. Mi lesz akkor belőle? Több pálya áll nyitva a számára. Lehetséges, hogy nagy énekesnő lesz belőle, mert hiszen csinos hangja

van és egy kis utánjárással akkor nagyon természetes, hogy szerződtek a párisi nagy operához. A többi: Amerika, világhír, nagyszerű jövedelmek... később mind magától jön.

De az sincs kizárva, hogy az anyja, akinek nagyon nyárspolgári nézetei vannak, halála előtt megesketi őt, hogy nem lép a szinpadra. Lilike ebben az esetben, természetesen nem minden benső küzdelem nélkül, le fog mondani fényes jövőjéről.

Leckét fog adni és a tanítványai imádni fogják. Jó és kedves lesz és így egyáltalán nem lesz különös dolog, ha ama arisztokratikus házak egyikében, amelyekben ő oly keresett lesz, egy nemes férfiú figyelmessé válnék a mindig feketébe öltözött fiatal leányra és végül arra a gondolatra jutna, hogy neki a kezét felajánlja.

Igaz, hogy az ember annyira megszokja a függetlenségét, hogy neki - bármennyire is meghatja őt ez a szerelmi vallomás, - tulságosan nehezebb esnék a szabadságáról lemondani. De az is lehetséges, hogy igent mond.

Mihelyt azután kitűnő viszonyok közé kerül, a legelső gondolata az lesz, hogy szüleinek nagyszerű siremléket állít.

De ha nem megy férjhez, akkor beéri azzal, hogy mihelyt viszonyai megengedik, a Rivierán vesz magának egy picike házat. A ház mellett egy kert lesz és két kutyája is lesz és boldogsága egyáltalán nem lesz hiányos.

De bármily rosszul is folynék az élete, soha eszébe nem fog jutni, hogy fegyvert emeljen maga ellen. Mert az öngyilkosság gyávaság!

HETEDIK FEJEZET.

A háziasszony.

- Nem érzed jól magadat, anyám?

Lilike lábujjhegyen közeledik az ágyhoz, amelyben Destrelné félig lehunyt szemmel nyugszik.

- A fejem fáj. Ma délelőtt ágyban maradok. Ma te fogsz ebédre gondoskodni.

Lilike anyját homlokon csókolja és hangtalanul távozik. Bár minden részvéte anyja fejfájásának szól, Lilike azért mégis, némi fojtott büszkeséget érez. Ő fog az ebédre gondoskodni, tőle függ, hogy apja elrontja-e a gyomrát vagy sem. Már egészen nagy leány. Háziasszony!

Lilike kimegy Rosaliehoz, hogy intézkedjék az ebédet illetően. Rosalie már szinte örök idők óta szolgál Destreléknél, jelen volt Lilike születésénél, akit még két éve tegezett is.

Rosalie a Destrel-család bármely tagjáért, bármely percben darabokra is vágatná magát. Jó, hű cseléd. De egy hibája van. Minden szívbéli jósága dacára is igen zsémbes és valahányszor magában van, mindig dörmög.

Rosalie most is morog. Más talán megijedne ettől, de nem úgy Lilike. Csak hadd morogjon Rosalie. Elvégre mégis csak ő a cseléd és ebédre is azt fogja főzni, amit Lilike akar.

És Lilike óvatosan, ravaszul, az öreg cseléd érzékenységét kimélve, intézkedni kezd. Megbeszéli az ebéd részleteit az előételtől a fekete kávéig és látszik rajta, hogy ugyancsak ki akar tenni magáért.

Rosalienek nem igen tetszik, hogy éppen ma készül nagy ebéd. Éppen ma, amikor mosás is van és szeretné ő látni azt a házat, ahol ilyent követelnek a szegény cselédétől. Mosni és nagy lakomát főzni. Egy-ugyanazon a napon.

De azért lassan és biztosan mégis csak enged Lilikének.

Rosalie minden durcássága ellenére is szereti Lilikét, akit térdein ringatott és nem akarja a kedvét rontani.

Beleegyezik, hogy a tojást olyan módon készítsék el, ahogyan Lilike akarja. Lány tojást főznek.

A pecsenye következik most.

Lilike sült csirkéről álmodozik, amire Rosalie csak gunyosan nevet. De utóbb eszébe jut, hogy ma hetivásár is van és hogy éppen ma lehet szép és olcsó csirkét kapni... Ha tehát a kisasszony ragaszkodik hozzá... Ha a kisasszony úgy parancsolja...

Ime, a sült csirke elé tornyosult akadályok is le vannak győzve.

Kis harc következik ezután a salátát illetően, de ebben a harcban is természetesen Lilike, a ravasz és hízog Lilike marad a győztes.

A konyhában rémesen meleg van!

Lilike fehér homlokáról kövér izzadságcseppek hullanak alá.

Mégis csak nagy dolog egy menüt összeállítani, nem olyan csekélység, amint azt naiv és avatlan emberek hiszik.

Pláne az utóételek okoznak borzasztó gondot.

A sajt!... Milyen legyen a sajt?

Azután a gyümölcsök kellő összeválogatása.

Lilikének még egy álma van. Csokoládékrém szeretne minden áron.

Itt már azután föllázad, egész komoly formában föllázad Rosalie jogos önérzete. Csokoládékrém akkor, amikor mosás is van... Oh igen, majd ha kuktát tartanak neki, de így?

Egyébként, ha a kisasszony annyira ragaszkodik hozzá, készítse el maga azt a híres csokoládékrém.

Lilikének kétszer se kellett mondani. Ingbluzán feltüri az ujjakat és egészen komolyan dolgozni kezd a konyhában.

Kis fehér kezével dolgozik.

Még most is merné valaki azt mondani Lilikéről, hogy nem nagy leány? Annak most már nem csak vele gyűlik meg a baja, hanem a durcás Rosalieval is, aki rosszul rejtett büszkeséggel nézi, hogy mint foglalatostkodik a konyhában a kis Lilike.

NYOLCADIK FEJEZET.

Perpatvar.

Ki hitte volna?

Germaine és Lilike, a két elválaszthatatlan, pöröltek.

A dolog így történt:

A legutolsó kedden vagy szerdán volt, nem, mégis kedden, mert hisz hangversenynap volt.

Tehát kedden Destrel ur és Destrelné Lilikével a hangverseny után kis sétát tettek a tengerparton.

A hangverseny kissé sokáig húzódott, úgy, hogy Lilike, ámbár az ő korában még illendő a komoly hangversenyekért lelkesedni, mégis kissé megunta a dolgot.

A jóból is megárt a sok.

Kedden hangverseny után rendesen igen fényes a tengerparti korzó. Mindenki mutogatja a ruháit.

Lilike azonban nem volt megelégedve a korzóval. Hiába vonultak el szeme előtt a hölgyek, akik a directoire bájos divatját akarták új diadalra juttatni. A világ legmerészebb kompozícióju kalapjai is hiába igyekeztek a naplemente páratlan látványát az emberiség szeme elől eltakarni.

Destrel ur - ó, a naiv öregek - még csudálkozhatott ezen.

Lilike nem érdekelte a dolog.

Ideges volt, szórakozott és szeszélyes Germainenél óhajtott beszélni. De az éppen most nem jelent meg. Csak nem volt beteg?

Nem, Germaine nem beteg. Sőt. Hét óra felé meg is jelent ezüsthimzésű szürke alpaka-ruhájában.

Lilike úgy találta, hogy Germainenak jobban áll a fehér szín. A szürke kissé öregíti. De hát Germaine mégis szürkét hord. Szeretné a fiatal asszonyt adni.

Ez Destrelnének is feltűnt, aki különösen azt a nagy zöld kalapot helyteleníti, amit Germaine ma hord.

Lilike már felemelkedik, Germaine elé akart sietni, hogy őt üdvözlje.

De ekkor észreveszi, hogy Germaine nincs egyedül.

Karján egy leány halad, legalább tizenhét éves, borzalmasan festett haja van, kivágott empire-ruhát hord, igen sok karperece van és a cipője sarka valóban nevetséges magas.

És Germaine ezzel a személlyel behatóan beszélget.

Lilike számára pedig csak egy szórakozott mosolya van.

A két leány egyszerűen elsétál Lilike mellett. Mögöttük az anyák és senki még csak tudomást se vesz Lilikéről.

Lilike egészen megzavarodott. Nem értette a dolgot.

Arra emlékezik, hogy Germaine igen rosszkedvűen említette neki, hogy a Brascassat-család három napra Saint-Jeanba jön. Tehát ez a személy, ez Brascassat Teréz!

És ezért a személyért nem nézett feléje Germaine? Még csak jó napot se mondott neki!

Arcán hidegre fagyott mosollyal sétált el mellette az a másik személy, pedig még csak a fejével se biccentett. Beérte azzal, hogy egy impertinens pillantással végigmérje Lilikét, tetőtől-talpig.

Lilike nem tulzottan érzékeny, de ami sok, az sok! Ilyen sértés!

Germaine talán azért büszke Terézre, mert ő már be van vezetve a társaságba és kivágott ruhát visel. És ezért rösteli előtte Lilikét?

Lilike ereiben forr a vér... De nem, ez még sem lehetséges! Germaine csak tévedett és ha visszajön, jóvá fogja tenni hibáját.

De nem úgy történt.

Germaine és Teréz megfordultak és Lilike dobogó szívvvel látja, hogyan közelednek feléje. Hangosan és nagy mozdulatokkal szórakoznak, társalognak. Germaine is hangosan és illetlenülül társalog, ezt már attól a cinikus arcu Teréztől tanulta.

Tehát a két leány elsétált Lilike mellett és elkerülte őt.

Germaine - ezt nem lehet elhallgatni - olyanforma mozdulatot is tett, mintha félne a Lilikével való találkozástól, mintha attól tartana, hogy Lilike megszólítja őt.

- Mi bajod, Lilike? - kérdezi Destrelné, akinek föltűnik, hogy a leánya hirtelen milyen fehér lett.

- Semmi! Nincs baj! Csupán egy barátság zuzódott össze, semmisült meg ebben a percben.

Talán vannak emberek, akik az ilyesmit lenyelik, de Lilike nem ezek közé tartozik. Benne van önérzet! Ő tudja, hogy az embernek nem azért vannak barátnői, hogy azok hátat fordítsanak neki a tengerparton.

Colette már megmondta Lilikének, hogy Germaine szeszélyes. Lilike akkor ezt nem akarta elhinni. Most látja, hogy Germaine nem csupán szeszélyes, hanem hamis is. Nincs szíve.

Lilike sajnálja, hogy ezt meg kellett állapítania, de ez így van.

És ő ezért meg fog fizetni Germainének.

Egy kedvező sorsfordulat úgy akarta, hogy Lilikének erre, mindjárt alkalma nyíljk. Éppen jön feléjük Foisseuxné, kövér leányával, Julievel.

Juliet, aki még csak tizennégy éves és meglehetősen gyermekes, Lilike és Germaine máskor nagyon fölényesen kezelik. Ma azonban szinte két kézzel is megszorítja Julie kezét. Megcsodálja a csipkegallérját és uj ruháját.

Hirtelen újból közeledik Germaine. Ezuttal egyedül van. Lilikét keresi. Persze, ha nincs ló, a számár is jó.

De Lilike nem az a nő, akivel lehet elbánni. Germaine erről nyomban meg fog győződhetni, ha kíváncsi rá.

Lilike egy fejedelemső göggyével nézett Germaine fölött el, miközben kezével Julie óraláncával játszadozott. Amikor pedig az áruló barátnő már csak két lépésnyire van és már száját beszédre nyitja - Lilike sarkon fordul.

Germaine a meglepetésében valósággal sóbálványként maradt állva.

KILENCEDIK FEJEZET.

Olvasmányok.

Lilikének minden egyéb mellett nagy gondot okoznak az olvasmányok.

Még a télen Párisban, amikor felnőttbb barátnőit látogatta, észrevette, hogy azoknak az olvasmánya korántsem az, ami az övé. Azok a barátnők, akik Lilikének korukkal, viseletükkel, ruházatukkal, színházi és egyéb ösmereteikkel imponáltak, bizony szellemi szórakozásukat nem onnan merítették, ahonnan ő - Lilike.

Erre Lilike elég korán rájött. Hamarosan észrevette, hogy barátnői könyves polcain nem azok a könyvek meredeznek, mint az övé: La Fontaine meséi, Franciaország története és ehhez hasonló munkák.

Akiket barátnői könyves polcain fölfedezett, egészen mások voltak: Goncourt, Maupassant az elbeszélők közül, az ifjabbik Dumas, sőt maga Maurice Donnay a szindarabírók közül.

Lilikében ellenállhatatlan vágy fejlődött ki az iránt, hogy a francia irodalomnak mind e jele-seivel megösmelkedjék. Elvégre mégis csak hallatlan és továbbra már egyenesen türhetetlen az a cenzura, amellyel otthon az ő olvasmányait kezelik.

Már az előbb említettük, hogy Destrelné, míg a család Saint-Jeanban nyaralt, egy napig gyöngélkedett és az ágyban volt kénytelen maradni.

Ebéd után a jó Destrel mama elszunyókált.

Lilike, aki mint a regény előbbi fejezeteiből ösmeretes, ezen a napon magára vállalta a háztartásnak sulyos gondjait, ebéd után benézett anyjához. Ekkor látta, hogy anyját elnyomta az álom.

Lilike éppen ki akart menni a szobából - persze lábujjhegyen - amikor hirtelen egy könyvet pillantott meg. Azaz, hogy nem is egy egész könyvet, csak néhány lapját egy könyvnek, amely anyja csipkevánkosa alól kandikált ki.

Lilike - persze újra lábujjhegyen - visszalopózott az anyjához. Szép lassan, óvatosan, nagyon óvatosan, kihuzta anyja vánkosa alól a könyvet.

A könyv: Yvette volt. Guy de Maupassantnak bájos, de éppenséggel nem a Lilike korabeli leányok kezébe való kis regénye. Yvette. Maupassant. És Lilike ilyen könnyen hozzájuthat!

Egy pillanat, egyetlen pillanat alatt nagyszerű terv volt készen Lilike agyában. Kilopja a könyvet és elkezdi olvasni. Egy óra múlva visszalopja és holnap ugyanigy tesz. Nem kell több jó anyja részéről, csak három, jó mély délutáni álom és Lilike, aki már az elemi iskolában is híres volt arról, hogy gyorsan olvas, - elolvasta Yvettet.

Nagy leány lesz. Modern. Fölötte fog állani nemcsak az áruló Germainenek, de annak az utálatos Teréznek is.

És Lilike kezében a könyvvel - ismét lábujjhegyen - kiosont anyja szobájából. A verandára ment és kényelmesen elhelyezkedett egy karosszékben.

Még egyszer jól megnézte a könyvet. Csakugyan ő írta: Maupassant.

Nagyszerű, hihetetlen izgalom vett erőt Lilikén. Talán csak Éva ősanyja érezhetett hasonló izgalmat a paradicsomban, amikor Ádám előtt bele harapott a tudás fájának almájába.

És Lilike olvasni kezdett. Kezében remegett a könyv, homlokán kidagadtak az erek. Így olvasta végig a sárgaboritékos regénynek első három oldalát.

Ezután mintha csak hipnótikus álomba, öntudatlanul viselkednék, Lilike összecsapta a könyvet. És szép lassan, a könyvvel a kezében ismét lábujjhegyen visszanézett anyja szobájába és a könyvet odarejtette, ahonnan az előbb elcsente, szendergő anyja vánkosa alá.

Amikor pedig ezt elvégezte, Lilike még mindig az előbbi, inkább az ösztöntől, mint az akarat-tól hajtott állapotban, visszament a verandára.

Ott újra leült a karosszékbe. Gondolkozott. Mit tett? Mi történt vele?

Rövid életében egyetlen egyszer kínálkozott jó, veszélytelen, könnyű alkalom arra, hogy ki-emelkedjék eddigi életmódjából és ő mégis magától, minden külső kényszer nélkül vissza-sülyedt a régi kicsinyes viszonyok közé, amelyektől pedig irtózott.

Miért tette ezt? Mi volt ennek az oka?

Lilike rájött.

- Kis leánynak születtem - mondta - kis leánynak és az maradok, ha nagymama is lesz belőlem.

TIZEDIK FEJEZET.

Esőben.

Ez a dolog úgy történt, hogy Lilike nagybátyja: Jean, aki egyuttal a keresztapai tisztet töltötte be mellette, elvitte sétálni.

A tengerpartra mentek, amikor hirtelen megeredt az eső.

Az eső már egymagában sem tartozik a legkellemesebb dolog közé, de kétszeresen kellemetlen a tengerparton, itt a Bretagneban. Ez már nem is eső. Több annál. Az égből nem csöppek hullanak, hanem mintha óriási dézsából öntenék le a vizet, amely átjárja az embernek a ruháját, bőrét, testét.

Menthetetlenül el van veszve az ember ilyen esőben, amely már nem is eső, hanem égszakadás, vizözön és áradással fenyegeti a tájat. Rövid ideig tart, de annál borzasztóbb.

Ezt Lilike is érezte, de ő azért nem vette tulságosan lelkére a dolgot. Párisi leány volt és Párisban gyakori az eső. Azonkívül fiatal volt és mint az előbbi fejezetekből már bőven kiderült, fölötte költői lélek, rajongó kedély.

Lilike az eső fizikai kellemetlensége, a zápor bántó, szinte türehtetlen kegyetlensége mellett is ráért arra, hogy egy olyan nagy természeti megnyilatkozásnak, amilyen a tengerparti zivatar, természeti gyönyörűségét is szemlélje.

Kicsiny szive kéjesen dobant meg, valahányszor a villám cikázását menydörgés követte, menydörgés, amelynek itt a tengerparton, az óriási víz mellett százszorta hatalmasabb a visszhangja, mint odahaza a városban vagy bárhol másutt.

Annál kellemetlenebbül érintette a zápor Lilike keresztapját. Ő már nem volt fiatal és aprólékos lelkületű, ellenben öreg volt, csúsz bántotta és rheuma, két olyan betegség, amelynek tudvalevően született ellensége az eső.

Jean először arra gondolt, hogy hazatérnek. De nem lehetett. Neki magának nem volt ernyője, csak Lilikének.

De viszont Lilike ernyője olyan vékony volt, mint egy fogpiszkáló vagy egy gyufaszál és ezalatt a játékernyő alatt nem fértek el ketten.

Jean töprengett. Mit tegyen? A keresztleányát még sem hagyhatja megázni, ő maga se szerezhet új rheumát. Végre mentő ötlete támadt.

Előszólitott egy kocsit. Kicsiny fürdői kocsit volt, mindössze csak egy ülés volt benne. Ujra nagy lelki küzdelem. Mit tegyen Jean? Magát, saját magát ültesse be a kocsiba vagy pedig keresztleányát? És kit áldozzon fel a tengerparti zivatar ádáz és kérlelhetetlen hatalmának? Saját magát vagy a keresztleányát?

Végre is Jean egy hősie elhatározással legyőzött magában minden álszemérmet és saját magát vágta be a kocsiba, amelyben igaz, hogy csak egy ember számára volt hely, de amely viszont ezt az egy embert - jelen esetben a keresztapát - bőven megvédelmezte az időjárásnak mindenféle szeszélyével, még az ilyen hatalmas záporosóval szemben is.

- Maradj nyugodtan itt a fa alatt. Nyisd ki az ernyődet. Mindjárt hozok egy nagy ernyőt és azzal hazaviszlek téged is - szólt a kocsiból Jean és elhajtattott.

Lilike szívét mérhetetlen büszkeséggel töltötte el az a jelenet. Nem érezte sem az eső szitálását, sem azt a tagadhatatlan és kétségbevonhatatlan árulást, amit keresztapja vele szemben elkövetett. Csak egyet érzett, azt, hogy egyedül hagyták, itt a nagy fa alatt, idegenek között, akik szintén ide menekültek.

Lilike csak egyet érzett, azt, hogy végre nagy leány számba ment.

(Igaz, hogy ezt főként a rendkívül rossz időjárásnak, az esőnek köszönhette, de Lilikének ez most nem jutott eszébe. Ő csak egyet látott, azt, hogy végre-végre nagy leány számba megy.)

Ez a gögös és büszke gondolat töltötte el, miközben a nagy fa alatt, ahol a rettenetes időjárás elől menedéket keresett és oltalmat - körülnézett.

Nem volt egyedül. Egy hölgy állott mellette. A hölgyön nagyszerű csipkeruha volt, vörösre festett hajat viselt és szarvasbőr-betétes cipőt.

Hallatlanul gyönyörű gyémánt fülbevalói voltak és az esőnek egy valódi kínai selyemből készült ernyőt tartott ki.

Lilike ösmerte ezt a hölgyet. Persze csak látásból és hallásból. Esténként ha apjával és anyjával a tengerparton szokott sétálni, gyakran találkoztak Caroline de Montgomeryvel. (Mert ez volt a hölgynek a neve.)

Lilike, akinek az a fiatal leányoknál eléggé meg nem becsülhető tulajdonsága volt, hogy szeretett hallgatózni, apja és anyja elejtett beszélgetéseiből megtudta, hogy ez a hölgy nem igazi urinő.

Lilikének már régebben is nem kevés fejtörést okozott ez a hölgy. A kilétével tisztában volt. És mégis, a neve után ítélve, mert hát a neve az egészen bizonyosan valódi és nem fölvetett név volt, ez a hölgy főnemesi családból származik és - Montgomery - rokonságban áll Franciaország első dinasztijával, a Bourbonokkal. És mégis, egy ilyen hölgy, akinek neve, rangja és származása után ítélve legalább is az orléáni herceg palotájában volna a helye - miket csinál!

Nem restel éjszakánként föntmaradni. A Montmartre-ra jár és fiatal emberektől elfogad mindenféle ajándékokat, csokrokat, édességeket, tortákat. Reggelig fönn van és kocsiba ül a fiatal emberekkel. Sőt azt is megengedi nekik, hogy elkísérjék a háza - biztosan a Montgomeryk ősi palotája - kapujáig.

Lilike most is e magáról megfélekezett királyi hölgy problémáját igyekezett lélektani alapon megoldani, amikor egy erősebb szélroham a hölgyhöz, Caroline de Montgomeryhez sodorta őt. Lilike a királyi nőbe ütközött.

- Bocsánat - szólt zavarában Lilike.

- Oh kérem, nem tesz semmit - szólt a hölgy.

Lilike restelkedett. De a restelkedésnél is nagyobb volt annak a szenzációnak az érzése, hogy ő most, - igaz hogy pusztán véletlen útján, - de mégis szóba elegyedett ezzel a hölgygyel.

Amikor pedig a kifestett nő, a Saint-Jean fürdőben üdülő tisztességes polgári családok réme, egy perccel később még hívta Lilikét, hogy foglaljon helyet az ő nagy kínai selyem ernyője alatt, Lilike ezt a nagylelkű ajánlatot, ugyszólván mint a legtermészetesebb és magától értődő dolgot fogadta el.

Csodálkozott rajta, hogy a hölgy milyen természetesen, ugyszólván minden különösebb meghatódás nélkül ajánlja fel az ernyőt neki.

- Nem érzi talán, hogy mit jelent az ő számára, hogy egy fiatal leány mellett állhat - gondolta magában Lilike.

Utóbb azonban eszébe jutott, hogy Caroline de Montgomery bizonyára érzi, mit jelent számára ez az eset, de nem meri mutatni, nehogy elárulja magát.

És Lilike elhatározta, hogy a maga részéről is gyöngéd lesz és tapintatos. Nem fogja éreztetni a festett hajúval, hogy ő tudja róla, hogy kicsoda.

Lilike mégis, hogy valamit szóljon, megkérdezte a hölgyet:

- Montgomery ur hol van?... Bizonyosan kocsit hoz az ön számára, asszonyom.

A hölgy e szavak hallatára mosolyogni kezdett. A rizspor s különféle arckenőcsök tekintélyes rétege alatt, a száj két oldalán apró kis gödröcskék támadtak, amelyek azonban nem mesterségesek, hanem valódiak voltak. A hölgy összeszorította szépmetszésű ajkait: meglátszott, hogy jóízű nevetést fojt el.

Talán bakot lőtt Lilike? Hercegnek, avagy grófnak kellett volna Montgomeryt mondania? Anélkül, hogy zavarát elárulta volna, óvatosan megválogatott szavakkal mondta el Lilike, hogy szeretetreméltó védnöknőjének nevét egy közös ösmerősüktől már hallotta s így az nem volt teljesen ismeretlen előtte. (Mindezt úgy mondta el, amint azt madame Laloit-Latourtól hallotta, aki, amikor madame Scillynek bemutatták ugyanígy kezdte az ismeretséget.) Miután Lilike ilyenformán ezuttal sem sértette meg a társadalmi szabályokat, újra nagyszerűen érezte magát.

Ezzel szemben, mintha madame Montgomery nyugtalan és szórakozott lett volna. Zavaros választ adott s általában úgy viselkedett, mintha ahhoz a nagy urhoz, akinek nevét viseli, semmi köze sem volna... Aztán meg gyors fordulattal más tárgyról kezd beszélni: Lilike figyelmét egy csapat angol hölgyre igyekszik terelni, akik bő köpenyeikbe burkolózva az időjárás minden szeszélyét kinevették...

Jean bácsi husz percnyi vágatás után szerencsésen elfogott egy konflist, amelybe egy vén gebe volt befogva. Kitűnő kedélyhangulatban, de bőrig ázott ruhában ért a fürdőhöz.

Jókedve azonban hamarosan aggódásra vált, amikor védenca székét üresen találta, s ugyancsak elcsodálkozott, amikor egy ismeretlen hölgy társaságában látta. A körülállók mosolyogva nézték Jean bácsi hirtelen támadt zavarát, sőt Morierék, akik szintén ide szorultak neveltükben majd megpukkadtak.

Jean bácsi zavara természetesen csak fokozódott, s amikor Lilike magukhoz hívta, az öreg ur fülig pirult.

- A nagyságos asszony olyan kedves volt, hogy védelmébe fogadott, - mondta Lilike.

Jean bácsi megemeli a kalapját s köszönetet mormog. Madame Montgomery megbiccenti fejét s aztán szép, ritmikus járásával eltávozik.

Jean bácsi és védenca a konflishoz sietnek. Jean bácsi egyetlen szót sem szól. Lilike meg van elégedve önmagával: e kaland során meggyőződött arról, hogy az illem követelményeinek mindenben meg tud felelni. Csak egy dologban nem volt bizonyos. Vajjon illendő volt-e a történetek után megengedni, hogy madame Montgomery gyalog folytassa útját? És miután a konflisban ott ül mellette Jean bácsi, nyomban el is mondja neki gondolatait:

- Azon töprengek, vajjon nem kellett volna előbb madame Montgomeryt hazavinnünk?

Jean bácsi e szavak hallatára olyant ugrott, hogy kalapját ugyancsak beleütötte a kocsi fedelébe.

- Honnan ismered e hölgy nevét? Talán tőle...

- Dehogy. Nem ő mondta. Akkor hallottam, amikor monsieur de Rosoy beszélt róla a mamának.

Jean bácsi megkönnyebbülten sóhajtott, de azért izgatottsága nem szűnt meg. Hogy Lilike éppen az ő védnöksége idején tett szert erre az ismeretségre, - valóban lesujtotta. És hogyan mondhatná meg Lilikének, milyen személlyel ismerkedett meg s hogy miért nem ülhetnének egy kocsin?

Nagy zavarában néhány érthetetlen szót motyogott:

- Madame Montgomery nem éppen olyan hölgy, mint a többi hölgyek; inkább művésznői, kissé excentrikus természet... Bár neve jóhangzású, még sem tartozik az ugynevezett jobb társasághoz...

A legjobb volna, ha Lilike elfelejtené ezt az ismeretséget s ha mamájának se szólna a kalandjáról.

Jean bácsi szörnyen kétségbe volt esve s azt sem tudta, hogy mitévő legyen. Lilike meg-sajnálta s részvétteljes hangon szólt hozzá:

- Légy nyugodt bácsikám, teljesen értelek. Vagy azt hiszed, azért nőttem ekkorára, hogy még azt se tudjam, hogy a táncosnő-félék kicsodák? Nagyon is jól tudom.

Amig e szavakat mondta, olyan öntudatosan mosolygott, hogy Jean bácsi ámulatában még a száját is eltátotta. Ez immár mindent felülmutat! A mai nap valóban borzalmas nap volt!

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Ijedelem.

Amennyire Lilike csak emlékszik, minden nyáron Saint-Jeanban üdült s határozottan tudja, hogy Laborde apó mindig ott ült bódéjában, az eladásra szánt kalaptűk és cipőkrémes skatulyák mögött. Vajjon hány éves? Lilike még kis baba volt, amikor azt beszéltek, hogy Laborde apó száz éves. Napsütötte arca az ezernyi ránc miatt olyan, mintha cserfakéregből való volna. Nincs egy foga sem s hetekig sem szól egyetlen szót. Fekete kérges kezei mozdu-latlanul nyugszanak a bódé kirakó asztalának lapján. Egész testében remeg s e reszketés árulja el mindössze, hogy van még egy kis élet benne. Az időjárással édes-keveset törődik: esőben, szélben, hőségben mindig ott ül bódéjában.

A hosszú évek során a kedves táj egy részletévé vált Laborde apó bódéjával együtt; akár a Pyrenäusok körvonalai, avagy a közeli hegyek égnekmeredő sziklatömbjei.

Ma, amikor Lilike a tengerpartról visszatérőben volt, megdöbbenve vette észre, hogy Laborde apó nincs a megszokott helyén.

Lilike elgondolkozik s immár nem tudja biztosan megállapítani, hogy vajjon tegnap s tegnap-előtt látta-e Laborde apót, - avagy már talán egy hete hiányzik.

Madame Destrel bélyegért küldte Lilikét s Lilike a trafikoslánytól kíváncsiskodva kérdezi:

- Laborde apó régóta hiányzik?

- Hétfő óta. Kedden hajnalban holtan találták a szobájában s tegnap már el is temették. Ha igaz, amit az emberek beszélnek, akkor decemberben érte volna meg a századik esztendejét.

Tehát Laborde apó meghalt. Ez az ujság elszomorítja egy pillanatra Lilike résztvevő szivecskáját. De csak egy pillanatra, mert nem is volt váratlan a hír. Szegény Laborde apón meglátzott az utóbbi múlt idők során, hogy nem bírja már sokáig: gyermekes volt nagyon s ugyan csak szomoru látvány volt, amint naponta kis kocsin tolták a bódéjához. Az életben nem lehetett már sok öröme.

De mégis! Az a tudat, hogy többé sohasem lehet majd bódéjában látni, mégis csak elszomorító volt. Hisz megszokott arca össze volt forrva az összes saint-jeani emlékekkel. Sokkal öregebb volt Laborde apó, mint a kaszinó s mint a Palace-szálló s aki ránézett, annak önkénytelenül is az ötlött az eszébe, hogy milyen lehetett Saint-Jean golfpálya és automobilmek nélkül. Hirtelen való eltűnése különös érzések ébresztője volt. A bizonytalanság, az elmulás gondolata támadt Laborde apó halálának hire nyomán...

Lilike elmélyedt gondolataiban s hazáig egyetlen szót sem szólt. Mintha a napsugár sem süttött volna ma oly melegen mint máskor...

Közvetlen ebéd előtt szomoru hangon kérdezte Lilike:

- Tudjátok, hogy Laborde apó meghalt?

- Laborde apó meghalt!

Monsieur és madame Destrel illő érdeklődéssel fogadják a szomoru hirt s nyomban különféle történeteket elevenítenek fel, amelyeket mind Laborde apóval voltak kapcsolatosak.

Szegény Laborde apó!

Madame Destrel, aki állandóan figyelte férjét, így szólt:

- Miért nem eszel, Antonie?

Monsieur Destrel jólelkűen mosolygott:

- Nem vagyok éhes. Inkább titeket nézlek.

Fizikai és erkölcsi szempontból nézve, monsieur Destrel maga a megtestesült pontosság. Életrendjén nem szokott változtatni s az, hogy most nem evett, éppen olyan csodálatos volt, mintha haragudott volna.

- Nem vagy beteg?

- Csöppet sem. Kissé fáj ugyan a fejem, de említésre sem érdemes.

Még véget sem ért az ebéd, fölkel a helyéről.

- Ne zavartassátok magatokat. Le kell kissé feküdnöm. Szédülök.

A szemei zavarosak voltak, az ajkaiból eltűnt a vér. Hiába tiltakozik, madame Destrel nyomban segítségére siet. Lilike is fölkel a helyéről, de anyja rászól:

- Egyél csak nyugodtan. Majd én átkisérem atyádat a szobájába. Sokkal jobb, ha nem háborgatjuk.

Lilike ülve marad s bár csak a tányérján lévő ételnek felét fogyasztotta el, nem képes többet enni.

Lilike édesapjának ez a szokatlan, hirtelen rosszulléte inkább megdöbbenetete, mint elszomorította. Hasonlót még sohasem érzett.

Monsieur Destrel egyike volt ama csodálatos szervezeteknek, amelyekre az élet minden körülményei között számítani lehetett. Nyugodt volt mindig, mosolyogva, minden feltűnést elkerülve, kimért egyformaságban élte napjait. Sohasem lepődött meg, sohasem csalódott:

sohasem sietett és sohasem késett el. Hogy Lilike és madame Destrel néha-néha rosszulról panaszkodtak, abban semmi különös sem lehetett találni, de hogy monsieur Destrel már a fekete kávé előtt fölkel az asztaltól, az egyenesen hallatlan volt.

Lilike ugyanolyan érzett most is, amilyen érzés Laborde apó halála hírére szomorította el. A mai nap valóban borzalmakkal teljes. A szünet napjainak vidámságába, a tengerparti sétány és a kaszinó örömeibe s általában a saint-jeani élet gondtalanságába hirtelen és brutálisan vegyültek eme szomorú események, valószínűleg csak azért, hogy azokra a veszedelmekre, amelyek uton-útfélen leselkednek az emberre s amelyek állandóan Damokles kardjaként lebegnek fölöttünk, figyelmeztessék Lilikét.

De végül is az ember urrá kell hogy legyen érzései fölött. Lilike folytatta az ebédet (a barackok pompás izüek voltak) és amikor jóllakott fölsietett a szobájába.

Nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni. Aki nem szokott betegeskedni, azt a betegség nem veri egykönnyen le a lábáról s egy kis fejfájás egyébként sem lehetett nagyobb bajok okozója.

Lilike más foglalkozás híján Colettenek akart levelet írni. Íróasztala mellett ült, megnézte levélpapirkészletét s amikor kedvére való lapot talált, írni kezdett. Eleinte nehezen ment a munka s csakugyan belefáradt, amíg kusza betűivel teleírta az első oldalt. De aztán lassanként belemelegedett s így Colettenek valóban nem lesz panaszra oka. Két levélpapírt írt már tele, anélkül, hogy összes mondanivalóját elmondta volna.

Hirtelen kinyílt az ajtó. Madame Destrel állt a küszöbön.

- Siess le, mondd meg Claudinenak, hozzon gyorsan két aszpirint. Visszafelé jövet menjen el dr. Leveauhoz s mondja meg neki, hogy délután látogasson el hozzánk.

Lilike e szavak hallatára annyira megrémült, hogy alig birt szóhoz jutni. Hisz monsieur Destrel emberemlékezet óta nem szorult orvosra... Talán nincs komolyabb baja?

- Beteg még apa? - kérdezte végre szomorúan.

- Csak a feje fáj, bizonyára a nagy hőségtől. Az aszpirintól azonban hamarosan meg fog gyógyulni. Ha ez a szer nem segítene, mire az orvos ideér, majd tőle fogunk tanácsot kérni.

És amikor észreveszi, hogy Lilike halálsápadtra váló arccal, nyitott ajakkal áll mellette egész testében remegve, megindultan öleli magához s gyöngéden vigasztalja:

- Meg vagyok róla győződve, hogy az eset nem komoly természetű s hogy aggodalomra csöppnyi okunk sincs; mindazonáltal nem mehetek ma Lecorinékhöz.

Lilike sértődötten, szemrehányó nézéssel néz anyjára: Talán nem gondolja, hogy szórakozásra van kedve akkor, amikor édesapja betegen fekszik?

Madame Destrel szeretetteljes szavakkal magyarázza, hogy monsieur Destrel bizonyára bánkódna, ha kis lánya miatta elesnék a szórakozásától; aztán meg ha nem menne el Lecorinékné zsurjára, monsieur Destrel rosszulását mindenki komoly betegségnek gondolná. Hogy madame Destrel odahaza marad, az érthető, mert hisz az orvost kell fogadnia, de hogy Lilike is ugyanezt tegye, az teljesen fölösleges. Aztán meg egyébként sem tudna segíteni a bajon, mert édesapjának mindössze nyugalomra van szüksége. Mindeme okok mellett azonban még az is bizonyos, hogy nagyszerű mulatság vár rá a zsuron.

Lilike és a szórakozás!... Madame Destrelnek ugyancsak téves fogalmai lehetnek Lilike szerető szívéről. Föltételezi róla, hogy szórakozni fog akkor, amikor monsieur Destrel betegen fekszik odahaza és az orvost várja... Lilike mindazonáltal engedelmeskedni fog, de csak azért, mert engedelmeskednie kell és mert... és mert újra azt kívánják tőle, hogy a legborzalmasabb

érzésekkel ismerkedjék meg... Ugy bánnak vele, mintha odahaza semmire sem tudnák használni... De az istenért, hogy lehet azt róla egyáltalában föltételezni, hogy szórakozni fog?

Sztoikus nyugalommal türi Lilike, hogy felöltöztessék s hogy megfésüljék. De mert az embernek minden körülmények között ügyelnie kell arra, hogy megjelenésével borzalmat ne keltsen, Lilike néhány szóval magyarázza Ernesztinnek, hogy mi módon fésülje s hol tűzze meg az övet. Nem felejt el azonkívül gyöngybrossát feltűzni és hajába egy szál virágot dugni.

Idegen szemek hasztalan keresnék a Lilike szívében duló szomorúságnak a ruházaton való megnyilatkozását, (őszintén szólva e hófehér kreppruhácskában Lilike bájos és elragadó) mindazonáltal arcvonásaira annyira kiült a bú, hogy alig lépett be Lecorínékhoz, az összes jelenlevők kórusban kérdezték:

- Az istenért Lilike... mi lelt, mi bajod?

Panaszkodó hangon s azzal a fájdalmasan elfojtott mosollyal, amellyel az illemszabályok utasításai szerint szomorúságainkat szoktuk idegen szemek előtt elrejtetni, mondja el Lilike, hogy monsieur Destrel őt bizta meg azzal, hogy a betegség miatt való elmaradását kimentse.

A hír hallatára mindenki elszomorodik s részvétnyilatkozatokkal igyekeznek Lilike fájdalmát enyhíteni. Szegény monsieur Destrel! Talán nem komolyabb a baj! Az ujonnan érkezőkkel nyomban közlik a szomorú hírt s Lilikének mindannyiszor újra el kell mondania édesapja betegségének történetét.

A részvét ily impozáns megnyilvánulása egészen meghatja Lilikét. Minden szomorúság ellenére is jól esik a sok vigasztaló szó, jól esik látnia, hogy mily szeretetreméltó részvéttel vannak iránta s szívesen hallgatja a társaság tapasztaltabb tagjainak jó tanácsait is. Ezek szerint a makacs főfájásnak leghatásosabb gyógyszere a forró lábvíz s egy kis mustárliszt avagy pióca - sőt a konzervatív érzelmeik véleménye szerint egy kis érvágás sem ártana...

Lilike meghatottan köszöni meg a jó tanácsokat. Még sohasem állt ily általános érdeklődés központjában. A jelenlevők egymással versenyezve, igyekeznek jó tanácsokat adni... De hát nem viszonzhatja a sok szeretetreméltóságot mindvégig fanyar mosolygással. Üdítő italokkal kínálják. Nem képes egy falatot sem lenyelni. Nógatják, biztatják, hogy egyék valamit. Lilike újra engedékeny lesz. Igaz, hisz az ebédet is megrövidítette a szomorú esemény! Aztán meg a testnek is vannak jogai, meg mindenfelől azt hallja, hogy ha nem eszik, hát össze fog esni az éhségtől.

Ha az ember alaposan meguzsonnázik, mindjárt egészen más színben látja a világot, mint éhes gyomorral. Végre is nyilvánvaló, hogy ha monsieur Destrel rosszullete komolyabb természetű volna, Lilikét nem bocsátották volna el hazulról. Monsieur de Sainte-Foixt, mint mondják, gyakran bántja ilyenmü fejfájás, de rosszullete mindig csak legfőlebb két óra hosszágig tart.

Mire Lilike hazamegy, monsieur Destrelt biztosan jó egészségben fogja találni. Mindenki ezzel biztatja s valóban illetlen dolog volna ezt az egyhangú állítást el nem hinni...

Nagyszerű tenniszjáték készül. Lilike eleinte vonakodik: nincs megfelelő hangulatban. Aztán meg nincs is tenniszruhába öltözve. Nem baj. Végre is belátja, hogy a közóhajnak engednie kell. Fred Carter személyesen könyörög, engedné meg, hogy partnere lehessen. Az ellenfelek a kis termetű, de csinos madame Dasinaux és Louis Fremont. Valóban kedves játszótársak. Sorsot vetnek, hogy melyik pár hová álljon. Ready!... A kis fehér labda átröppen a háló fölött s nyomban gyakorlott kéz veri vissza... Az idő sokkal vidámabban telik, mint ahogy hitték volna.

Amikor Lilikét háromnegyed hétkor arról értesítik, hogy Claudine érte jött, nem akarja elhinni, hogy már olyan késő van. Megkísérlik marasztalni, de ezuttal határozott hangon jelenti ki, hogy tovább egy pillanatig sem maradhat.

- Hisz beláthatják, hogy sietni kell, amikor szegény édesapám betegen fekszik odahaza.

Elbucsuzik mindenkitől, újra megvigasztalják s aztán komoly arcocskával indul el Claudine-nal hazafelé.

- Hogy érzi magát monsieur Destrel? - kérdezi utközben Claudinetől, aki azonban nem tud biztos választ adni.

Claudine egész délután vasalt s így még azt sem tudja, hogy járt-e ott az orvos. Azt hiszi, hogy ott volt, hívták, - de nem merne rá megesküdni. Monsieur Destrel minden bizonnyal szobájában töltötte a délutánt, még pedig madame Destrel társaságában. A teát is monsieur Destrel szobájába vitték.

Ha a beteg állapota rosszabbra fordult volna, bizonyára tudna róla Claudine is. Talán teljesen felgyógyult már monsieur Destrel.

Talán! De nem tudja biztosan s ezért minél közelebb érnek házukhoz, annál jobban siet Lilike, úgy hogy Claudine alig győzi követni. Kétségtelenül megbánta már, hogy oly könnyen megvigasztalódott s így nyugtalansága minden lépéssel csak fokozódik. Aztán meg úgy naplemen-tekor, amikor az ember érezni kezdi a napi fáradalmakat, a gond, a szomorúság könnyebben urrá lesz rajta s annál nyugtalanabban várja a vigasztalást.

Abban a pillanatban, amikor a platánsétányhoz érnek, ér oda Rosalie is. Rosalie láthatóan szomorú s amint észreveszi Claudinet, nyomban rátámad:

- Ugyancsak sokáig várat magára, - mondja ingerülten. - Hozzon azonnal négy souért jeget, még pedig a legközelebbi kávéházból, hogy annál hamarább itt lehessen.

Azzal átadta a kezében lévő tálat és a pénzt Claudinenak, ő pedig kézen fogva Lilikét, visszatért.

- Mért hozatnak jeget? - kérdezte aggódva Lilike.

- Az orvos rendelte s a madame azt mondta, hogy nagyon sürgősen kell.

Ezért sietett maga Rosalie jégért, otthagya a vacsorára készülő csirkét a tűzön. Ernesztine ugyan megígérte, hogy vigyáz reá, nehogy elégjen, de Rosalie nem sokat bizik benne. Ernesztine ugyanis lakktopánt hord és csipkés bluzokat visel. Mire Rosalie hazaérkezik, a csirke bizonyára szénné ég. Ha a mademoiselle és Claudine nem cammogtak volna olyan lassan...

Ha Rosalie más alkalommal tett volna ilyen megjegyzést, Lilike bizonyára kikérte volna magának, de most jóformán észre sem vette. Most ugyanis Lilikét teljesen leverte a bánat.

A rövid szócška: jég! - a legrémesebb képeket rajzolta eléje. Annak a regénynek a hőse, amelyet legutóbb olvasott, az állandóan felfrissített jeges borogatások ellenére is deliriumban halt meg.

- Miért hozatott a mama jeget, Rosalie? - kérdezte izgatottan Lilike.

Rosalie vállvonogatva felelt:

- Nem tudom, a lábra, avagy a fejre rendelte az orvos a borogatást.

Rosalie véleménye szerint inkább a beteg felső testét kell jéggel borogatni. Tavaly ugyanis így alkalmazták a jeges borogatást egy unokahugán, akinek vakbélgyulladásra volt. A szegény leány mindazonáltal negyvennyolc órai szenvedés után meghalt. Hiába, az orvosok nagy része gyilkos!

Ez a kijelentés természetesen csöppet sem volt megnyugtató. Szerencsére Rosalie nem orvosi szaktekintély s így véleményét sem kell komolyan venni.

Hála Istennek, végre hazaértek s így Lilike nemsokára megtudhatja a valót. Az előszobában Ernesztinnel találkozott. Ernesztine fontoskodva közölte madame Destrel üzenetét:

- Olyan halkán, amennyire csak lehetséges, siessen Lilike a szobájába, vegye fel házi ruháját s aztán jöjjön újra le. Monsieur Destrelnek nagyon fáj a feje s aludni szeretne.

Amig átöltözködött, Ernesztint faggatta, de tőle sem tudott meg semmit. Ernesztin a jéggel és betegséggel kapcsolatban csak annyit tudott mondani, hogy édesapja közvetlenül a halála előtt jégdarabkákat szopogatott.

Lilike gyorsan elkészült s nyomban lesietett a szalonba.

A nap már erősen aláhanyatlott s így nem tudott olvasni, de egyébként sem lett volna türelme hozzá. Különös fuvású szél támadt s a kéményen leverődő hangok még félelmesebbé tették a várakozás nehéz perceit.

Végre nyílik az ajtó. Ujabb csalódás, nem madame Destrel, hanem Claudine lép a szalonba.

- Tessék vacsorázni jönni!

Lilike meg van botránkozva. Talán nem teszik föl róla, hogy egymagában vacsorához ül. Nem! Várni fog.

- Tessék csak az ebédlőbe menni, madame Destrel is nyomban ott lesz.

Valóban, még oda sem ért jóformán, az édesanyja is megérkezett. Házi ruha volt rajta s alváshoz való frizurát viselt.

- Apa hogy van? - kérdezte nyomban Lilike.

- Jobban van, sokkal jobban érzi magát.

E nyilatkozat határozott, meggyőző hangon van mondva.

- Hát akkor miért hozattak jeget?

- Jeget? Micsoda jeget? Vagy úgy; merő elővigyázatosságból... ha láz lepné meg a beteget. E percben kitűnően érzi magát.

És mindezt nyugodtan, majdnem közömbös hangon mondja madame Destrel.

Sőt nagyon is közömbösen beszél. Ha nem tettetné magát, bizonyára több melegséggel szólna a betegről. Pedig meglátszik rajta, hogy nagyon is aggódik: homlokán két mély ráncot szántott a gond. Aztán meg nem is eszik. Igaz, hogy megtöltötte tányérját, de egy falatot sem evett. Lilike félénk hangon konstatálja ezt, de madame Destrel haragosan kiált reá:

- Micsoda gondjaid vannak megint? Nem látod, hogy ugyanannyit eszem, mint máskor.

Hogy elterelje a tárgyról Lilike figyelmét, nyomban megkérdezte, hogyan sikerült Lecorinék zsurja. Lilike szomorú hangon, közbe nagyokat sóhajtvá, mondja el élményeit.

Különös nyugtalanság fogja el mindkettőjüket s Lilike hamarosan be is végzi elbeszélését, madame Destrel pedig felhasználva az alkalmat, így szól:

- Eredj Lilike, feküdj le, de ügyelj, ne csapj lármát.

Rendes körülmények közt madame Destrel a világért sem mulasztaná el Lilikét a szobájában felkeresni s mint kis babakorában: gondosan betakarni. Ma azonban nem akar ok nélkül járkálni, nehogy a beteget zavarja.

Lilike édesanyjához siet s amikor meg akarja csókolni, észreveszi, hogy madame Destrel csak a homlokát tartja csókra s elkerüli Lilike tekintetét. Lilike átöleli a nyakát, arcához szorítja arcocskáját s nyugtalanul kérdi:

- Anyuskám, nem aggódol?

- Ugyan, ugyan gyerek! Miért aggódnék? Mirevaló ez a nyugtalanság?

Madame Destrel szeretetteljesen simogatja meg Lilike fejcskáját s jóságosan, kedvesen mosolyog reá. E mosolygásban Lilike éles szemmel bizonyos bűnbánatot s némi fájdalmat vél fölfedezni...

Lilike fölsiet a lépcsőkön s szobája felé tart. A folyosó végén fölfedezi Rosaliet, aki pokrócokba burkolózva, kezében tolvajlámpással egy nagy karosszékekben ül.

Mit jelentsen Rosalie ittléte? Metsző hangon magyarázza Rosalie, hogy „szükség esetén nyomban kéznél lehessen”. Kibontott hajjal, a sárga fejkendő alul előbuvó rendetlen fürtökkel valóban groteszk látvány Rosalie; aki így százezernél félelmetesebb külsejű, mint rendes körülmények között. Rosalie egyébként már Lilike papájának születésekor a Destrel-család szolgálatában állott.

Lilike nyugodtan vonul szobájába. Rosalie közelléte valóban megnyugtató, mert hisz Lilike már gyermekora óta megszokta, hogy ahol Rosalie jelen van, ott baj nem igen lehet. A nyugtalanító körülmény mindössze az, hogy Rosalie a folyosón, ülve virraszt. Vajjon miért rendelték ez őrhelyre?

Lilike gyorsan levetkőzött s most határozottan érezte, hogy a hőség ellenére is hideg verejték üt ki rajta. Édes istenem! hátha mégis csak nagybeteg monsieur Destrel. Lehet ugyan, hogy az egész eset szóra sem érdemes, de hát az ördög nem alszik. Monsieur Destrel még soha sem volt beteg. Aztán meg sohasem törődött az egészségével, jóllehet madame Destrel emiatt sokat veszekedett vele.

Istenem, ha súlyos betegség verné le lábáról, ha - uram őrizz, - meghalna, mi lenne akkor?

Az éj sötétjében fantasztikus képek kelnek Lilike szemei előtt.

Végeredményben e világon minden lehetséges. És, hogy amelyre, - valahányszor egy kedves emberünk beteg, - okvetlenül gondolnunk kell, szintén bekövetkezhetik. Lilikének több árva barátnője van. Charlotte Lerond tizenkét éves volt mindössze, amikor édesapját elvesztette.

Árva!... Lilike gyászfátyolos ruhában látta önmagát... Kimondhatatlan fájdalom ült a szívére. Nemcsak azt a fájdalmat érezte, amelyet édesapjának elhunyt okozna, hanem azt az önző fájdalmat is, amelyet ez a gondolat ébresztett benne:

- Vajjon akkor mi lesz belőlem?

Monsieur Destrel rendkívül csöndes természetű. Még szabadságidejét is a szobájában, íróasztala mellett dolgozva tölti. Csak étkezés idején hallani a hangját, akkor sem beszél szívesen s inkább mosolyogva hallgatja a többiek csevegését.

Látszólag madame Destrel a ház ura, ő rendelkezik, ő parancsolgat. És mégis, - ezt még soha sem érezte Lilike oly határozott alakban mint most - mégis csak édesapja az a szikla, amelyre minden boldogságuk épült. Ő keresi meg a napi szükségletet munkájával. Az ő kedvéhez igazodik az egész ház hangulata. Biztos fellépésével ő védi meg a ház népét minden külső veszedelem ellen...

Hosszas töprengés után Lilike forró imát mond édesapjáért... aztán lassankint megnyugszik s végre is elnyomja az álom.

Reggel egy pajkos napsugár csiklandozására ébred Lilike. E pillanatban megjelenik madame Destrel, aki jókedvű zsörtölődéssel szól ki leányához:

- Lustaságom, harmadszor kereslek már, hogy megmondhassam a jó hirt: édesapád kitünően töltötte az éjszakát s most újra egészséges.

Az elmúlt nap után mosolygós, napsugaras a mai. Az ég felhőtlen, a madarak vigan csicse-regnek s a szél is elült teljesen. Lilike nagyszerűen érzi magát, tegnapi fájdalmai nyom nélkül eltűntek.

Délben, az ebédnél pontosan megjelenik monsieur Destrel. Farkas étvágya van, rengeteget eszik. Szeliden figyelmeztetik, hogy meg találna ártani. Aztán sokat beszélgetnek, nevetgélnek, még Claudine is mosolyog.

Lilike szerfölött boldog.

Később Lilike megdöbbenve veszi észre, hogy édesapja fején már ősz hajszálok is vannak. Aztán hirtelen - miért, miért nem, eszébe jut Laborde apó s a kis leány újra elszomorodik.

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Claudine.

A ház lakói között nagy izgatottság mutatkozik: egy emberélet fontos momentumának, a sors egy titokzatos fordulatának szemtanui mindannyian. Röviden: Claudinenak felmondtak.

Az elmúlt tél egyik hófúvásos estéjén monsieur Destrel a megszokott időnél sokkal korábban tért haza. Ez alkalommal nem volt olyan szórakozott, mint amilyen lenni szokott és szokása ellenére, - anélkül hogy kérdezték volna, - élénk hangon ujságolta:

- A kormány megbukott.

A hír Lilikét nagy öröme hangolta, tapsolni kezdett s meglegedetten, sőt ujjongva mondta:

- Hál' Istennek! Most legalább lehet reménység ahhoz, hogy a közönséges, szerfölött hétköznapi megjelenésű miniszterelnök utóda egy impozánsabb férfi lesz.

E fölkiáltásból határozottan meg lehet állapítani, hogy Lilike habozás nélkül eleget képes tenni honleányi kötelességének, hogy adandó alkalomkor hazafias lelkesedésre kész; bár a kormány bukását nem tartotta valami rendkívül fontos dolognak. Hiszen ha az egyik kormány megbukik, a nyomában mindjárt ott a másik. Nagyon gyakran megesik a kormányokkal, hogy megbuknak, de mostanában olyan rossz időket élünk, hogy egy-egy kormánybukás nyomán sem remélhetjük komolyabb s így érdekesebb bonyodalmak támadását. Ilyenformán aztán egy-egy kormánybukás hírére a lehető legnyugodtabban szokták fogadni.

De hogy Claudine távozik, az már eseményszámba megy. Köztudomásu dolog, hogy a teremtés koronái, az urak, - rendesen gunyos tréfálkozással vesznek tudomást a háztartás eseményeiről s különös jókedvre fakadnak, ha egy-egy cselédváltozást hoznak kegyes tudomásukra. Pedig a valóságban az a helyzet - és e fölött nem lehet gunyos mosollyal napirendre térni, - hogy ilyen alkalommal az ember szorosabb értelemben vett családi életének egyik hatalmas, kipróbált, az összes szokásokat ismerő elemét veszti el, hogy helyébe új, a család tagjainak szokásait és kívánságait még nem ismerő elemet vegyen föl.

Manapság az ember valóban nem tudhatja, hogy az új cselédben hűséges szolgát, avagy fízett ellenséget nyer-e. És aki csak egy szemernyi komolysággal gondolkodik ez ügyről, hamar beláthatja, hogy nem a legkellemesebb dolog legbelsőbb családi életünkkel egy vadidegen alakot megismertetni; mert hisz ez a körülmény a legképtelenebb helyzetek okozója lehet.

Claudine távozása fölött pedig annál kevésbé lehet egyszerűen napirendre térni, mert a távozás részleteit titokzatos homály fedi. Mi is Claudine távozásának tulajdonképpen oka? Ezt nagyon szeretné Lilike tudni s bár mindent elkövetett ez irányban, kielégítő választ senkitől sem kapott.

Pauline távozásakor más volt a helyzet. Az ő távozásának oka egyszerű, érthető és világos volt: a kis barna lámpagyújtogató megkérte a kezét s ő igent mondott. Alice távozásának okát sem fődte homály: a pincéből eltűnt italok, madame Destrelnek feltűnő gyorsasággal fogyó pipereszerei tanuskodnak emellett, hogy amikor elkergették, csak méltó elbánásban részesült.

Claudine esete minden bizonnyal sokkal bonyolultabb. Hogy nem ő mondott fel az nyilvánvaló, mert különben nem húzódnék egy-egy szobasarokba, nem fakadna minduntalan hangos zokogásra, nem ontana annyi könnyet, amennyitől egy kisebb patak árvízzé nőne. Aztán meg az arca sem lenne a sok sirástól olyan vörös, mint a főtt rák.

Vajjon miért mondtak föl neki? Ha madame Destrel kissé sokat is követel, azért még sem mondható szeszélyesnek s monsieur Destrelre még az ellensége sem foghatja rá, hogy egy ember egzisztenciájára törne. Aztán meg monsieur Destrel épp néhány nappal ezelőtt jelentette ki, hogy Claudine mintaképe a jó szobaleánynak, mert takarítás közben egyetlen papírszeletkét sem mozdit meg az íróasztalon.

Claudinet a szünidő első napján azzal a reménnyel szegődtették, hogy talán évekig is megtartják. Tiszta, becsületes, rendszerető, munkabíró és dolgozni szerető leánynak bizonyult. Nyugodt, kifejezéstelen, jámborképű leány s rendkívül engedékeny természet. Lilikével mindig a legnagyobb tisztelet hangján beszél és soha sem feledkezik meg az illemről.

Mindeme jó tulajdonságai miatt Lilike sajnálkozással értesült Claudine távozásáról.

- A legigazságosabb bírúk is szoktak néha tévedni, - gondolta Lilike - s hátha ez alkalommal mamáék is igazságtalanul bánnak egy szerencsétlen teremtéssel.

Ez a gondolat nem hagyta nyugodni s most már kétszeres sajnálkozással gondolt Claudine távozására.

Tessék csak jól idefigyelni s nyomban be méltóztatik látni, hogy az eset részletei tulhomályosak.

Először: Lilikét nem értesítették Claudine közeli távozásáról. Másodszor: Claudine távozását nem előzték meg azok a bizalmas családi tanácsok és eszmecserék, amelyek ilyen alkalmakkor fel szoktak merülni s amelyek során Lilike oly szívesen, monsieur Destrel pedig látható unalommal adja le véleményeit. Harmadszor: Lilike csupán véletlenül, Rosalie néhány elejtett szavából, akkor tudta meg Claudine távozását, amikor egyszer Rosalie bosszusan így fakadt ki Claudine ellen:

- Bár csak elmenne már ez a haszontalan teremtés!

E szavakat Rosalie bosszusan, megvetéssel mondotta. Rosalie ugyan régi cseléd, de egy csöppet sem rokonszenves. Lilike állandóan került a vele való érintkezést, mindazonáltal nem állhatta meg, hogy e kifakadás hallatára meg ne kérdezze:

- Hogyan, hát Claudine elmegy?

- Miért ne menne? - mondta kárörvendő hangon Rosalie.

- Kár érte s bizony én nehezen fogom nélkülözni - mondta Lilike sok jóakarattal s nyomban elsietett, hogy madame Destreltől tudhassa meg a részleteket.

- Igaz, hogy Claudine elmegy tőlünk? - kérdezte Lilike mamájától.

Madame Destrel, aki éppen levelet irt, nagy pecsétet ejtett a finom levélpapírra s bár meglát-szott rajta, hogy a kérdés nagyon meglepte, mégis látszólag közömbös hangon felelte:

- Valószínűleg. De ki mondta ezt neked?

- Rosalie mondta, még pedig feltűnően kárörvendő hangon.

Lilike ama reményét fejezte ki, hogy a hír nem födi a valóságot. Rosalie kétségtelenül meg-becsülendő perszóna, mindazonáltal valóságos sátán Claudine mellett. Aztán meg Claudine szerfölött rendes teremtés.

Madame Destrel kimért hangon válaszol:

- Claudine valóban nem rossz leány, de nem felel meg a mi igényeinknek. Ezt ő is belátja. Helyébe egy kis bretagnei leány jön, aki állítólag nagyon ügyes.

Lilike tudja, hogy ilyen esetekben, amikor madame Destrel kimért hangon beszél, hasztalan minden további kérdezősködés. Mindazonáltal nagyon különös, hogy éppen a múlt vasárnap magasztalt az egekig madame Destrel, amikor Lecorinéknál a cselédekre terelődött a szó.

Hátha monsieur Destrel bőbeszédűbb lesz? Az alkalom is kitűnő: monsieur Destrel közvetle-nül ebéd előtt felszólította Lilikét, hogy menjen vele a postára. Alig léptek az utcára, nyomban vallasni kezdte:

- Mondd apa, miért mondott fel mama Claudinenak?

A váratlan roham láthatóan zavarba hozza monsieur Destrelt, aki nem tud hazudni s aki éppen ezért dadogva ad kitérő választ:

- Nem felel meg... szívesen tartották volna még egy ideig... beteges, kimélnie kell magát...

Az utóbbi szavakon van bizonyára a hangsúly, gondolta Lilike. Ő is észrevette már, hogy Claudine beteges. Néhány nap óta feltűnően sápadt, arcvonásai mintha megváltoztak volna, sokszor alig bír lélekzetet venni s a járás nagyon kifárasztja.

Hát lehetséges az, hogy valakit akkor lökjenek az utcára, amikor beteg? Amikor Eliza vese-gyulladást kapott, hat hétre hazaküldték a szüleihez s a bérén kívül még utiköltséget is adtak neki.

Ma éjszaka végre valamivel többet tudott meg Lilike a homályos titokból. De édes istenem, milyen uton-módon?! Talán nem is a legillőbb módon, de - és ez enyhítő körülmény, - való-ban nem tehet róla.

Miután a szüleitől elbucsuzott, fölment szobájába, ahol később epesztő szomszúság kezdte bán-tani. Érezte, hogy nem bírja ki reggelig ital nélkül s ezért föltette magában, hogy visszamegy az ebédlőbe s megiszik egy pohár vizet.

Amint édesanyja szobája előtt elhaladt, izgalmas beszélgetést hallott. Madame Destrel vitte a szót, néha monsieur Destrel hangját lehetett hallani s a harmadik kétségtelenül a Rosalie hangja volt. Lilike önkénytelenül megállott, éppen akkor, amikor Rosalie így szólt odabent:

- Határozottan tudom, hogy a henteslegény volt. Az a kövér fiatalember csavarta el a fejét s bizony én nem is értem, hogy madame ezt nem vette észre.

Lilike nem akart hallgatózni, inkább elsietett. Fölment a szobájába s miután lefeküdt, még órák hosszat gondolkozott Rosalie szavainak értelmén. Aztán hirtelen úgy rémlett neki, mintha már tisztán látná a helyzetet.

Nemrég történt, hogy - miután hasztalan verték föl a házat Claudineért, Lilikét küldték Claudine szobájába, hogy nézze meg, nincs-e ott. Nyomban lesietett, kitarja a cselédszoba ajtaját, de Claudinet nem találta. Ekkor látta, hogy Claudine ágya fölött zöld plüskeretbe foglalva egy kisbajuszos, kövér fiatalember fényképét tartja.

Nem tulajdonított túl nagy fontosságot a dolognak, de most határozottan emlékszik, hogy a Claudine ágya fölött lévő kép annak a henteslegénynek a fényképe, aki naponként kihozza Párisból a hust Saint-Jeanba.

Aki egy kissé gondolkozni tud, az könnyen megtalálhatja az összefüggést.

A legujabb fölfedezés által megvilágítva rendre - akár csak Sherlock Holmes, - megoldja Lilike a rejtvény összes bonyodalmas kérdéseit.

Claudine szereti a henteslegényt, Claudine tehát szerelmes. Ez a körülmény bőszihihet fel leginkább Rosaliet, aki talán még ifju korában sem tudta a gyöngédebb érzelmekeket megérteni, méltányolni. Bizonyára ezért intrikált madame Destrelnél Claudine ellen s valószínűleg azt állította, hogy Claudine amióta szerelmes, nem végzi el rendesen a dolgát. E rosszakaratu árulkodást madame Destrel bizonyára elhitte s alkalmasint fölszólította Claudinet, hogy szakítson szerelmesével.

A szegény teremtés valószínűleg ezuttal nem akart, nem tudott engedelmeskedni. Ezért aztán a közben támadt betegséget (bizonyára vízkórság gyötri szegényt) ürügyül használva, felmondtak neki.

Csakis így történhetett a dolog s ilyenformán az összes részletek elvesztik titokzatosságukat. Most már érti Lilike, hogy miért mosolygott Rosalie olyan kárörvendően, amikor a szegény beteg Claudinera nézett. Érti Claudine szomorúságának okát és érti madame Destrel részvét-teljes haragját, madame Destrel szigorúságát, mondhatni lelketlenségét. E tekintetben pedig Lilikének nagyon is szigorú elvei vannak. Igaz ugyan, hogy Claudine szegény szolgáló leány, de azért éppen olyan szerelemre hajló szíve van, mint bárki másnak... A virágnak megtiltani nem lehet... Egy henteslegény ugyan nem a legideálisabb regényhős, de a szerelmi hűség kétségtelenül rokonszenves tulajdonság.

Másnap reggel, amikor Lilike kijött szobájából, Claudine éppen a lépcsőt septe. A szeme véresre volt sirva s az arcán piros foltok ültek. Amikor tiszteletteljesen félreáll Lilike utjából, nagyon szomorú látványnak mutatkozik. Lilike jó szíve megesik a szegény beteg teremtésen, megáll, megfogja a kezét, megsimogatja az arcát s jóságos hangon szól hozzá:

- Szegény Claudine. Mindent tudok ám, de azért ne busulj. Hidd el, én is éppen így tettem volna.

Lilike nyugodt lelkiismerettel megy tovább; Claudine ámulatában kiejti a seprüt a kezéből és bambán, birkapillantásu szemekkel s látható csodálkozással néz kis urnője után.

TIZENHARMADIK FEJEZET. Megfigyelések.

(Határozatlanság.)

Nyomban fölkelés után Lilike kitarja a szobája ablakát s kíváncsian néz az égboltra, amelyről ezuttal nem tudta leolvasni, hogy tulajdonképpen milyen idő készül mára.

Az égbolt egyik fele ragyogó azur, s a másikon hatalmas, halovány felhők gomolyognak. Ott, ahol az égbolt a tengerre hajlik, koromfekete felhők tömörülnek. Az éjszaka bizonyára eső volt: a faleveleken, az uton tisztán meglátszik a nyoma. Nincs sem meleg, sem hideg.

Lilikének ugyanilyen a kedélyhangulata. Vannak napok, amikor az ember jókedvvel ébred s amikor ez a jókedv a nap folyamán - bár minden igaz ok nélkül, de egyre nő. Viszont elég gyakori az olyan eset is, hogy az ember busan kél, rossz sejtelmek gyötrik s egész nap olyan hangulatban van, mintha gyászolna valakit.

Vannak intermitek is, amikor az ember közömbösen ébred s amikor az első benyomás feladata a kedély napi mérlegét a bu, avagy az öröm javára billenteni. Lili ma ilyen semleges hangulatra ébredt. Ha felhőtlen égboltra napsugaras derű ragyogott volna reá, ujjongott volna; így, ilyen égbolttól semmi jót sem várhatott.

Lilike kedélye öltözködés közben sem terelődött határozott irányban. A víz hideg, de legalább üdítő. Szörnyű mód töri a fejcskáját, hogy ma mitévő legyen.

Már-már elkedvetlenedik, amikor a felhők közül előbukkanó nap egyik sugára beragyog az ablakon. Talán jóra fordul minden. De melyik ruháját vegye föl? Madame Destreltől kér tanácsot.

- Melyik aljat? Hát a kéket, persze a kéket. Ilyen időre csak az való.

Ilyen időre! Valóban rémes dolog. Pedig a mosóné éppen e percben hozta haza a bodrosra vasalt szép fehér ruhácskáját.

- A csipkebluzomat fölvehetem?

- Nem bánom.

Lilike és madame Destrel szobáit csak egy állandóan bezárt ajtó választja el s így könnyen beszélgethetnek. Persze a szokottnál hangosabban kell beszélniök.

A kék alj valóban utálatos, de annál elragadóbb a hófehér csipkebluz. Tessék: Itt is hiányzik az összhang.

Rémes!

- Mama! Három kapocs hiányzik.

- Varrj ujakat a helyükre. Addig vedd föl a vászonbluzodat.

A vászonbluzt!

- Talán Ernesztine...

- Ernesztine nem ér rá most kapcsokat varrni.

Természetesen. Ezt amugy is tudhatta Lilike. Bezzeg arra ráért, hogy a henteslegénnyel és a halárusnővel veszekedjen. No majd megmondja egyszer a véleményét... Ha siet, talán reggeli előtt elkészül Lilike a nagy munkával. Magára kapja fésülőköpenyét, cérnát fűz egy tübe...

Kling, - megszólal a csengő. Rosalie ma megint sietett. És madame Destrel nem türi, hogy Lilike elkésve érkezzen. Lilike kedvetlenül huzza föl a vászonbluzt. Az ebédlőben e szavakkal fogadják:

- Jobb későn, mint sohasem!

Lilike nagyot nyel s aztán bosszusan keni vajaskenyerét. Ugy látszik mégis csak kisüt a nap. De...

- A tea már soká állott.

- Ki az oka?

Lilike homlokán ráncok vetődnek s összeszorítja ajkait. Megérkezik a levélhordó. Utolsó remény... Madame Destrel átnézi a postát...

- Apa... apa... madame Ricquiértől kaptunk levelet...

Lilike, miközben ingerülten rágja vajaskenyerét, közbeszól:

- Nem kaptam levelet?

- Nem.

Hallatlan. Fanny Blevis már harmadnapja elutazott, százszor is megigérte, hogy nyomban írni fog és most tessék! Most már tulingerült Lilike s két kézzel fogja meg a vajaskenyeret s amint beleharap, nagyot ránt rajta.

- Lilike, miért vagy olyan utálatos?

No ez már több, a soknál. Utálatos? Ha még egy gyerekkel beszélnek így, érthető. De egy tizenöt éves nagy leánnyal! Hallatlan.

(Életmód.)

Ha Jacques Roudel azt hiszi, hogy, mert Saint-Cyrben nevelkedik, imponál Lilikének, úgy alaposan téved. Aki - legutóbb Severinék zsurján - két hadnagygyal, sőt egy olyan főhadnagygyal is, - aki a kapitányát szokta néha helyettesíteni, - táncolt, az észre sem veszi a kadétruhát.

Lilike barátnője, a szőke Rose bizonyára azt hitte, hogy kedves dolgot művel, amikor elhozza magával bátyját is. Nos, meg fogja látni, hogy mily jelentéktelen ember egy kadét.

Amikor Rose s a kadét beléptek, Lilike leereszkedő, tartózkodó kedvességgel fogadta csak őket. Ünnepies kézmozdulattal jelezte, hogy helyet foglalhatnak s aztán kimért hangon, de olyan tárgyokról kezdett beszélni, amelyekből a két vendég hamarosan meggyőződhetik Lilike nagy és általános műveltségéről.

Két perc alatt elmondta véleményét a hadseregről, ezzel kapcsolatban új véderőtörvényjavaslatról, a modern higienikus gyermeknevelésről, a divat hallatlan hóbortjairól, az aviatikáról és a huszadik század összes szociálpolitikai intézményeiről.

És mindezt oly határozott ellenmondást nem tűrő hangon mondta el Lilike, hogy Saint-Cyrnek szegény, szerencsétlen kadétja kétségbeesve omlott össze a székén.

Tíz perc múlva, amikor Lilike végre egy pillanatra elhallgatott, a kadét megragadta az alkalmat, felállott s jelöl annak, hogy a vizit véget ért, összecsapta a bokáját. Kimért bucsuzkodás s nyomban, ahogy az ajtót betették maguk mögött, így szól a kadét hugához:

- Nem hittem volna, hogy Lilike ilyen ostoba liba.

Pedig nagyon csalódik. Mert Lilike már az első szavak után észrevette, hogy rossz utra tévedt ez alkalommal, - hogy bár Rose nem a legilledelemesebben viselkedett, amikor nagy hengegve idehozta a bátyját, azért még nem kellett volna a kadétot is megbüntetni. Elvégre is a fiatal ember kedves ifjunak bizonyult s vajjon miért ne lehetne Lilike is kedves vele szemben? De azt mindenki beláthatja, hogy ha az ember már valamihez hozzáfogott, nem hagyhatja azt minden átmenet nélkül annyiban.

Éppen akkor, amikor az átmenetre alkalmas idő elérkezett, Rose és bátyja elmentek.

Ahelyett, hogy egy délutáni tenniszparti avagy csolnakkirándulás tervét megbeszélték volna, csak elméleti dolgokról beszélgettek s így Lilike kénytelen lesz a délutánt olvasgatással tölteni. De hát ki tehet róla? Ugy-e bár, másképp nem is lehetett volna viselkedni?

*

Nem azért, mintha Lilike nem volna álmos s nem akarna lefeküdni. Nem azért. A délutáni séta és a tenniszezés ugyancsak kifárasztották; a keleti kérdés, amely fölött az urak s a cseléd-kérdés, amelyen viszont a hölgyek vitatkoztak, csöppet sem érdekelték.

De ugy-e bár, ha valaki a társasághoz tartozik, akkor be is kell tartania a társaság szabályait? A vendégek végre is az ő vendégeik s így ő, a házikisasszony nem vonulhat vissza, amíg itt vannak.

Ezért elfojtja az ásitást s ajkára kedves mosolyt erőltet.

Szomorú dolog, valóban elszomorító, hogy madame Destrel nem méltányolja eléggé Lilike buzgólkodó önfeláldozását... Ő még mindig azt hiszi, hogy Lilike tiz éves s ezért tiz óra előtt okvetlen le kell feküdnie. Már éppen negyedőrája, hogy minduntalan az órára néz s közben jelentős fejbólogatásokkal integet Lilike felé...

Lilike természetesen nem veheti ezt tudomásul. És hogyha mindjárt eszméletlenül esne le a székeről, ha mindjárt meghalna is a fáradtságtól - első a kötelesség. Ezért úgy tesz, mintha süket és vak volna egészen. Mozdulatlanul ül székén, a magára erőltetett mosoly egyre merevebbé válik s időnként görcsös rángatózással mozdulnak meg arcvonásai.

De nehogy azt higgyék, hogy mindez az önfeláldozás meghatja madame Destrelt. O, a legkevésbé sem!... Csak a kedvező alkalomra vár s amikor madame Sourbet-Boivius bánatos hangon fejezi be a cselédek ujoncozásáról mondott és fáradt fejbólogatásokkal kísért véleményét, madame Destrel bántó hangon megszólal:

- Édes Lilikém, a szemeid majd leragadnak. Eredj szépen s fekédj le.

Fekédj le! Akár csak egy kutyának mondanák! Egy husztagu társaság füle hallatára, ilyen hangon beszélni az emberrel! Igazán kellemes dolog!

És aztán a vendégekkel szemben is tapintatlanság az ilyesmi. Nem jelenti-e ez a felszólitás egyuttal azt is, hogy már mindnyájan elmehetnének? De hát madame Destrelnek nincs ilyesmihez érzéke. Mert hát tapintatosnak lenni is: bizonyos fajta művészet...

Még egyre mosolyogva, de most már valóban leragadó szemekkel bucsuzik Lilike... Az iménti sértés még nagyon bántja, annyira, hogy bizonyára álmatlan éjszakája lesz miatta.

Mindazonáltal Lilike már az esti imádság elmondása közben elalszik.

*

Tavaly Lilike még nem ismerte az illem összes, a legaprólékosabb dologra is kiterjedő szabályait. Ha a cselédekkel, avagy idegen emberekkel madame Destrelről beszélgetett, nagyon gyakran megesett, hogy mamának nevezte. Ezidén azonban még egyszer sem követte el ezt a ballépést. Ha a szakácsnővel beszél, így szól:

- Madame Destrel kéreti a bevásárlási könyvet.

Monsieur Plevant érdeklődésére így felel:

- Köszönöm, édesanyám migrénje már elmúlt.

Mindazonáltal még most is megesik néha, különösen ha élénk szellemi benyomások hatása alatt áll, hogy az illem szabályait egy kissé megsérti. Ennek azonban az az oka, hogy e szabályok legaprólékosabb részleteit csak ennek az évnek az elején ismerte meg.

A tengerpart sétányán legutóbb borzasztó dolog történt. Lilike egyedül sétált, amikor hirtelen találkozott monsieur és madame Saleyval, akik megszólították.

- Mondd, Lilike, ma délután odahaza lesz a mama? - kérdezte madame Saley.

A mama! Lilikének nem tetszik a dolog s kimért hangon feleli:

- Azt hiszem, madame Destrel odahaza fog ma tézni.

Alig mondta ki e szavakat, vagyont adott volna, ha visszavonhatja. Monsieur és madame Saley ugyanis olyan mosolygással néztek egymásra, hogy Lilike majd elsülyedt s fülig pirult. Egész délelőttje el volt rontva s még szerencse, hogy sikerült délután négytől hatig nem mutatkoznia.

(Ifjúkori emlékek.)

A tenger vagy mosolygóan szelid, vagy apró hullámok borzongatják meg a hátát, vagy rémesen tombol dühében.

De a legkedvesebb olyankor, amikor hullámai táncoltatva, egyet-egyet kivet a partra, hogy megörvendeztesse vele a fürdőruhácskákba öltözött gyermeksereget. A jókedvű apróságok minden hullámverésnél hangosan sikoltoznak: a bátrabbak szembe fordulnak a hullámokkal, a gyávábbak elszaladnak.

Édesanyja mellett, a strand egyik kosarában ül Lilike s elmélázva, ábrándozva nézi a gyermeki kedvtelések e pompás színjátékát. Lilike ma filozófáló kedvében van s amikor elgondolkozik az élet gyors futása és elmulása fölött.

Haj, de régen is volt az, amikor még ő is ilyen gondtalanul élte napjait, amikor fürdőruhácskájában ő is a hancurozó gyermekekkel fürdött s amikor még az is örömet okozott neki, ha mezitláb szaladhatott végig a part homokján.

Milyen boldog volt még, amikor a parton sétálva, néha olyan közel merészkedett a tengerhez, hogy az egy-egy hullámmal bőrig áztatta s hogyan örvendett, amikor a tönkreázott mosóruhácska miatt a nevelőnők annyit veszekedtek vele!...

És ime, ma már felnőtt, meglett, érett hölgy. Holnap akár férjhez is mehet és - édes Istenem, de gyors az idők szárnya, - maholnap már nagymama lesz. Igen, ilyen az idők folyása. Olyan, mint a pataké, mely mindig csak előre halad, de visszafelé soha sem.

Aranyos kis teremtés szalad e percben Lilikéhez. Az arcocskája, a lába fekete a tengerparti nap sütésétől s haja kuszán lobog az enyhe szélben. Rita de Gerle, madame de Gerle kislánya; az a Rita, akinek arcát oly bájosá teszi egy mulatságosan kedves erős dacot eláruló vonás s aki talán szép is volna, ha vörös haja nem volna mindig kusza.

- Mademoiselle Lilike, - mondja jókedvűen a gyermek, - gyere, nézd meg a homokvárunkat.

Lilike nem a legszívesebben kel föl helyéről, mert a nap borzasztó melegen süt. De hát ki tudna egy ilyen kedves meghívásnak ellenszegülni. Engedelmesen megnézi a parti erődöt, amely - Rita magyarázata szerint - nemcsak arra való, hogy katonák lakjanak benne, hanem arra is, hogy a körötte épült védfalakkal egyúttal a tenger pusztító hullámcsapásaitól is megvédjék a szegény parasztok közelben levő vetéseit.

Miután a remekműre vonatkozóan véleményt kértek tőle, Lilike elmerül gondolataiban s végre is - (titokban visszagondolt saját építményeire) - azt a tanácsot adta, hogy az erőd tenger felé eső részét olyformára kell építeni, mint amilyen a tengerjáró hajók orra, mert az ilyen alakú falakon könnyebben megtörik a hullám.

Lilike tanácsát tapssal honorálta a gyermeksereg s nyomban megkezdtek az átalakító munkálatokat.

Az egyik kis építész hirtelen félbehagyja munkáját, megtöri a fáradtságtól izzadt barackoshamvas arcocskáját, zsebrevágja két kezét s szétterpesztett lábakkal oda áll Lilike elé:

- Mért nem segítsz nekünk? - kérdi kedvesen.

- Hogy miért nem, aranyos öcsikém? Azért, mert eltelt már gondtalan gyermekkorom s mert a komoly gondok elvették már játékkedvemet.

- Mademoiselle Lilike, - kiáltja erre a gyermeksereg, - gyere, segíts, hiszen te biztosan értesz hozzá.

Lilike nemet int a fejcskájával. E pillanatban az egyik apróság kis ásót adott Lilike kezébe.

- Munkára hát! - mondta Lilike, aki ennyi hívásnak, ugye bár, nem állhatott ellent.

Örömrivalgás fogadja Lilike elhatározását s a következő pillanatban Lilike homokkal meríti meg az ásót s kellő szakértelemmel dobja a homokot oda, ahol a legtöbb szükség van rá... A parti erőd látható gyorsasággal épül.

Lassanként kiépül a hullámtörő a tengerig s a gyermeksereg lelkesült éljenzéssel, tapssal ünnepli a vár elkészültét.

Fáradtan, de jókedvűen tér vissza Lilike az előbbi helyére, hogy innen néhány perc múlva már újra ábrándozva nézze a hullámok játékát.

- Valóban, szép dolog volt egy pillanatra újra gyermekké lenni, elfelejteni az élet gondjait.

(A nagyvilágban.)

Lilike ma nagyszerűen mulatott. Tudják-e hol? Henribaultéknál. Henribaultéknál ugyanis matinée volt.

Igazi, hamisítatlan matinée: zenés, pezsgős matinée s a kotillonon felnőtt, meglelt emberek vettek részt, nem olyan apró teremtések, akik még a matinéekre is csak nevelőnők kíséretében mehetnek el.

Lilike fehér csipkeruhában volt; keztyűit, cipőjét direkt erre az alkalomra vették. Végre ma igazán úgy volt öltözve, ahogy az egy felnőt看 ifjú hölgyhöz illik. És valóban nagyszerűen is mulatott.

Majdnem magán kívül volt az örömtől, amikor hazatért, bár olyan fáradt volt, hogy - ha nem beszélt volna folytonosan - bizonyára nyomban elaludt volna. De egyre beszélt, a szájacskája egy pillanatra sem állt meg.

A vacsora alatt is javában csevegett s monsieur Destrel rendes szokása szerint ezuttal is jóakaratu mosolygással hallgatta. Láthatóan örvend kislánya jókedvének s ezt az örömet, úgy látszik, hosszú ideig szeretné élvezni. Erre vall legalább az a körülmény, hogy egyre újabb kérdéseket, még pedig olyan kérdéseket intéz Lilikéhez, amiket válasz nélkül hagyni nem lehet.

- Sokat táncoltál?... Polkát, bosztont?... Kik voltak a táncosaid?... Louis Fremont? Marc és René?...

Lilike elfintorítja orrocskáját. Mit polkát? Talán a középkorban él még apa, hogy ilyesmit kérdez? Hiszen igaz, hogy a „gyerekekkel” körülpolkázta az ebédlőt, de ez nem sokat ért. A bosztont a tánc! De azok a „gyerekek” nem tudnak bosztonozni. És szegény Marcnak még fekete ruhája sem volt.

Szerencsére volt a táncosok között néhány meglelt ur is: monsieur Marivaux, monsieur de Puylevé, aztán a spanyol ur, aki rövid idő alatt a kaszinóban mindenkivel megbarátkozott, a száznolcvanadik gyalogezred néhány tisztje és egy eleven huszárhadnagy.

Monsieur Destrel mosolyog. Hiszen tegnap még ez az ifju hölgy kis fürdőruhácskában öltözötten mezitláb szaladgált a part fövényén s bizony alig egy-két esztendővel ezelőtt dadája vezetésével a járás nehéz mesterségét tanulta... Olyan jó volna kissé elábrándozni, gondolja monsieur Destrel, de aztán elszégyeli magát e gondolatától s így szól:

- Lilikém, még nem is mondtad meg, hogy az urak közül melyik nyerte meg leginkább a tetszésedet? Monsieur de Puylevé, a spanyol ur, avagy a huszár?

Lilike jóízűen nevet s tagadóan rázza fejcskékjét. Monsieur de Puylevé nagyon képzelődő és henceg, a spanyol olyan fekete mint a cipőkrém és a huszár, tagadhatatlan, hogy csinos, nagyon csinos, sőt szerfölött csinos ember, de hát még ő sem...

- Hát kicsoda?

Lilike újra nevet, de aztán összeszedi magát s határozottan, majdnem komoly hangon mondja:

- Monsieur du Rosoy. Legalább is azt hiszem, hogy ő tetszett a legjobban.

Monsieur Destrel majd meghal nevetésben.

- Nagyszerű! Du Rosoy! De miért éppen ő? Mivel nyerte meg ennyire a tetszésedet?

Lilike tiltakozik a gunyos hang ellen s du Rosoy védelmére kel. Istenem, hiszen igaz, hogy du Rosoy nem Adonis. Pocakja tekintélyesen nő és néha a parókája is félre van csuszva. Kissé izzad s már messziről meg lehet ismerni erős pacsuli szagáról. De a mellett szerfölött udvarias, nagyon szeretetreméltó, rendkívül figyelmes... és - mit akartok egyebet? - van egy tulajdonsága, mellyel szemben az összes fiatalemberek erényei eltörpülnek: - negyvennyolc éves.

(Az automobil.)

- Jaj de ennivalón kedves!

Ezzel a kettős jelzővel Lilike egy maszatos, szurtos, koromfeketére sült apró cigánypurdét tüntetett ki, aki éppen az imént pottyant ki az egyik sátoros cigányszekeréből, egyenesen az élet legbonyodalmasabb forgatagába. A kis purdó fejét göndör fekete haj borította, szemei ragyogtak s a fogai olyan fehérek és hegyesek voltak, akár egy kis egéré.

Ruhája alig van: mindössze egy rojtosszélű gallér a nyakán s az is kócmadzaggal van elől összekötve, nehogy elveszítse. Körülbelül négy éves lehet ez a fiatalember.

Lilikétől, - aki hozzá sietett - az első pillanatban megijedt, de - miután egy csokoládébonbont kapott tőle, hamarosan megbarátkoztak.

A kis cigányfiu bemutatta, mit tud. Megállott az ut egyik szélén, közvetlen az árok mellett, aztán gyorsan letette kezecskéit a földre, lábait égne rugta, újra talpra esett, majd megint tenyérre pattant - ötször-hatszor gyors egymásutánban. Ezalatt átért az ut másik szélére, ahol szerencsésen talpra ugrott - egyszóval cigánykereket vetett.

- Ugy-e bár, aranyos kölyök? - kérdezte Lilike lelkesülten.

Madame Destrel sajnálkozón rázza a fejét.

- Valóban kedves, nagyon kedves ez a kis sehonnai. De hát hogyan is lehet egy ekkora cseppséget felügyelet nélkül hagyni! - Madame Destrel nyárspolgárai felháborodással gondolt ekkor a szülői gondatlanságra.

A rajkót mindazonáltal csak nem lehet örök időnkig csodálni.

- Lilike, siessünk, mert különben későn érnénk ki a vonathoz.

Lilike kedvetlenül engedelmeskedett. De visszajövet csak elnézheti még kissé a purdét?

Erről majd később határoznak. Most csak arról lehet szó, hogy sietni kell. Talán már el is késtek.

De nem. Épp jókor érkeztek, még fel tudták adni monsieur Destrelnek monsieur Genissierhez irt levelét, amelyből ilyenformán már holnap megtudja Genissier Destrelnek az elősködőkről való véleményét.

Kényelmesen sétálva tértek vissza az állomásról. Gyönyörű szép volt az alkonyat. A rajkó még mindig ugyanazon helyen vetette a cigánykerekeket. Gyors forgással perdül át az ut pora felett, beugrik az árok mögött nőtt nagy fűbe s onnan vigyorog a közeledők felé. Huncut nézésű szemének láttára még madame Destrel is mosolyog.

A gyermek ismerősen bólogat: megismerte a kisasszonyt, akitől nemrég édes bonbont kapott. Lilike az ut egyik partján, a purdé a tulsó oldalán áll; közöttük a poros országút huzódik. Lilike tiszteletére a kis cigányfiu meg akarja ismételni mutatványát: a cigánykereket vetve, akar átjönni hozzá...

...Madame Destrel és Lilike kétségbeesetten sikoltoznak. Az országút kanyarulatánál vágató automobil jelenik meg. A gyermek egy vastag nyárfa törzse mögött áll. Nem láthatja az automobilt s viszont a soffőr sem láthatja őt. E pillanatban elkezd a produkcióját, két kis tenyerét belecsapja az ut porába. A következő pillanat kétségtelenül rémes lesz. Madame Destrel hasztalanul integet az esernyőjével. Az események gyorsan követik egymást. Madame Destrel felsóhajt s nyomban utána felsikolt. A soffőr ingerült káromkodása hallatszik... az automobil nagy porfelhőt verve, tovább robog.

- Mi történt?

Borzalmas álom volt. Abban a pillanatban, amikor a gyermek éppen a robogó gépkocsi alá akart perdülni. Lilike átszaladt az országúton, átugrott az autó előtt s felkapta a gyermeket, visszavitte az ut tulsó oldalára. A gépkocsi oly közel járt hozzá, hogy lebegő ruhácskájából letépett egy arasnyit.

Madame Destrel halotthalványra vált arccal, reszkető ajkakkal rohan leánykájához, aki sok szeretettel e pillanatban tette le megmentett kis védencét az árok fűvébe.

Lilike nem törődött azzal a veszéllyel, amelynek önmagát kitette; csak annak örvendett, hogy megmentette a kis fiut.

Majd később, amikor eltűnt már a rémes eset nyomán támadt izgalom, eszmél csak arra Lilike, hogy valóban nagyszerű dolgot cselekedett.

(Belátás.)

A család ebédnél ül. Destrel urat neje csak tegnap szidta össze és illette szemrehányással azért, hogy csak könyvekkel és kagylókkal foglalkozik. Destrel ur a neje szemrehányása miatt mély megbánást érzett. Ezért ma megerőlteti magát és rosszul tettett kíváncsisággal kérdi (a jóakaratóért is hálásnak kell lenni):

- Kik voltak ma reggel a parton?

Madame Destrel több sétáló nevét felsorolja és Lilike, saját bölcsesége szerint egy pár személyes megjegyzést tesz hozzá; ami több kritikai érzést, mint türelmet árul el. Mindenesetre: madame de Vélizy-ről olyan rosszul nyilatkozik, hogy madame Destrel nagyon megbotránkozik és kötelességének tartja a tényeket megállapítani. Ha madame de Vélizy haja kicsit tulságosan is szőke és kicsit feltűnő kalapokat visel, azért mégis jószívű és „sok belátással bír”.

Belátás! Lilike rövid nevetést hallat, olyan élesen és gunyosan, hogy madame Destrel megbotránkozva szünetel és maga Destrel ur is megütközve nézi.

- Miért nevelsz, Lilike? Kérlek, magyarázd meg!

Lilike a legártatlanabb képet vágja és a szemét lesüti... Semmi, semmi, semmit sem akar.

Madame Destrel azonban oly hangon folytatja, hogy az ünnepiességtől szinte visszhangzik:

- Igazán nagyon csodálkozom, hogy így beszélsz egy uri hölgyről, aki irántad úgy érdeklődik és tegnap is egy érdekes könyvet kölcsönzött...

Még mindig lesütött szemmel kérdi Lilike:

- Olvastad, anyám?

- Igen... azaz nem. Ez mellékes.

Lilike azonban várhatott volna legalább addig, míg a könyvet visszaadja, mielőtt így beszél madame de Vélizyről.

Lilike fölveti szemét. Hisz akkor ő miatta akár ma délután is visszaadhatja a könyvet.

Madame Destrel láthatólag elveszti türelmét. Destrel ur közvetíteni igyekszik.

Lilike csendes méltósággal jegyzi meg:

- Nem, csak belenéztem, de az éppen elég volt. Ez a könyv nem nekemvaló.

Madame Destrel ezeknél a szavaknál kicsit összerezzen. Végül mégis csak jobb lett volna, ha madame Vélizy választását ellenőrizte volna. Talán még nincs nála minden rendben? Haja és kalapja kétségkívül nagyon feltűnő. Talán, ami a fiatal lányok olvasmányát illeti...

- Mondd csak, Lilike, mit jelent ez? Nem értelek...

Erre Lilike sértett, de kicsit elnéző hangon válaszolt:

- Te kényszerítesz mama: egyetlen dologról beszélni. Ez egy szerelmi történet. Parasztok közt játszik, de egy kastély uráról is szó van benne. Tudod, olyanféle, mint madame de Montespan és XIV. Lajos története. Csak sokkal durvább... A világtörténelemben megjárja, de te is megengeded, egy fiatal lányoknak való könyvben...

Egy angyal suhant a szobán át... Szerencsére Louise éppen akkor hozta be a feketekávét és a társalgás más irányba terelődött.

*

- Lilike öltözz fel, Ganestékhez megyünk ma!

Lilike fölpillantott könyvéből és elfintorítja arcát. „Milyen utálatos!”

Madame Destrel összehuzza szemöldökét.

- Mit jelent ez, Lilike?

Lilike fejével int, ami azt jelenti, hogy jól érzi, hogy viselkedésében milyen kevés finomság van, de mégis... Madame Destrel szemrehányó hangon folytatja:

- Te igazán érthetetlen vagy, Lilike. A multkor elfintorítottad arcodat, mert madame Hurault-hoz kellett jönnöd és azt állítottad, hogy házába csupa öreg emberek járnak és csupa unalmas dolgokról beszélnek. Genestéknek ezt igazán nem vetheted szemükre. Remélhetőleg nem úgy találod, hogy náluk is ilyen merev hang uralkodik.

Lilike fejét rázta.

- Oh nem, anyám, inkább nem elég merev.

Madame Destrel meghökkenve áll fel:

- Hallod, Lilike, mit jelent ez már megint?

Lilike azonban anyja lábaihoz ül egy kis székre és hízogő, ámbár kicsit leereszkedő hangon felel:

- Jól tudod, hogy ott mindig egy csomó fiatal urat és hölgyet találunk, akik halkan társalognak és közben hangosan nevetnek. Természetesen nekem nem szabad értenem, amit olyankor mondanak, de idővel ez kellemetlenné válik. Ha mindig olyan arcot kell csinálni, mintha semmit sem értene az ember, végül egész hülyének látnék. Képzeld el magad az én helyzetemben: nem éppen kellemes.

Madame Destrel ég felé emeli tekintetét és oly pillantást vet maga körül, mintha a butorokat akarná felszólítani, hogy legyenek ennek az értelmetlen fecsegésnek tanúi.

Lilike pedig bizalmasan folytatja:

- Most azt hiszed, engem nehéz kielégíteni. De mit akarsz, ez nem az én hibám. Tudod, mennyi fáradságba került a szoknyáimat igazítani. A szórakoztatással épp úgy vagyok: félhosszuk kellenek nekem.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Egy szívbeli tragédia.

(Lilike naplójából.)

1912. szept. 12.

Holnapután lesz a nagy nap. Desbordes Jeanne esküszik és először életemben leszek nyoszolyólány. Azért mondom, hogy először, mert Parvien Rose esküvőjét igazán nem számíthatom; akkor még csak nyolc éves voltam és rövid harisnyát viseltem.

A ruhám és kalapom még egyszer felpróbáltam. A kalap (fehér szalmából, két nagy jázmin-csokorral) egy kicsit kicsi; de nagyon sikkes és a jázminágak és a szalag elragadó. A ruha batisztból van (crépe de Chinet jobban szerettem volna, de a valenciennes-csipkével olyan csinos! A gallér nem áll hibátlanul, madame Caroline azonban megigérte, hogy még igazít

rajta.) Nyolcgombos keztyű, jól megértendő! A cipők is megérkeztek már: hamupipőkének való papucsok; mint egy álom!

A hajviseletben még nem egyeztünk meg, de azt hiszem, a mama mégis csak engedni fog.

Fájdalom, csak négyen vagyunk nyoszolyólányok, Prébius Alice még nem tért vissza. Vőfélyeink kocsin jönnek értünk a házhoz; bár ez egy kissé vidékies, mégis nagyon mulatságos. A sok bámészkodó közt egy ismeretlen urral elegáns kétfogatuban az utcán hajtani...

Mégis kissé kómikus!

Jeanne nővérénél, Fannynál, érdeklődtem kicsit a gavallérom iránt. Bátyjának barátja, de Lieuze Gaetannak hívják. Polgári névnek Gaetan kissé fellengzős lenne, de a nemesi *de* szócskával összekötve, nagyon jól hangzik. Sőt Fanny azt hiszi, hogy gróf is; mindenesetre ezredének egyik legjobb lovasa. Urlovas, négyesfogatát gyönyörűen hajtja és a mult télen nyolc cottilont vezetett. Saint-Cyr-i növendék volt és nagy jövő vár rá. Mint a többi fiatalember, ő is csinált néha ostobaságokat, egyszer egy énekesnő miatt majdnem párbajozott. Hogy a zenét valaki ennyire szeresse! De ezek már régi, elfelejtett dolgok. Láttam a fényképét: nagyon szép férfi. Gyönyörű szem, nyílt tekintet, bajusza kissé felkunkorodik! A képen magasnak látszik, csak nagyon kicsinek ne tűnjek föl mellette! Kár, hogy haja kicsit vörösbe játszik; mégis, úgy mondják, minden asszony bolondul belé. Csak nem érzi magát csalódottnak ez a nőhódító, ha megismer engem?

Szept. 13.

Még csak egy kicsit kell a derékon változtatni (még mindig az az ostoba gallér), akkor aztán nagyszerűen áll. A hajviselettel is megállapodtunk. Le a Mozart-sopffal! Először magas kontyot.

Juliettenek rózsaszínű ruhája lesz, ezért nagy kár. Sokkal szebb lenne, ha mindnyájan fehérbe öltöznénk; ez elragadó benyomást tenne. De nem baj.

Tegnap Lieuze ur meglátogatott. Paul Desbordes is vele jött és bemutatta őt nekünk. Talán kissé ostobaság, ha bevallom, de erős szivdobogásom volt, mikor a szalónba hittak. De mit csináljak? Ha ilyen ünnepies pillanatban egy ur mellé állitanak, ez épp oly izgató, mintha talán magam esküdnék meg.

Félek is, hogy amikor beléptem, kicsit ostobán viselkedtem, különösen amikor eszembe jutott, hogy a papilloteokat elfelejtettem a hajamból kivenni.

Legszívesebben újra elszaladtam volna... már késő volt. De az urak gyakran sokat nem látnak, talán nem vette észre.

De Lieuze ur uri módon viselkedett. Talán egy kicsit szertartásos volt. Mélyen meghajolt előttem. Ugy gondoltam, illik, ha kezet nyujtok neki. Természetesen aztán többet foglalkozott a mamával, mint velem. Azt mondta, hogy Voirondséknál sokat hallott a családunkról.

Mialatt Desbordes Paul ostoba tréfáit megeresztette, zavartalanul megfigyelhettem. De Lieuze uron nem látszik meg az uracs, - ezt ki nem állhatom, - nagyon finom és előkelő arisztokrata modora van. Szürke öltönye volt, csikos, színes mellénnyel, magakötötte keskeny nyakravaló, zöld, puha kalap, fehér keztyű, lakkcipő és mályvaszínű selyem harisnya. Két gyűrű, az egyik platinából egy csiszolatlan rubinnal, nagyon eredeti. Valószínűleg családi emlék. Kellemesen beszél, de úgy látszik, szereti magát is hallani. Nem csodálkoznám, ha kicsit önhitt volna; de ezt teljes joggal tenné.

Hogy lehet azt állítani, hogy a haja vörös! Igazán nem tudom, hol voltak Fanny szemei! Gesztenyebarna, talán kicsit aranyba játszik.

De Lieuze ur nem maradt soká és távozásakor elragadó módon mondta, hogy milyen hálás Desbordes Paul barátjának, hogy ilyen kedves hölgygel ismertette meg. Nem vagyok biztos, hogy szóról-szóra így mondta; mindenesetre finom megjegyzés volt tőle.

U. i. Ebéd után csöngettek és egy csinos kis csomagot hozott nekem Louise.

Nagy névjegy volt bent Bristol-papírból, rajta gót betűkkel: „De Lieuze Gaetan” (tehát még sem gróf) és egy etui. Az etuiban egy kedves kis mellű aranyból és emailból, egy régi minta után utánóзва!

Még a papa is észrevette ezt, pedig ő nem ért sokat az ékszerekhez. Honnét tudja de Lieuze ur, hogy mellűkéért rajongok!

Talállok-e holnap szavakat, hogy neki ezt oly melegen megköszönjem, ahogy magamban szeretném?

Szept. 14.

Oh, mily szép, elragadó, isteni nap volt. Kár, hogy ma este oly fáradt vagyok, hogy az egyes eseményeket nem tudom egyenként emlékezetembe visszaidézni. De az egész éjjelt fel fogom használni.

Most csak azt akarom megjegyezni, hogy az egész, elejétől végig, jól sikerült.

Tegnap este kicsit esni kezdett. Milyen szerencsétlenség, ha az idő tényleg rosszra fordult volna!... Ma reggel szép, derűs volt az ég. A ruhám nagyszerűen áll, madame Crappe gyönyörűen fésülte a hajam, úgy örültem: legalább két évvel idősebbnek látszottam.

Pont fél tizenegykor megérkezett a kétfogatu de Lieuze urral. Egész a lépcsőig elémbé jött s oly mélyen hajolt meg, hogy már azt hittem: kezet akar csókolni.

Tekintetéből, amelyet rám vetett, - amikor felegyenesedett, - azt következtettem, hogy kissé tetszem neki; ezen nem is kell talán csodálkozni. Ő egyszerűen elragadó volt. Egyenruhában kimondhatatlanul jobban tetszik nekem, és azt hiszem, mindenki elismeri, hogy nincs elegánsabb, mint egy vadász, különösen, ha hadnagy.

Az egész uton megfordultak utánunk az emberek. Én felhasználtam az alkalmat, hogy megköszönjem de Lieuze urnak a szép ajándékot és a gyönyörű bokrétát, amit ma reggel küldött.

Nagy tolongás volt a templom előtt; mindenki a menyasszonyt akarta látni. Mikor leszálltunk, a bámuló tömegben morajlás futott végig, úgy látszik, tetszettünk. Hallottam - egész határozottan, ahogy egy asszony a szomszédjának mondta: „Nézd a csinos kicsikét!”

Két szemtelen munkásleány - kalap nélkül voltak - könnyökkel lökdösték egymást és hangosan egymás fülébe sugták: „A katonán nincs semmi különös!” De Lieuze ur közönyösen és talán kissé megvetően nézte a tömeget, csak velem törődött. Karját nyújtotta és nyugodtan felvezetett a templomlépcsőn.

A templom gyönyörűen volt földiszítve, bent is tolongtak az emberek. Zöld növénnel volt bőségesen megrakva, egész pálmaerdő volt a templomban. Mesés toaettek. Természetesen egész Saint-Jean együtt volt.

Jeanne nagyon jól nézett ki a menyasszonyi ruhájában, csak egy kicsit vörös volt. Megint nagyon erősen füzte magát. A vőlegény is jól nézett ki, ámbár kis pocakja van. Különben sem az én izlésem a fekete férfi, akinek szakálla egész a szemig nő. A szőkék mindig finomabban néznek ki.

Az esküvő nagyon magasztos volt; az ének, a viaszgyertyák fénye a félhomályban, a tömjén-szag és maga az ünnepies pillanat nagyon megható volt. Az operaház egy hölgytagja gyönyörűen énekelt (azt hiszem, Schumanntól). Főtisztelendő Philibert megható beszédet mondott. Én bevallom, hogy rám nagy hatással volt.

Bármit mondjanak, egy ilyen esküvő mégis csak megható. Ha magunk is részt veszünk benne, komoly gondolataink támadnak, akár akarjuk, akár nem.

Ilyenkor mindig az életre és a halálra kell gondolnunk és több más komoly kérdés vetődik fel. Nem érthettem, hogy Juliette és gavallérja, kik mellettem álltak, folyton halkán fecsegték és gunyolódtak. De Lieuze ur igen tapintatos. Kimélte a meghatottságomat, sőt bevallotta nekem, hogy minden esküvő „megtámadja” kissé, amint katonásan kifejezte magát.

A sekrestyében nem akart vége lenni a gratulációknak. Olyan hőség volt, hogy majd rosszul lettünk. Már alig álltam a lábamon. Itt még jobban megtanultam de Lieuze urat értékelni. Alig ismert valakit, bizony rá nézve unalmas lehetett, de az egész idő alatt pompás kedvében volt, hajlongott, mosolygott és a legkedvesebb hangon beszélgetett. Sőt nyugodtan tűrte a Mourillon-család (monsieur, madame és az öreg, sovány Berta) szóáradatát.

Az ételek nagyszerűek voltak. Majd meghaltam az éhségtől és szomjúságtól, azonban de Lieuze ur nagyszerűen szolgált ki. Mindent megkóstoltam: sandwich-eket, rákot, sőt két pohár pezsgőt is ittam. Lieuze ur akarta mindenáron.

- De nem mondja meg a mamának?

- Nem, szavamra, kisasszony, ez a mi kettőnk titka lesz.

Ezt nagyon szépen mondta.

Később táncoltunk: természetesen csupán valcert. Először a terem tulzsufolt volt, de nem-sokára többen távoztak, nagyon jól éreztük magunkat. Milyen ritka a jó táncos!

Gastonnak és Renének nem adhattam kosarat, de ezek a tizenhat éves ifjak olyanok, mint a fatuskók. Akkor már jobb szeretem a kövér Sorbier-Lagarde urat, bár a tánc közben erősen szorít és hölgyének arcába lehel.

De Lieuze ur páratlan táncos! Ahogy átkarol és magával ragad, azt hiszem, szárnyam nőtt. Háromszor táncoltunk együtt. Mivel gavallérom volt, hogy ha velem nem táncolhatott, többnyire a fal mellett állt. Ezért csodálkozásomat kellett előtte kifejeznem.

- Hiszen alig ismerek itt valakit, - felelte erre. Fölajánlottam neki, hogy bemutatom barát-nőimnek, de azt felelte, hogy eddigi táncosnői teljesen kielégítették és erre harmadszor kért föl engem.

Mi aztán nemcsak táncoltunk, hanem sokat beszélgettünk is egymással. Még soha olyan kellemes társalgóval nem találkoztam, mint de Lieuze urral. Nem gunyolódik és nem is igyekszik az emberhez leereszkedni, hanem egyszerűen és természetesen beszél minden-féléről: kutyáiról, lovairól, barátairól, lóversenyről, hajtóvadászatról.

Ez igen izgató volt. A múlt télen kétszer majdnem halálosan megsebesült. Remegtem és reszkettem, amikor erről mesélt nekem. Az előző évben karját törte. Épp úgy a nyakát is törhette volna! A bátorság mégis szép dolog! Két hét múlva kezdődnek a rókavadászatok. Nem birtam magammal, kérleltem, hogy most elővigyázatosabb legyen. Ő kedves mosolyával a szemem közé nézett és így szólt:

- Kisasszony, megigérem kegyednek.

Különben ő mindenben járatos. Beszélgettünk politikáról, filozófiáról, művészetről. Nagyon műveltnek mutatkozott de Lieuze ur.

A szocializmustól borzad és nem érti, hogy vezethet ez még Franciaországban. Megijedtem, amint ennek a művelt léleknek aggodalmait láttam. Köztársasági érzelmű, de mérsékelt és az a köztársaság, amelyről ő álmodott, fájdalom, még nagyon messze van a megvalósulástól. Nem hiszem, hogy gyónni megy, mégis csak hithű katolikus leányt akar elvenni és gyermekeit vallásosan nevelni. Én erre azt kérdeztem, és ez kissé tapintatlan volt, hogy gondol-e arra, hogy ezeket a teóriákat a közel jövőben megvalósítsa. Elmélázva felelt:

- Ki tudja?

Azt hiszem, hogy helyesebb fiatalon házasodni. A jellemek könnyebben egymáshoz idomíthatók, ha pedig megegyezők, több idő van a boldogságra. Csak szerelemből akar de Lieuze ur házasodni, a pénz hidegen hagyja. Nemességével nem törődik semmit, ezt én nem helyeselhetem; nézete szerint minden tisztességes család egyenrangú.

Még egy pontban nem egyeztünk meg. Nézetünk szerint nem baj, ha a házastársak egykorúak, de végül mégis belátta, hogy hét-nyolc év korkülönbség előnyösebb. Ő éppen huszonhárom éves.

Nagyon jól éreztem magam, míg vele beszélgettem. Mikor a mama jelt adott, hogy már ideje lesz mennünk, önkénytelenül azt suttogtam:

- Már! - ő erre nagyon komolyan azt felelte:

- Ezért a „már”-ért a legmelegebb köszönettel tartozom.

És míg ő a mamához vezetett, egyszerre a vidám ünnepség közt olyan szomorúnak és elhagyottnak éreztem magam. Kétségkívül: ezt részben a pezsgő és a fáradtság is okozta. De minek tagadjam, szomorú voltam, hogy el kellett válnom ettől a rokonszenves embertől, talán örökre, pedig oly jól megértettük egymást.

Azért oly boldog voltam, amikor a bucsuzásnál a mama így szólt hozzám:

- Amint közös ismerősünktől, Desbordeséktől hallottam, még néhány napig itt marad. Ha a holnapi délutánja még szabad, nagyon megtisztelne, ha nálam velünk együtt egy csésze teát meginna és a tenniszjátékban részt venne. Lilike nagyon örülne, ha még egyszer alkalma volna az ön szeretetreméltóságát megköszönni...

Ő udvariasan meghajolt és valamit alig érthetően válaszolt. Én nem tudtam megállani, megszakítottam szavait és tapsolva felkiáltottam:

- Igen, el kell jönnie, Gaetan ur!

Nem tudom, hogy történt, de a keresztnévét szólitottam. Ezért csöppet sem neheztelt, nevetve megígérte, hogy eljön, ha már „minden áron kell”. Jó tanácsokkal is akar ellátni a tenniszjáték közben...

Édes Istenem, már tizenkét óra van. Most gyorsan az ágyba bujok, oly fáradt vagyok, de egész elragadtatva a gyönyörű ünnepségtől, amelyet sohasem felejték el.

Szept. 15.

Gyönyörű nap! Reggel későn keltünk. A parton Germaine és Juliette a mi sátrunkba ültek és természetesen csak az esküvőről beszéltek. Mindnyájan el voltunk ragadtatva, bár falun kellett rögtönözni az ünnepélyt.

Ugy látszik, hogy Jeanne és férje még tegnap este Hollandiába utaztak.

Mindig izléstelennek tetszett nekem ez a szokás, hogy amint házasodnak az emberek, mint a gonosztevők szöknek, mintha rejtenivalójuk volna. De hát végre, ha így szokás... Mindegy; ha volna bátorságom, szeretném de Lieuze urat megkérdezni, hogy ő is így gondolkodik-e.

Germaine és Juliette nem voltak gavalléraiktól annyira elragadtatva. Nem is csoda. Desbordes Pál ugyan nagyon kedves fiu, de természetesen mindenkivel kellett foglalkoznia és Germaine-nek egy kis szükmellű tisztecske jutott, akinek külseje éppen nem volt vonzó. Két barátnőm nem is tartotta magát vissza attól, hogy gavallérom és szolgálatkészsége miatt velem incselkedjék. Én nevetve védekeztem, nem sértődtem meg.

De azt meg kell jegyezmem, a világ teli van ellenmondással. Ha egy fiatalember és leány kedvet találnak egymással társalogni és egymással rokonszenveznek, mindjárt rossz viccek céltáblájául szolgálnak. És ugyanazok az emberek, akik szinte megbotránkoznak, hogy olyan kevés az egymáshoz illő pár és olyan sok a szerencsétlen házasság. De ha ezek számát meg akarjátok szüntetni, ne próbáljatok összeboronálni embereket, kik alig három hete ismerik egymást. Adjatok alkalmat a fiataloknak: egymást jól megnézni és megismerni! Mi biztosítaná jobban egy házasság zavartalan boldogságát, mint ha az esketés két egymáshoz illő lélek teljes egyesítését szentelné meg, akik először, nem tudom, micsoda titkos kapcsolatot éreznek egymás közt és aztán lassan mindinkább összeolvadnak egymásban, míg végre csak a felbonthatatlan kötelékben találnak boldogságot, mely őket egymáshoz fűzi.

A fürdő pompás volt, ámbár a tenger nyugtalan volt. Meglepetéstől egy pillanatra megzavarodtam. Oly nagy hullámok jöttek, hogy egész elborítottak és amikor fölbuktam, de Lieuze urat láttam magam előtt.

Gyanutlanul, fürdőruhában, nedvesen és félmeztelenül álltam egy ur előtt, akihez oly különös kötelékek fűznek. Azt hiszem, ez kihozhat valakit a sodrából.

De ő most is tapintatosan viselkedett. Megelégedett azzal, hogy vidáman jó mulatást kívánt és mintha az ilyen találkozás a legtermészetesebb volna, hatalmas karmozdulatokkal tovább uszott, miközben sós vizet köpködött. Ugy uszik, mint egy Triton...

Délután a tenniszjáték pompás volt. Desbordesék ott voltak, továbbá a Boissand-házaspár, Germaine és Frémont Louis. Nem tudom, a mama miért hitte meg mindenáron Mourillont; mi nem is ismerjük közelebbről ezeket a boltosokat.

De Lieuze ur volt a nap hőse; mellette még Frémont Louis sem boldogult, bár ő is kitünően játszik. Mivel én otthon voltam és elég játékos volt jelen, nem akartam én is részt venni, míg de Lieuze ur nem kényszerített. Édes Istenem, erőszakoskodnia éppen nem kellett! Nevetve mondta, - miközben gyönyörű fogait mutatta, - ha már én meghittam, addig nem megy el, míg velem legalább egyszer nem játszott. Nem adhattam kosarat. Ketten játszottunk Louis és Desbordes Paul ellen, és ámbár én nem játszottam fényesen, hat játszmat négy ellen megnyertünk.

De Lieuze urnak tetszik a tenniszjáték, bár úgy vélekedik, hogy sok erő nem kell hozzá. Én azért mégis azt mondtam, hogy nagyon örülnék, ha máskor is résztvenne játékunkban. Azt felelte, hogy nagyon szeretne még egyszer résztvenni, de az bizonyos körülményektől függ, ami nem áll teljesen hatalmában. Nem tudom miért, de elszomorodott, amíg erről beszélt.

De ekkor a sovány Mourillon kisasszony odaugrált hozzánk (de rosszul állt neki!) és megzavart minket.

Nagyon örvendene, ha egyszer de Lieuze urral együtt játszanék, - hogyha nem találja őt nagyon ügyetlennek. Ugy játszik, mint egy fatuskó, de Lieuze urnak nem maradt más hátra, mint hogy magát feláldozza.

Remélem, hogy anyám nem fog ezekbe az emberekbe belebolondulni, akik nem is illenek a mi körünkbe. Azt beszélnek, hogy Mourillon ur vagyonát gyanus módon szerezte, és ha talán kissé túloznak is, kinos volt Lieuze ur előtt ilyen ismeretiséggel dicsekedni. A sok milliójuk nem teszi kellemesebbé a velük való közlekedést. Legjobban bizonyítja, hogy Berte, ez a hosszú karó, még huszonkét éves korában sem tudott férjet csipni.

Mellékesen megjegyzem, hogy furcsa: mennyivel később mennek most a fiatal lányok férjhez, mint azelőtt. A mama sohasem beszélt nagyanyjáról, aki már tizenhat éves korában férjhez ment és emlékszem, sokszor szó volt tizenhárom-tizennégy éves feleségekről az én tizennyolcadik századbeli olvasmányaimban. Nem akarom állítani, hogy nem volna korán, de végre is a francia törvények megengedik tizenöt éves francia leányok házasságkötését. Különös, hogy ezzel az engedelemmel oly ritkán élnek, miután van elég koraérett leány, aki már ebben a korban komolyan tud érezni és vonzalmat is ébreszteni. Inkább kétségbeesésbe és talán öngyilkosságba kergessék őket, mint hogy szívük jogos kívánságának engednének?

Erről is szeretném de Lieuze ur véleményét hallani; azt hiszem, igazat adna nekem.

Szept. 10.

Borzasztó unalmas délelőtt. Miért? Ki tudná megmondani? Az emberek épp olyanok, mint tegnap voltak; az ég éppen olyan kék, a nap épp úgy süt. Mégis, nem tudom, hogy miért, de olyan szomorú vagyok.

Vannak pillanatok, mikor az élet oly sivárnak tetszik. Más emberek beletörődnek a mindennapi élet egyformaságába, talán ezek az irigylendők. Fájdalom, én nem tartozom hozzájuk. Nekem igényeim vannak, nem elég nekem a szűk látókör, szükségem van meglepetésekre, valami rendkívüli és talán a szenvedélyre is.

Hogy kinevetnének, ha hangosan elmondanám mindezt, amit itt titokban csak magamnak írok! De az én hibám, ha tizenöt éves koromban már nem elégít ki engem az, ami az átlagembereket igen, és ha szívem és eszem megundorodott a mindennapi élet laposságától?

A fiúk ma kiállhatatlanok voltak a parton. Azt képzelik, hogy együtt fogok velük a tócsákban gázolni, mint az előző évben! Micsoda gyerekek még! Pedig Marc már hat héttel idősebb, mint én!

A fürdő kellemes volt, bár nem oly jó, mint tegnap.

De Lieuze egész délelőtt nem mutatkozott. Egyszer azt hittem, hogy a fedett folyosón láttam, de nem ő volt.

Aznap, hét óra este.

Délután sem volt kellemesebb, mint délelőtt. Ezt valószínűleg a közelgő zivatar okozza, mindenki olyan bágyadt volt - a mama is, aki ebédnél nagyon összeszidott rossz kedvem miatt.

A régi nóta volt: nincs benne köszönet, ha az ember mindent megtesz, hogy nekem örömet szerezzen. Célzásokat tett az esküvőre, a kontyomra, a valenciennes-csipkékre, ruhámra és a többire.

Szegény mama, nem haragszom rád, de szomorú, ha egy anya nem érti meg jobban a lánya lelkiállapotát.

Öt órakor Germaine jött teához és magával hozta kézimunkáját. Sokáig tereferáltunk. Milyen fiatal még sok dologban! De ragaszkodó természete van.

Már nem csodálkozom, hogy de Lieuze urat nem láttam délelőtt a parton. Germaine tizenegy órakor Mourillonék automobiljában látta őt. Hihetetlen, hogy feltolakodnak ezek a boltosok! Ő maga mondta nekem, hogy alig ismeri őket és már is egész lefoglalták a maguk részére! Azt hiszem, ha Gaetant így tovább is igénybe veszik, egyszerűen megrövidíti itteni tartózkodását.

Az pedig nekem nagy fájdalmat okozna... Istenem, mit irtam mostan?...

Szept. 17. (*Fél kettő.*)

Mily szép, mily jó, milyen gyönyörű minden! Láttam újra és beszéltem vele; megint hallottam becsületes, nyílt nevetését. Boldog vagyok! Hálát adok neked, Istenem!

Micsoda éjjelt töltöttem. Mióta bárányhimlőm volt, nem emlékszem hasonlóra. Izgalom, láz, idegesség és álmatlanság. Szinte alig tudtam lélegzeni az aggodalomtól és neuraszténia kinozta az agyamat.

Reggelinél a mamának is feltűnt, hogy a szemem karikás, de ezt arra a csésze teára tolta, amit tegnap este ittam. Oh, ezek a szülők milyen kevés éleslátással bírnak!

Mint rendesen, tíz óra tájban a partra mentünk. A szívem úgy dobogott, mint egy kalapács. Ilyen korán ugyan kevés reményem volt vele találkozni, mert Lieuze ur bevallotta nekem, hogy reggel szeret soká ágyban maradni, ha nincs szolgálatban...

De amint a gátra érünk, kivel találkozunk először? Vele! Sietősen, hogy úgy mondjam, lázasan járkált, mintha várna valakire. Kire?!

Elegáns volt: sötétkék ruha, fehér panama kalap gránátvörös szalaggal, skót ing hozzávaló nyakravalóval, szürke bőrcipő és fehér rózsza a gomblyukában.

Vajjon elfelejthette három nap alatt, hogy ez az én kedvenc virágom?

Alig hogy megpillantott minket, arca felragyogott. Sietve felénk rohant. A mamának nagyon tiszteletteljesen köszönt, kezemet oly élénken megszorította. Ez többnek látszott, mintha egy közönséges köszönés és rögtön engedelmet kért, hogy sátrunkba kisérhessen. A mama beleegyezett és együtt ültünk le.

A társalgás elragadó volt. Először nem vettem benne részt, mert nem akartam, hogy úgy lássék, mintha mindenáron előtérbe akarnám magamat tolni. Erre ő a mamának udvarolgatott, én azonban nem vagyok féltékeny, sőt ellenkezőleg.

Csak amikor madame de Gerle is hozzánk csatlakozott, fordult hozzám és mindjárt a legbizalmasabban beszélgettünk egymással. Szerencsét kívántam a szöktetéshez, melynek ő volt az áldozata és ő nevetve panaszkodott, hogy szigorúan örködtek felette. Mosolyogva kérdeztem, hogy jól mulatott-e; mire ő természetesen nem válaszolhatott nemmel.

És erre a vidék szépségeire terjeszkedett ki, úgy hogy jól észrevehettem: unatkozott egész nap. (Csak fél hétkor este tértek haza.) Megcsodálta a himzett derekamat, pedig nagyon egyszerű és ígéretemet vette, hogy ma délután a tennisznél vele játszom.

A mama ugyanis megint meghívta. Először történt tudtommal, hogy oly előzékeny egy urhoz, aki még néhány nap előtt teljesen idegen volt előttünk.

Tizenegy órakor elment tőlünk, hogy néhány ismerőst üdvözljön és hogy megfürödjön...

*

Mindjárt, amint hazaértünk, írom e sorokat, még ebéd előtt.

És most itt az ideje, hogy magam előtt őszinte legyek. Nem titkolhatom tovább: szeretem őt. Talán pirulnom kellene e vallomásért. De vannak érzelmek, melyek erősebbek akaratunknál. Egész szivemből szeretem, ez pedig nem valami gyerekes képzelődés: még ehhez hasonlót sohasem éreztem. Ha jelen van, egész lényem felderül; ha elmegy, szinte nem is élek.

Ujra elolvastam, hogy mit írtam az utóbbi időben a naplómba.

Szerettem, már mielőtt önmagamnak bevallottam. Mint a villám, fogott el a szerelem. Ilyenen gunyosan szoktak mosolyogni - pedig nincs igazuk...

De emellett a mindent elnyomó, nagy érzelem mellett, micsoda rendetlenség, micsoda változás és kavargás van a lelkemben!

És mindenekelőtt: szeret-e ő is? Kinos kérdés! Titkos előérzetem azt sugta, hogy igen. De mégsem érzem magam biztonságban. Ezer jelenség reményt ébreszt bennem. Pillantásai, melyeket rám vet, nem közönyös szívből erednek. Előzékeny és különös figyelmességgel halmoz el...

Azt hiszem, ha egy katonatiszt, egy uriember, aki ilyen előkelő helyet foglal el a társaságban, így kitüntet figyelmével egy fiatal leányt, - akit a nagy világ még gyerekeknek tekint, - akkor egész különös módon kell hozzá vonzódnia.

Tényleg szerelem-e ez a vonzódás? És ha szerelem, fog-e nyilatkozni? Hol? Mikor? És hogy fog ez történni? Mit fog hozzá szólni a mama? E sok nehéz kérdéstől zug a fejem... Édes Istenem, a te kezébe teszem sorsomat!

De az biztos, ha ő nem szeret viszont, akkor az életem tönkre van téve és nem marad számomra más hátra, mint kolostorba vonulni, vagy meghalni!

Aznap, tíz óra este.

Négy óráig vártam, ugyszólván emésztő lázban. Ha lázról írok, akkor ezt szó szerint értem. Ugy éreztem magam, mintha tűz folyna az ereimben és ha megmértem volna magam, a hőmérő harmincnyolc és fél, vagy harminckilenc fokot mutatott volna.

Nem tudtam csöndben maradni, minden pillanatban valami ürügy alatt felugrottam, az ablakhoz szaladtam, vagy szobámba mentem, hogy forró homlokomat jeges vízzel hűtsem.

Igy várakozni: rettenetes!

És én tulzottnak hittem azoknak a szenvedéseknek a leírását, amelyeket Irene hercegnő türt, amikor Neustrie hercegére várt kastélyában!... Most, amikor magamnak kell ezeket a halálos kinokat elszenvednem, be kell vallanom, hogy az a leírás a valóság mögött messze elmarad. A mama többször kérdezte:

- Mi bajod van? Tegnap nem lehetett téged a fauteuilből kizavarni és ma úgy ugrálsz, mintha vitustáncban szenvednél.

Én hangosan felkacagtam, talán kissé idegesen és a mamát csókjaimmal majd megfojtottam. Istenem, milyen lassan mozgott az óramutató!

A két Jonval jött először, és én nagyon örültem, hogy láttam őket. Nem volt legalább időm magamra gondolni. Mivel a játékhoz még nagyon meleg volt az idő, a papa Philippenek a kagylót mutogatta és Josette meg én a kertbe mentünk kicsit csevegni.

A szerelemnek különös hatása van. Josette majdnem egy évvel idősebb nálam és én mindig mint öregebb barátnémmal bántam vele. Istenem, milyen gyerekesnek tetszett ma előttem

fecsegésével, ruhahistóriáival, tanóráival és kedves könyveivel. Mellette öregnek láttam magam, nagyon öregnek. Sőt bevallotta nekem, hogy sokszor visszavágyik bábuhoz. Majdnem szemébe nevettem.

Ha tudná, micsoda könyveket lapozgattam éppen előbb, hogy az időt agyonüssöm: „A polgári konyha” és „Hogy vezetem háztartásom?”.

Egyes részletek ugyan még nem világosak előttem, de azt hiszem, menni fog. Természetes, semmiféle kötelesség alól sem fogom magam kivonni...

Félőtkor jött Gaetan tenniszöltönyben. Gummitalpu cipő, barna kabát, oxford ing és fehér nadrág volt rajta. Térdén egy kis sárga folt kellemetlenül érintette és kedvem lett volna neki mondani:

- Nem baj, ne is törődjön vele.

De félttem, hogy megbánthatom. Hogy figyelmét eltereljem, figyelmeztettem, hogy ugyanaz a ruhám van rajtam, ami délelőtt neki úgy tetszett. Egész meghatottnak látszott ezért. Egy kissé szórakozott lehet, mert bevallotta, hogy ma délelőtt kékbe voltam öltözve.

Ezek a férfiak, ezek a férfiak! Milyen kevés megfigyelőképességük van!

A jámbor Josette iránt nagyon figyelmes volt, a kis lány egész vörös lett az örömtől és olyan szemeket csinált, mint egy sült ponty. Halkan sugta nekem:

- Gratulálok! Gavallérod igazán elragadó!

- Azt hiszem is, kis csacsi!

Fájdalom, az elkerülhetetlen Mourillon-család is megjelent és majdnem ugyanakkor jöttek Juliette, Germaine, Frémont Louis és a Boissard-házaspár. Juliettet és a kedves Germainet elég jól szívelhetem; Louis jó játékos s a két Boissard egész türehető volna, ha nem veszekednének folyton egymással.

De a bizalmas együttlétnek vége volt és mondhatom, Mourillon Berte jelenléte mindent elrontott. Pedig mindennel megpróbáltam a mamát rábírni, hogy ne hijja meg; minden hiábavaló. Egész beleszeretett ebbe a szőlőkaróba.

Berte szörnyen viselkedett, magasabb koránál fogva fölényesen kezelt minket és Gaetant teljesen a szolgálatába fogta. Csak vele akart játszani és azt akarta, hogy csak pihenjen, ha ő is azt csinálta. Amellett úgy kiabált és hadonászott, hogy sovány karját és sőtartóit megcsodálhattuk.

Gaetan sokkal inkább világfi, semhogy érzelmeit mutatná. De nagyon csodálkoznám, ha meg nem undorodott volna ettől a modortól.

Egy kis esemény különben alkalmat adott, hogy érzelmeit megmutassa.

Miután Berte már másodszor játszott vele és még oly ügyetlenül, eldobta ütőjét és egy székre terpeszkedve így szólt:

- De Lieuze ur, önről azt mondják, hogy jósolni tud. Jöjjön, vigasztaljon, jósoljon valami szépet.

De ugyanakkor madame Boissard, ki szenvedélyesen játszik, odakiáltott:

- De Lieuze ur, ha Berte kisasszony fáradt, vegye Lilikét, mi revancheot akarunk.

Vegye Lilikét!... Gaetan egy pillanatig zavarban volt, de madame Boissard, aki szívós természetű, ragaszkodott kívánságához. Végre nevetve így szólt:

- Megengedi, kisasszony, hogy magára hagyjam?

Erre a hosszú Berte vigyorgó mosolygással, ami még jobban elcsufította, így szólt:

- Játsszék csak Lilikével, nem vagyok rá féltékeny.

Ez már dühösített. Legjobban szerettem volna valamit az arcába vágni. Gaetan azonban sokkal szellemesebben védekezett. Megelégedett azzal, hogy gunyos hangon így felelt:

- Jól van, kisasszony; de figyelmeztetem, hogy Lilike kisasszony és én nagyon jól megértjük egymást.

Közben úgy nézett rám, hogy örömben egész belepirultam. Még soha sem nézett férfi így rám.

Egész felvillanyozott és sohasem játszottam olyan jól, mint ma délután. Madame Boissard és Louis egy játszmát sem nyertek meg és letették a fegyvert, azt állítva, hogy mi ketten „együtt” legyőzhetetlenek vagyunk. Ezt a kijelentést nem vettem semmiesetre zokon. De milyen mérges volt a szegény Berte! Még egyszer felszólították, hogy játsszék, de úgy látszik, nem akarta, hogy összehasonlítást tegyenek köztünk és ezért ridegen visszautasította. Féltékenységtől majd megpukkadt és egész délután nagyon hidegen viselkedett velem szemben. Magamban ujjongtam.

Félhétig mindnyájan együtt maradtunk. Hogy akaratlan hibáját jóvá tegye, Gaetan kötelességének tartotta a Mourillon-családot hazakisérni: a szállodája, tudniillik, mindjárt a villájuk mellett fekszik. Bucsuzáskor vidáman odaszólt hozzám:

- Viszontlátásra holnap a parton, Lilike kisasszony.

És mintha bocsánatot kérne, hozzá tette:

- Nem haragszik, ha Lilikének szólitom? Azt hiszem kegyednek így jobban illik, mint Amélie.

Nem, Gaetan, nem haragszom! Óh, milyen soká lesz még holnap!

Szept. 18.

Már nem kételkedhetem tovább, hogy szeret. Hiába kényszeríti jó modora a tettetésre. Szemének tüze, hangjának lágysága mégis elárulja.

De mire vár még, mielőtt bevallaná nekem? Talán a korom akadályozza? Az esküvőnket, ha éppen kell, egy évvel elhalaszthatjuk, esetleg mig a vizsgáimat leteszem.

Csak sokszor láthassam és irhassak neki! Oh, ha minden reggel egy tizenkét oldalas lángoló szerelmes levelet kapnék tőle és minden este ugyanilyent írhatnék neki, ez már elég volna a boldogságomhoz! Egész szívem kiönteni, minden örömünket, bánatunkat, terveinket egymással közölni, milyen isteni boldogság volna, mig a boldogító nap eljönne, amikor jogom volna homlokomat csókra nyujtani szomjas ajkainak!

Csak egy gondolat bánt engemet: ha azért nem nyilatkoznék, mert nincs tisztába érzelmeimmel? Ő büszke és nagyon érzékeny. Azt hiszem, a vagyona is kicsi. Talán a visszautasítástól fél, amely önérzetét mélyen sértené?

Hogy öntsek bele bizalmat? Csak nem ugorhatok a nyakába? Azt hiszem a legjobb, ha viselkedésemmel lassan megértetem, hogy milyen drága ő nekem... De ha még akkor sem veszi észre?...

Ma reggel a parton csak néhány percre láttuk őt. Éppen rá gondoltam - ki másra gondolhattam volna - amikor valami belső sugallat felpillantani kényszerített. Ő állt előttünk és éppen a mama előtt hajolt meg. Ez a találkozás oly mélyen hatott rám - nem volt-e az ész értelme? - hogy első pillanatban nem is tudtam, mit szóljak...

Szinte boldognak éreztem magam, hogy Germaine épp ebben a pillanatban jelent meg és engem lefoglalt. Mig én vele a délutáni találkozást megbeszéltem, összeszedhettem eszemet és titokban megfigyelhettem Gaetant. Egy kicsit idegesnek, határozatlannak látszott: bajuszát pödörte és botjával (egyszerű nádbot, ezüst fogóval) lyukat furt a földbe. Már azt láttam, hogy a mama pöröl vele. Ekkor egy bolond gondolatom támadt... Egy pillanatig azt hittem, hogy rólam van szó... ezt a lehetőséget azonban elutasítottam magamtól...

Amikor Germaine eltávozott, közelebb mentem; erre felragyogott Gaetan arca, bár előbb nagyon komornak látszott. A tenniszről beszélt, megdicsérte tegnapi játékomat és a saját részéről is nyomatékkal megismételte - óh, hogy dobogott a szívem - hogy mi ketten kiválóan összeillünk...

Mégis jó, ha az ember így tud uralkodni érzelmein. Én részemről nem tudtam volna ily hangon beszélni. Akaratom ellenére talán kissé könnyelmű szavain keresztül a jövőbe néztem, a végtelenbe... És akárhogy próbáltam magam megerőltetni, könny szökött szemembe és egy szót sem tudtam kihozni... Ő ekkor gyorsan visszavonult.

Alig távozott el - talán még hallhatta is - a mama már kérdezte:

- Mi van veled ma reggel?

Vigyázz! A mama tehát észrevett már valamit. Akkor, úgy látszik, a dolog könnyen is észrevehető. Természetesen azt feleltem, mint rendesen:

- Semmi sem, mama.

- Akkor miért csináltál, míg de Lieuze ur veled beszélt, olyan szemeket, mint egy sült hal?

Mint egy sült hal! Ha utoljára Gaetan is ezt gondolta volna?... Nem, nem, az lehetetlen... két szerelmes úgy érti egymás szemének a beszédét, mint a szívnek a szavát. Gaetanom, ugy-e megértettél?

Mikor dobhatjuk el ezt a nyomorult álarcot és engedhetjük át magunkat érzelmeinknek?

Ezalatt a nyolc nap alatt egy évszázaddal megöregedtem.

Aznap, tizenegy óra este.

Oly izgatott vagyok, hogy reszkető ujjaim nem tudják a tollat tartani. Ma reggel oly türelmetlen voltam, szerettem volna gyorsítani az események folyását. És most, amikor oly gyorsan kergetik egymást, ami mindent felülmul, amit csak elképzelhettem volna, oly bolondos vagyok, hogy a fejem majd elveszítem és leginkább sirni szeretnék. Szédülés fogott el, mintha mámorban élnék.

Végtelenül boldog vagyok, de egyszersmind magamon kívül. Szeretnék a boldogulástól ujjongani és ugyanakkor egy egérlyukba bujnék.

De most sorjába akarok beszámolni. Ebéd után semmi különös nem történt. A papa ujságot olvas, a mama levelet ír. Én úgy teszek, mintha olvasnék, de a betűk táncot járnak szemem előtt.

Gondolataim messze szállnak és még azt sem veszem észre, hogy fordítva tartom a könyvet. Ma nem láthatom Gaetant. Látogatásokról beszélt, amikkel el lesz foglalva. Ötkor Germaine értem jön. Oh, milyen hosszú lesz ez a nap.

Oly izgatott vagyok, hogy nem tudok egy helyben maradni, úgy, hogy a mama végül türelmetlen lesz és rám szól:

- Maradj végre csendben!

Ez lehetetlen és hogy ne szidjon újra, azt mondtam kis idő múlva:

- A fiókjaimat rendbe kell hozni, felmegyek a szobámba.

A mama nem tett kifogást és egy óra hosszáig szaladgáltam fiókjaim közt, leültem, fölkeltem, lelkemet egy kép töltötte be...

Egyszerre csöngést hallok. Valami látogatás. Minden kíváncsiság nélkül néztem ki az ablakon és kit látok? Őt, őt! Igen is, ő volt, szertartásos látogatási ruhában: Gömbölyű kalap, szürke keztyű, sötét nadrág, lakkcipő. A nagy meleg dacára határozott, harcias lépésekkel közeledett a fasoron keresztül.

Ugy felizgatott, ahogy megláttam, lábaim remegtek és le kellett ülnöm. Ez az ünnepies látogatás ebben a ruhában, ebben az órában, a ma reggeli kissé titokzatos beszélgetés után: nem kételkedhettem tovább, hogy...

A legnagyobb sietségben megpróbáltam a ruhám megigazítani, hajamat megfésülni... minden pillanatban el lehetek készülni, hogy a szalónba hívnak. Édes Istenem, itt bevallhatom, úgy megzavarodtam, hogy magam sem tudtam már, hogy mit szeretnék egyáltalában. Ugy éreztem magam, mintha már nem maradt volna erőm a lépcsőn lemenni, vagy egy szót még szólani...

De mi az, a látogatás még mindig tart és Louise még mindig nem jön értem. Most, amikor életem boldogságáról van szó, csak engem is be fognak avatni?...

Egyszerre csak a folyosón találtam magam és a lépcsőn lassan leosontam. Biztos, hogy nem szándékosan számításból, ellenállhatatlan kényszer kergetett... Egy pillanatig megálltam, a szalónból hangokat hallottam.

Én már nem törődtem semmivel, elvesztettem a fejem és az ajtóhoz léptem.

Amikor éppen meg akartam fogni a kilincset, a székeket tolták bent, mintha felállnának. Világosan kivettem Gaetan hangját; kissé szaggatottan, majdnem könnyörögve mondta ezeket az isteni szavakat:

- Tehát az életem boldogsága az ön kezében van, madame!

És a mama bátorító hangon mondta:

- Én megigérem önnek...

De ebben a pillanatban hallottam, hogy az ajtó felé közelednek. Alig volt időm elszaladni és a lépcsőn felrohanni - egyszerre négy lépcsőfokot ugrottam, az alsószoknyám is elszakítottam. Végre az elsőemeleten álltam lélekzet után kapkodva. De mielőtt a kaput becsukták volna, még egy mondatot sikerült meghallanom:

- Azt hiszem, hogy mindent remélhet...

Nem tudok beszámolni, hogy mit mondtam és mit csináltam, míg Germaine-nel sétáltam. Mintha álmodnék, úgy beszéltem, éppen úgy hallottam a szavakat, egyáltalában álomban éltem. Visszas feleleteket adtam és ok nélkül nevetgéltem. Nagyon féltem, hogy egyszerre csak sirva fakadok. Többször kérdezett Germaine:

- Mi bajod van?

Nem felelhettem mást, mint:

- Semmi, kedvesem semmi.

Amikor így össze-vissza fecsegtem és egy különösen nagy hülyeség miatt megharagudott, kísértésbe jöttem: mindent megvallani. De visszatartottam magam, még nem volt jogom neki elmondani. Ezért csak magamhoz vontam és fülébe sugtam:

- Ne haragudj, de komoly dolgokat kell megfontolnom.

Először nyitott szájjal bámult rám, aztán hangosan felkacagva felkiáltott:

- Talán megkérték a kezedet?

Ez a könnyelműség kissé sértett először, de aztán majdnem boldognak éreztem magam szavai miatt. De lesütött szemekkel csak így feleltem:

- Még éppen nem. Még titokban kell tartanom. De megígérem neked, hogy te és Colette fogtok leghamarabb értesülni.

Olyan komolyan beszéltem, hogy egész megrökönyödött és jól láttam, amint lopva rám nézegetett. Három hónappal idősebb nálam és eljegyzésem komoly csapást hoz ránézve. Gaetan ugyan mesélte, hogy van egy hasonlókorú unokafivére: talán ez neki való lesz.

Felületesen szemlélve, a vacsora éppen úgy folyt le, mint rendesen. Amikor asztalhoz ültünk, oly száraz volt a torkom, hogy egy szót sem tudtam szólni, és legnagyobb megerőltetésembe került, míg egy pár falatot lenyeltem.

De senki sem ügyelt rám. A mama elgondolkozott, a papa rosszkedvű volt és ezért még a rendesenél is szórakozottabb. Azért mégis rámpillantott egyszer és úgy látszott, hogy a fellegekbeől visszatért a földre. Az ő kedves hangján mondta:

- Kicsikém, sápadt vagy; nem is eszel semmit!

Majdnem sirva fakadtam. A mama azonban szigorúan így szólt:

- Semmisem, ez megint csak olyan rögeszme, mert le akar soványodni.

Nagyon megsértődtem volna, ha arra nem gondolok, hogy miképpen mondta előbb:

- Azt hiszem, hogy mindent remélhet.

Szegény anyám, azt hiszem, hogy oka van meghatottnak lenni és nála a meghatottság sokszor indulatosságban nyilvánul.

Vacsora után a szalónba mentünk és itt újra remegni kezdtem. Étkezés közben Louise jelenléte miatt természetesen nem lehetett semmit megbeszélni, de most eljött a döntő pillanat. Én egy folyóiratot vettem a kezembe, hogy nyugodtnak látszam. A papa és a mama az ablaknál suttogtak nagy élénkséggel, de én természetesen nem értettem, mit mondanak; - bár majdnem biztos vagyok, hogy Gaetan nevét hallottam és az a titokzatosság, amibe burkolóznak...

Ez az állapot türelhetlen volt. Már többször újra kezdtem olvasni a folyóiratom. Végre szinte megkönnyebbülve éreztem magam, amikor a mama így szólt:

- Lilike, te fáradt vagy, nem akarsz lefeküdni?

Felálltam, jó éjszakát kívántam. A papa sokkal gyöngédebben csókolt meg, mint máskor és közben megjegyezte:

- Olyan különös színben vagy. Csak nem érzed magad rosszul?

- Nem, édes papa, nem vagyok beteg.

Ugy megöleltem, hogy azt hiszem megnyugodott és azt hiszem a mamát is nagyon erősen öleltem át. Egy kicsit megszidott és azt mondta:

- Na, aludj jól, te nagy leány!

Nagy leánynak szólított!

E sorokat a szobában írom. Akármilyen feketére is festem a helyzetemet, még sem tudom elképzelni, hogy nem a legjobb úton megy mindez. Ugy látszik, kissé csalódtam, mert ma este nem került döntésre. De egészen érthető, ha a papa és a mama előbb a dolgot megbeszélnek egymással. Komoly akadályokat nem látok, a papa semmiesetre sem fog nehézségeket gördíteni utamba. A mamának sem ellenszenves a dolog, másképp nem beszélt volna így Gaetannal és ma este inkább elégedettnek, sőt az örömtől izgatottnak, mint bosszusnak látszott.

Ha az utolsó pillanatban, amikor dönteni kell, akadályok támadnának, azon csöppet sem csodálkoznám: de ha az ügy megkívánja, mindent merek. A papa mindenesetre mellettem lesz. De ha talán végül Gaetan családja részéről... talán a nemesi előítéletek... Ereimben megfagy a vér... Óh, milyen ostoba vagyok! A szülei nem élnek! Akkor minden rendben van. Husvétkor tarthatjuk az esküvőt. De azt most már kijelentem, akármi történik, én egy Liberty-selyemruhát akarok és csipkefátyolt... és ő, neki föltétlenül egyenruhában kell megjelennie. Nászutra Itáliába megyünk. Ehhez erősen ragaszkodom és ő majd meglátja, ha én valamit elhatároztam... Mit írok itt? Megbolondultam? Az ő akarata nem az enyém is? Nem-e ura szívemnek? Igen, képesnek érzem magam minden áldozatra, hogy neki tessek.

Istenem, hálát adok neked. Megösmertem a szerelmet, a szenvedélyt és annak egész mámorát...

Szept. 19.

Nem, ez nem volt álom ma délután! Előbb találkoztam vele a parton. Mikor velem beszélt, majd azt hittem, hogy meg kell halnom és most csaknem egész nyugodt vagyok. A boldogságtól nem hal meg az ember.

A gyerekes izgatottságom abbahagyott, nyugodtnak, erősnek, érettnek, szinte asszonynak éreztem magam. Meg lehetek magammal elégedve.

Erőt érzek magamban: az élet viharaival szembeszállni és gyerekeket fölnevelni.

Minden simán ment. A mamának ma reggel főfájása volt, vagy csak tetette magát és azért Ernesztinevel mentem a partra. A fürdésig egy könyvvel a sátrunkba ültem. Nem emlékszem, hogy mi volt, egy betűre sem emlékszem már.

Alig érkeztem meg, de Lieuze urat láttam jönni, nem, nagy léptekkel szinte szaladni. Mielőtt egy szót szólt volna, megláttam külsején, hogy milyen izgatott. Nyakkendőjét félrecsuszott és egyik nadrágszára fel volt hajtv. Arcából különben annyi lelkesedés sugárzott, hogy szemem önkénytelenül lesütöttem. Kezet fogott velem és úgy megszorította, hogy fájt. Milyen édes volt a fájdalom! És aztán lihegve (talán a felindulásán kívül a gyors menés is okozta) kérdezte:

- Madame Destrel ma nem jön le a partra?

- Nem uram! (Hogy még uramnak tudtam szólítani.) A feje fáj.

Szenvedélyes hangon felelt:

- Annál jobb, annál jobb!

Erre bocsánatot kért és egy mondatba kezdett:

- Azt hiszi, hogy?...

De mindjárt megakadt és erre tovább folytatta:

- Nem, inkább írni fogok.

De aztán hirtelen megfogta lelógó kezemet, megszorította és egy ideig így tartotta.

- Lilike kisasszony, Lilike kisasszony, nemsokára egy nagy ujságot mondhatok.

Az egész part körben forgott velem e szavaknál. Ugy látszott, mintha a sátrak, a cukrászbódék és a fürdőzők valcer-ütemben forgolódniának körülöttem.

De még sem sülyedtem a földre, hanem látszólag megerőltetés nélkül, így tudtam szólni:

- Egy nagy ujságot? Mikor, Gaetan ur?

- Remélem, ma délután.

Mintha félne, hogy a titkát el találja árulni, oly gyorsan távozott el, hogy féllába az egyik kötélben, amely a sátrat tartja, megakadt és majdnem elbukott.

Igy áll a dolog. Délben jobb étvágygyal ettem, mint tegnap. Sőt a mama azt állította, hogy falok. Most, hogy biztos vagyok boldogságomról, már elmúlt az a kínzó szorultság, mely egész idő alatt mellemre nehezedett.

Némely dolog ugyan még nem egész világos előttem. Kinek akar írni? Biztosan nekem. De hiszen azt remélte, hogy délután beszél velem. Talán a mamának; de vele szóbelileg tárgyal. Fog-e majd a lábaihoz borulni? Micsoda jelenet volna. A papa valószínűleg meg fog áldani, a mama pedig nagyon meg lesz hatva.

Már ma az ebédnél roppant izgatottak voltak... Én igyekszem nyugodtnak látszani, de alapjában engem is kihozott a sodromból... Mielőtt kiöltözködöm - hogy mindenre kész legyek - a virágokat úgy fogom rendezni, amint a mama mondta.

Hogy épp ma hoztak egy gyönyörű lilomcsokrot? Igazi menyasszonyi csokor, ahogy ez az alamuszi papa mondta a világ legártatlanabb ábrázatával.

Aznap, négy órákor.

Hogy ezt túléltem! Igen, még hogy ezután élni bírok! Mindazok után, amit most megtudtam, még mindig élek. Lehetetlen! És a hajam nem őszült meg...

Amig néhány világos pillanataim vannak, ki akarom a kelyhet fenékgig üríteni és ez a papiros, amelyik dőre reménységem bizalmasa volt, tudja meg azt a borzalmas csalódást, amit csak szerető sziv valaha szenvedhetett.

Ez a zárószó azonban rövid legyen.

Lementem a szalónba a virágokat rendbehozni. Az asztalon egy nyitott levél feküdt, az első pillanatban megismertem a kezeirását, amelyet csak egyszer láttam azon a kártyán, melyet hozzám intézett. Erre nem tarthattam magamat vissza. Elolvastam a levelet. Így hangzott:

„Asszonyom!

Ön az első, akivel boldogságomat közlöm. Éppen most ígérték meg nekem a lányuk kezét monsieur és madame Mourillon. Én jól tudom, hogy első pillanattól fogva önnek és az ön barátságos és meleg közvetítésének köszönhetem az egészet. Számítok rá, hogy ma délután öt órákor menyasszonyommal és szüleivel a legmélyebb köszönetemet kifejezhessem és hódolatomat lábai elé rakhassam.

Engedje meg, hogy kiváló és hálás tiszteletemről biztosítsam

De Lieuze Gaetan.”

Itt van megírva. Itt áll a nagy ujság, amit ez az ember ma délután akart négyszemközt közölni velem...

Halálos kinjaim közt hálát adok neked Istenem, hogy megkiméltél, hogy ez a csapás úgy hasson akkor rám, mint felhőtlen égből a villám... lehetséges, hogy ott a helyszínén kileheltem volna a lelkem a gyalázattól és borzalomtól.

Nem akarom ezt az embert már ez életben látni. Máris halálos gyöngeség fog el. Szörnyű fájdalmaim vannak és félek, hogy megfulladok. Alig látom a papírt, melyre írok... Istenem, Istenem, aki legnagyobb szigorodban könyörületes maradsz, dicsértessél... Én nem panaszkodom.

*

Madame Destrel leveléből madame Mourillonhoz:

Szept. 20.

„és Lilike rosszullete miatt ne aggódjék. Csak alaposan elrontotta a gyomrát. Ma még rosszul érzi magát. de holnapig biztosan elmúlik nyom nélkül. A legmelegebben üdvözlöm a kedves Berte-t.

Szívélyesen üdvözlí

Destrel Hortense.”

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Szomorú órák.

Madame Destrel és Lilike varrnak. Szokása ellenére hallgat Lilike. Időről-időre megpihen a varrásban; szemét fölveti, kezével a homlokát fogja, zavarosan néz maga körül, gyöngén sóhajt és újra folytatja munkáját.

Amikor ez már harmadszor megismétlődik, madame Destrel megkérdi:

- Mi bajod van, Lilike?

- Semmi, mama.

- Fáj valami?

- Nem, semmi.

- Annál jobb. De akkor ne csinálj olyan arcot.

Lilike összeszorítja ajkát és nem felel. Nem érez keserűséget, csak egy kicsit szomorú és szánsalom fogja el. Szegény mama! Hogy megbánná szavait, ha tudná, hogy mi készülődik. De miért lebbentse fel a fátylat szeméről. Hadd éljen tovább ebben a hitben. Még elég korán tudja meg a valóságot.

Mert való, hogy Lilike beteg. Kérem, ne tessék nevetni. Még talán nem látni a baj külső jeleit. Egészségesnek tettetí magát, erőt vesz a baján. Erőltetve eszik és elrejtí érzelmeit... de ő beteg - és minek titkoljuk - nagybeteg.

Lássátok, az olyan természet, mint az övé, nem bír bizonyos sorscsapásokat elviselni és az utolsó napokban sokat és váratlanul kellett szenvednie. Más erősebb természetet is megviselte volna az és ő különösen gyöngéd lélek.

De mit akartok? Az ember nem változtathatja meg a természetét.

- És mi baja van Lilikének?!

A betegség külső jelei még nem eléggé szembeötlők, hogy határozottan lehetne felelni. Általános gyöngeség, étvágyhiány, rosszullét, ezek a főjelenségek. És időről-időre úgy érzi magát, mintha meg akarna fulni. Az utolsó két reggel köhögött is, amikor felébredt.

Lehet, hogy mellbeteg; akkor még néhány hónapig elhuzhatja. De tegnap fájt nagyon a feje. Akkor valószínűbb, hogy tifusz és az gyorsan végez. Ugy látszik, néha ki is gyógyulnak a tifuszból. De ha egy vérszegény, elgyöngült, lelkibántalomtól aláaknázott szervezet lesz megtámadva...

Miképp lehetséges, hogy a szülők, akik szeretik gyermeküket, elmennek mellette, anélkül, hogy sejténék: kialvó félben van! És Lilikének csak a tükörbe kell nézni, hogy rögtön észrevegye, hogy a szeme milyen fénytelen és arccsontjai kiállanak.

De csoda történt! Végre még a vak is látja! Az ebédnél, ime, Destrel ur egyszerre aggódni kezdett. Lilike pedig egy hangot sem hallatott, csak a villájával piszkálta buzgón az ételt...

- Ugyan mi baja van a kicsikének?

Madame Destrel elégedetlen hangon válaszol:

- Ugy tudom, hogy semmi; legalább az előbb azt mondta.

Lilike felelete egy szomorú mosolyból áll.

- De még egy falatot sem evett. Mondd, kicsikém, nincs semmi étvágyad?

Lilike csak a fejét rázza.

- Nem, nagyon kevés.

- Fáj valami?

Nem, Lilikének nem fáj semmi, de nem tagadhatja, hogy néhány nap óta nem jól érzi magát. Olyan lehangolt... a feje fáj... nagyon fáradt. De ez nem tesz semmit. Köszöni, de nem kér a süteményből.

Madame Destrel éppen vett belőle, erre abbahagyja az evést és ráparancsol:

- Mutasd a nyelvedet.

Lassan mutatja csak meg Lilike testének ezt a részét. Madame Destrel figyelmesen vizsgálja és határozott hangon mondja, miközben nyugodtan tovább eszik:

- Holnap hashajtót fogsz szedni.

És erre a legnagyobb nyugalommal behozatja a feketekávé.

TIZENHATODIK FEJEZET.

A végrendelet.

- Ha megengeded mama, inkább a szobámban maradok.

- Ahogy akarod.

Lilike újra fölmege szobájába és lassan becsukja az ajtót. Csöndesen és nyugodtan leül az íróasztala elé.

Milyen papírt vegyen? Természetesen a legjobban illene a hivatalos, nagy alaku. És talán gyászkeret is illene, tekintve az irat szomorú tartalmát, de meg kell azzal elégednie, ami éppen van. Lilikének pedig csak kék és rózsaszínű lapjai vannak a saját monogrammjával és színes levélpapírja kis képekkel: fecskével, csokorral és kómikus silhouettekkel. Ez mind nem illik ehhez a szomorú helyzethez. De végre is, mit tesz ez? Utoljára egy mályvaszínű levélpapír mellett dönt.

Miután választott, egy pillanatra hátradől és aztán nagy komolyan papírra veti utolsó akaratát, miközben a nagy ügybuzgalomtól nyelvecskéjének hegyét többször kinyújtá ajkai közt és miközben a törölógummit többször használja. A szöveg így hangzik:

Szept. 28.

„Ez itt a végrendeletem, amelyet egészséges testtel és lélekkel írok meg. Különböző körülmények érlelték meg bennem e gondolatot, hogy valószínűleg nem élek már soká e földön, ámbar még elég fiatal vagyok és ezért szeretnék a bucsúzásnak egynéhány ünnepies sort szentelni.

„Először is édes szüleimet akarom mély és nagy szeretetemről biztosítani és kérem, bocsássák meg, ha valamit vétettem, talán tudtom nélkül is. Köszönöm azt a sok szeretetet és fáradságot, amit rám fordítottak. Ha nagyon is fiatalon, tört szívvel szállok síromba, annak nem ők az okai. Kijelentem, hogy semmit sem vethetek szemükre, sőt csak egyedül az bánt, hogy halálommal nekik fájdalmat okozok, amikor ezt az életet itt hagyom, amelyik már ugysem nyújthat nekem semmit. Ugyan minden, ami az enyém - talán rosszul vagyok értesülve - úgy is az övék lesz, ha nem intézkedek másképp, azért mégis mindegyiküknek valami határozott tárgyat akarok hagyományozni: a papának a bronz-levélnéhezítőt, a mamának a himzett gallért, a min most dolgozok. Remélem, hogy marad még annyi időm, hogy befejezzem. De ha reményem ellenére a sors másképp határoz, meg fog a mama bocsátani. Utolsó erőmet ennek a munkának szentelem. A mintát a „Módes féminines” juniusi számából vettem (képes melléklet)”.

Itt megáll Lilike, orrocskáját piszkálja, tollát megtörli, tovább folytatja:

„A cselédeknek is hagyok emléket. Rosalie kapja fényképemet (háromnegyed profilban), amelyik a kagylókeretben a kandallón áll; Ernesztine kapja esernyőmet, ezüst, kacsafejű fogantyúval; Louisenak, bár még csak rövid idő óta van nálunk, a chanfillynyakkendőm hagyom, amit még alig viseltem és neki úgy látszik, nagyon tetszik.

„Talán megengedik, hogy utoljára egy jó tanácsot adjak nekik, hiszen egy halottól nem lehet rossz néven venni. Rosalienak a szívére kötöm, hogy jobban vigyázzon jellemére, akitől sokat szenvedtem; Ernesztine szakítson a hiuságával, mert még sok ellenséget szerez; és Louiset kérem, igyekezzék helyesebben beszélni, - még nagy hasznára válhat. De mivel lehetséges, hogy ezek a tanácsok fájdalmat okoznak nekik, ámbar jó szívből jönnek, azért felhatalmazom e végrendelet végrehajtóját (vagy azt a hivatalos személyt, akinek örködni kell, hogy megholtak utolsó akarata teljesüljön), hogy hagyja el, ha ő jónak találja.

„Egy külön papírra írom azokat a rokonaimnak, barátaimnak és ismerőseimnek névsorát, akiknek valami emléket hagyok: vagy egyet könyveim közül, vagy egyet a kis bronz állatokból a gyűjteményemből.

„Hogy a dolgot megkönnyítsük, a neveket egy urnából lehet kisorsolni. Abban a sorban, ahogy felhívják őket előléphetnek és választhatnak. De egy dolgot előre megállapítok: az én „Ivanhoe”-m képes kiadása Cordey Berte-é legyen, mert ez az ő legkedvesebb

könyve és a fekete pudli, amelyik olyan szépen szolgál, az én kis Loulou barátomé legyen, mert annyira tetszik neki.

„A többi dolgaimról úgy intézkedjenek, ahogy irtam. Semmi körülmények közt sem szabad az örökösök névsorához még egy nevet hozzátenni. Bár senkire sem haragszom, de még sem volna igazságos, ha bizonyos nevek egy lapon volnának a többivel. Azzal megbántanám igazi barátnőimet. Külön kijelentem, hogy szándékosan hagyom ki Morton Kittyt és Dussy Georgettet. Okom van rá.

„Ellenben más készíttet arra, hogy két kebelbarátnőmet: Meslier Germaine és Blois Colettet ne állítsam a többiekkel egysorba. Tudják meg, hogy szeretetük megédesítette rövid zárandokutamat ezen a földön. Remélem, hogy lesz még annyi időm, hogy mindegyiknek még egy külön levelet írjak, melyet a halálom után kézbesítsenek. Néhány megfigyelés lesz benne, amelynek még hasznát vehetik. Nincs ellene kifogásom, hogy egymásnak megmutassák a leveleket, hogyha szükségesnek tartják.

„És ha végzetem hamarabb beteljesülne, mint most gondolom és ez megakadályozná ezt a tervemet keresztül vinni, már itt szeretném őket biztosítani, hogy irántuk érzett barátságom mély és őszinte volt. Egy rövid félreértés köztem és Germaine közt - ő már tudja, mire célok - jobban bántott, mint mondhatom; de már teljesen elfeledtem. Az én barátságomat, melyet Colette iránt éreztem, soha semmi nem zavarta. Germainenek hagyom valódi aranyórámat a doubléláncsal. De nagy elővigyázattal huzza fel, mert a rugó gyenge. Colettera hagyom gyöngygyűrűmet és karkötőmet. Ha akarnak, cserélhetnek egymás közt; de azt hiszem, hogy jobb lesz az óra Germainenek, aki vigyázni fog és az övé ugyis rossz.

„Lehet, hogy még más nevek is eszembe jutnak, akikre hagyományozni szeretnék. Ezeket egy másik névsorba írom, de ezt nem szabad az elsővel eltéveszteni. Azt akarom, hogy ez a szétosztás a legnagyobb gondossággal és minden hanyagság nélkül történjék.

„Nagyon kérem, minden érzékenykedéstől tartózkodni és vigasztalhatatlan volnék, ha a vagyunkám elosztása megbántásra adna okot. Ilyesmi nagyon gyakran előfordul.

„Nem tudom, hogy történhetett, hogy keresztapámról mostanáig nem emlékeztem meg. Kérem, hogy bocsásson meg. Ilyen pillanatban megbocsátható, ha a gondolatok összezavarodnak és ahhoz nagyon fáradt vagyok, hogy ezt a nehéz munkát újra kezdjem. Elhiheti nekem, hogy mindig szivemből szerettem és megengedi, hogy az ezüst irókészletemet neki adjam (a kést megint a nyélbe kell erősíteni).

„Most, miután legjobb belátásom és lelkiismeretem szerint intézkedtem ingó vagyonomról, még egyszer köszönetet mondani azoknak, - bár félek, hogy ismétlésekbe esek, - akik életem megszépítéséhez hozzájárultak. Remélem, nem haragszanak, ha szeretetük dacára arra a gondolatra, hogy őket el kell hagynom, nem érzek olyan fájdalmat, mint kellene. Bizony szomorú, ha már ...* éves koromban meg kell halnom.

„De itt megvallhatom, hogy ez életben már boldogságot nem remélhetek.

„Hiszem, hogy utolsó pillanatig lesz annyi erélyem, hogy senkinek se mutassam azt a nagy fájdalmat, mely sirba visz. Itt sem akarok róla beszélni.

„Az én életemben egy szörnyű dráma játszódott le, mely megmérgezte utolsó heteimet. Szeretett szüleim megbocsátanak, hogy titkolódtam előttük. Vannak dolgok, amiket sohasem mondanak ki és amit még az anyjának sem vallhat be az ember. Különbön biztosíthatom - és nekem hihetnek - hogy semmi rosszat sem követtem el. Nincs szükségük miattam szégyenkezniük. De engem a leggyávább módon csalt meg egy hozzám méltatlan ember, aki miután velem csak játszott, gyalázatosan elhagyott és lelkemet

gyászba borította. Nem óhajtom senkinek a bűnhődését. De ha mindenki jobban vigyázna másához való viszonyára!

„De nem is hiszik, hogy milyen pusztítást vihet végbe a tapasztalatlan szívből egy lelkiismeretlen csábító! Monsieur de X... aljas árulása nehéz csapás érzékeny szívemnek és boldogságom minden lehetőségét lerombolta. Igaz, hogy már nem szeretem, de szívem megtört. Azért jobb, ha ez élettől elválók.

„Mindenkinek megbocsájtok, akik engem megbántottak és azt akarom, hogy mindazoknak, akik egy másik névsoron állnak (kék tintával írva) ezt az érzelmemet tudomásukra hozzák. Ők mind megbántottak valamiképpen és nem akarom, hogy lelkifurdalást érezzenek.

„Talán nagyobbra képzelem e szemrehányásokat, melyeket maguknak tennének, mint valóságban lennének. De semmiesetre sem akarok még a legkisebb gyötrődésnek sem oka lenni.

„Mindenkitől bocsánatot kérek, akiket talán megbántottam és remélem, hogy már nagy szenvedéseim miatt megbocsátanak.

„Mint hívő keresztény halok meg.

„Ami a temetésemet illeti, egész egyszerűen, teljesen egyszerűen akarom. El ne mulasszák mindenki iránt a megillető tekintettel lenni. A többit szerető szüleimre bízom, ők mindent a legjobban fognak rendezni. Csak műkoszorút ne adjatok! Hanem sok virágot! Ha lehetséges, sírkőnek egy tengermosta sziklát akarok, mint Chateaubriand. Ha ez nem volna kivihető, más sírkő is jó lesz. Abba a ruhába, melyben először áldoztam, temessenek. Be van naphtalinozva.

„U. i. A kis macskámat a házmesternének hagyom. Azt hiszem, ő szereti legjobban.

„Második u. i. (Ha a halálom gyorsan bekövetkeznék.) A keztyüvarrónénak még fizetnünk kell, nem szabad elfelejteni. A számla négy frankot és hetvenöt centimest tesz ki és ebből két pár keztyű levonandó. Talán az egész összeget meg lehetne fizetni, mivel utoljára történik.

„Végrendeletemet teljes nevemmel írom alá:

Destrel Amélie Jeanne Léontine.”

Miután Lilike elkészült, még egyszer elolvassa az írását, a hiányzó pontokat és vesszőket beleírja és ahol a helyesírással nincs tisztában: packát csinál. Különben sem lesz kedvük azoknak, akik ezt az írást elolvassák, hibákat keresni...

Most, miután ezt a komoly munkát elvégezte, Lilike könnyebben érzi magát. Nem valami vidám munka volt, de jobb, ha az ember világi ügyeit már elintézte. Lilike pedig nem fog meghalni anélkül, hogy utoljára ne intézkedett volna.

Még csak a különböző névsorokat kell összeállítani és a végrendelethez mellékelni. De ezt nagy gondnal kell csinálni és ahhoz a jegyzőkönyvre szüksége volna, hogy senkit ki ne felejtessen. Ma már ahhoz nincs ideje.

Különben már hallja a lépcsőről:

- Lilike!

- Igen, anyám.

- Ernesztinet felküldöm hozzád. Siess az öltözőssel, tudod, Lecorinsékhez megyünk teára.

Lecorinsék teája! Mily ellentét! Azzal, amivel éppen el volt foglalva! De ilyen az élet. El kell mennie.

Szomoruan nyitja ki tükörszekrényét. De szíve nyugodtabb. Miután mindent rendezett, nagy kő esett le szívéről; és ha tényleg tánc is lesz Lecorinséknél, amint mondják, minden keserű mellékgondolat nélkül részt vehet benne.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Melankólia.

Esik, az ég egészen beborult. Időről-időre szélroham kerekedik, a kert fái nyögve hajlanak meg és ha a szél gyöngül, a tenger egyhangu háborgását lehet hallani.

Sétára nem lehet gondolni. Lilike az ablaknál ül, azaz helyesen kuporodik egy széken és könyvet tart kezében; de ölébe hagyta csuszni és maga elé bámul.

Madame Destrel az íróasztalnál ül és levelezését intézi. Amíg egy borítékot leragaszt, leányát nézi és bátorítóan szól hozzá:

- Na, Lilike, mit csinálsz?

Lilike összerezett, mintha álomból ébredne és szelid hangon felel:

- Semmit, mama; látod, olvasok.

Madame Destrel szemöldökét összehuzza.

- Ugy tetszik, hogy ez az olvasmány nem érdekelt téged.

Lilike épp olyan szeliden válaszol:

- De igen, mama, biztosíthatlak róla.

- Csak nem vagy beteg?

- Nem, mama.

- Akkor miért nem kézimunkázol?

- Kész vagyok, mama.

Madame Destrel nem szereti a semmittevést; azonkívül nem nagyon türelmes természetű. De azért vállat von és így szól:

- Amint akarod.

Erre újra leveleivel foglalkozik, Lilike pedig egy elfojtott sóhajjal előveszi könyvét és a látszat kedvéért egy lapot megfordít. De meg sem kísérli, hogy figyelmét a betűkre fordítsa, hanem tovább is sötét álmodozásba merül.

A szörnyű felfedezés óta, mely Lilike szívét gyászba borította, már két hét múlt el - még csak két hét!

Sokszor úgy képzei, mintha az egy rég elfelejtett történet volna, mint gyermekora ártatlansága. Máskor pedig - ha éppen nagyon kiméletlenül emlékeztetik rá - újra vérzik a régi seb, mintha csak most kapta volna.

A jó Isten nem szánta meg Lilikét, mint először gondolta. Hogy egy ilyen csapás egészségére káros lesz, az előre látható volt; de még nem akarnak az eljövendő betegség jelei határozottan

mutatkozni. Mivel Lilike a világi ügyeit már rendbehozta, mindenre el van készülve és bármi történjék, nyugodtan néz a jövő elébe.

Csak hogy amíg a jövő dolgait várjuk és ezek a legrosszabbak is lehetnek, - egyelőre tovább kell élni. És ez az, ami nem kellemes mindennap, különösen bizonyos órákban.

Jól értsetek meg engem. A körülményekhez képest Lilike néha egész erélyét össze tudja szedni és akkor senki sem hinné, hogy vele valami történt. Külsőleg újra a régi életét éli és ha látnátok, amint barátnőivel mókázik, nem sejtene senki a titkát.

Mivel szükségét érzi, hogy fájdalmát elkábita, sokszor tulvidámnak látszik és azonkívül az emberi természet olyan gyöngé, hogy Lilike tényleg sokszor elfelejti fájdalmát. De természetesen az ilyen vidám időszak után levertség következik és vannak pillanatok, amikor Lilike akarata ereje annyira meggyöngül, hogy nem tud az elhatalmasodó melankólia ellen küzdeni. Ha madame Destrel csak sejtene!

A melankólia nem való gyerekeknek. Mert tizenöt éves korában még gyerek az ember. Az egy fényűzési cikk, egy ritka termék, amit csak felnőtteknek tartanak fent, mint a gyémántot, hamis fogat és hamis haját. Tizenöt éves korban vidámnak kell lenni, nagyon vidámnak. Honnét is lenne az embernek joga szomorúnak lenni? Nem táplálják, ruházzák, nem mosnak rá? Mit kívánhatnak még tizenöt éves korukban?

Ezt joggal kérdezhetjük! De igazán, ha eltekintünk is attól a fájó titoktól, amely Lilike lelkén rágódik, - miért kell egy tizenöt éves lánynak mindig vidámnak lennie? Lilike akár hogyan törí a fejét, nem tudja megokolni.

Ha őszinték akartok lenni, valljátok be, hogy tizenöt évvel az ember más, mint nyolc éves korában; más szükségleteket, más kívánságot érez. Egy gyermek a világot csak a szülei szemüvegén át nézi, de bizonyos korban szemei felnyílnak, a világgal szemben a saját álláspontjára áll, az emberi élet bonyolultságát észreveszi és annyi ismeretlen veszélytől félni kezd...

Istenem, milyen messzi áll a mai Lilike a múlt évitől, a tudatlan, ártatlan, rövidszoknyás lánytól, aki a haját még nem fésülte kontyba.

Ami a helyzetet még kellemetlenebbé teszi, az, hogy az ember magányosnak, szinte elhagyottnak érzi magát. Ez egyike az élet ama pillanatainak, amikor szükségét érzi, hogy csak félszóval is megértsék, dédelgessék és gyöngéden irányítsák.

Mivel egész más lénynek érzi magát, mint tegnap volt, önmaga előtt is a bizonytalanság érzése fogja el. Valami végtelen bölcs és jó lénynek kellene segíteni: a babakülsőt levetni. Kézen kellene fogni és az utat mutatnia, amin egyedül lehet járni. Szülők, még a legjobb szülők sem teszik ezt. Ha még annyi fáradságot is vesznek, még gyerekek, éretlen lénynek nézik az embert.

És hiába akarod a legnagyobb elővigyázatossággal szemüket felnyitni. Erővel csukják be, nem akarnak látni. Anélkül, hogy észrevennék, homályos féltékenységet éreznek az iránt, aki még csak fejlődésben van és egy ösztön, amelybe kis egoizmus vegyül, arra készíti őket, hogy elnyomják és visszaszorítsák, ahelyett, hogy segítenének neki felszabadulni...

Nem értik meg, hogy mi mozog benned. A te gyöngéd, félénk, könnyen megsérthető vágyadat gunytárgyává teszik és ha melankólia fog el, azt mondják, lógatod a fejed. Ezért kezd az ember egy kevésbé vak s előítéletektől ment vonzalomról álmodozni, olyanról, amely jobban vezet be az élet művészetébe. Ezért keresik ezt és nem hálátlan, koraérett türelmetlenségből, hogy már menekülhessenek az anyai védőszárnyak alól, hanem mert ez a világ rendje és szükségét érzik, hogy maguk is egyéniséggé fejlődjenek.

Ezért vágyódik minden fiatal leány oly forrón az uj, ismeretlen szerelem után, amely segítségével lesz uj hivatásának betöltésében.

És ezért van Lilikének igaza a gyerekes tetszésvágyával, idegességével, zsörtölődésével, kis tettetéseivel és komédiáival, amiket maga és mások előtt játszik, és azon mély ösztön után indul, mely az emberiség különböző generációjának láncolatát összetartja.

És ha madame Destrel Lilike szomorú arca és mély sóhajai miatt aggódva azt kérdi: „Akarsz kamillateát?” ez csak azt mutatja, hogy jobb ápolónő, mint lélekismerő.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Jean bácsi.

Jean nagybátyját, aki egyszersmind keresztapja, Lilike egész szívéből szereti. Szülei is szeretik őt, azaz jól szívelhetik. Ez a kis különbség.

Jean bácsi madame Destrel apjának öccse. Amennyire madame Destrel visszaemlékezhetik, az ő jelenlétében csak vállvonogatással és mosollyal beszéltek róla és a „szegény Jean”-nak nevezték. Ezt ő természetesen folytatta és ha Destrel ur vagy ő Jean bácsiról beszélnek, akkor ők is szánakozó hangon csak így említik: „a szegény Jean bácsi”, vagy „a jó Jean bácsi”.

Jean bácsi kedves, kövér ur, ötven év körül lehet. Rózsás, kicsit gyerekes, telt képe van, barátságos, gömbölyű, kék szeme, nagy, örökké mosolygó szája, ami többnyire félig nyitva áll. Azonkívül kicsi, gondosan kunkorított bajuszkája és sűrű, hullámos, szőke haja van. Nagyon jól öltözködik, gallérjai oly magasak, mint valami kezelő, a nyakkendői gyönyörű színárnyalatúak, virág van a gomblyukában, színes mellényt visel, ami erősen összefüzi telt alakját. Nagyszerű illatszert használ és szép gyűrűi és nyakkendőtüi vannak. Nagyon vidám, udvarias, előzékeny, szeret fecsegni veled, még mielőtt a szájad csak kinyitottad. Lilikét mindig elárasztotta bonbonnal és ajándékkal és ami még több, sokra becsüli. Azért ajándékozza meg őt Lilike a bizalmával és ő nála nem is kell félnie a szigorú kritikától.

De Jean bácsi - semmi kétség - megváltozott ebben az évben. Máskor, alig hogy megérkezett és a Hotel Bellevueben megszállt, eltűnt újra, mint egy szép álom, miután már a viszontlátás öröme átesett és alig lehetett többé látni. Ez természetes volt, mert Jean bácsi ösméri az egész világot. Olyan szeretetreméltó, olyan keresett és annyiféle társaságba híjják, hogy alig marad ideje övéi részére, bár nagyon szereti őket.

Néha a parton lehet látni, ahol Lilikének valami kedveset mond ruhájáról, új mellényét csodáztatja és eltűnik, hogy ismerőseit üdvözlje. Alig kétszer-háromszor egy saisonban jön magától ebédelni, ámbar sokszor híjják. És éppen akkor véletlenül szűken találunk. Soha sem felejt el virágot és bonbont magával hozni.

Ha ő jelen van, egy percig sem szünetel a társalgás. Az ujjain elszámolgatja, ki volt a parton és mindegyiknek az élettörténetét ismeri. Neki nem újság a helyi krónika; leírja az utolsó bált a Hotel Bellevueben és a bakkarat-játszmát a kaszinóban; utánozza a kávéházi énekesnőket... ez olyan mulatságos... De hirtelen az órára néz, homlokához kap:

- Egészen elfelejtettem a hercegnőt!

És gyorsan megcsókolta Lilikét, a tükörbe pillant, megigazitja nyakkendőjét, mosolyog, találkozót ad, amelyet nem tart be és eltűnik, csak kitűnő illatját hagyja maga után. Madame Destrel pedig türelmesen néz férjére és odasugja:

- Szegény Jean bácsi, mindig a régi!

Ebben az évben azonban Jean bácsi nem a „régi.”

Először is nem jött Jean bácsi olyan gyakran, mint máskor Saint-Jeanba. Ő, aki irtózik a falusi élettől egész nyáron a birtokán maradt. Alig kétszer-háromszor jött és csak rövid időre. Nem szállt a Hotel Bellevuebe, hanem egy csendes kis szállodába, a „Fehér ló”-hoz.

És e rövid tartózkodás alatt sem élt a régi kerékvágásban. Nem mutatkozik a parton, a meghívásokat nem fogadja el, szemmel láthatólag kerüli régi ismerőseit. Rokonaihoz többször jön, mint máskor és szerény hangon kérdi, hogy nem zavar-e. Tovább marad, mint rendesen. Már többször ment magányosan Lilikével sétálni. Néha fáradtságról panaszkodik, de mindig mosolygó arccal. Természetes, mindig sokat beszél, de meglátszik, hogy őt sem érdekli, amit mond és sokszor álmodozásba esik, amiből hirtelen felriad. Még a külsejében is megváltozott. Természetesen, mindig kifogástalan: Jean bácsi, ha elhanyagolná magát, nem volna többé Jean bácsi. De az arca sápadtabb és szeme körül szarkalábak vannak, amit azelőtt nem lehetett látni. És madame Destrel kevesebb gunnyal, de több szájalommal mondja:

- Szegény Jean bácsi!

Mi történt? Csak nagy fáradtsággal oldotta meg Lilike a titkot. Először betegnek hitte, talán máj- vagy gyomorbaja van. De ez a föltevés soká nem tarthatta magát. Jean bácsi inkább meghízott és senki sem látszott az egészsége miatt aggódni. Tehát más oka lesz.

Valóságban Jean bácsinak bánata van, nagy bánata és ez a bánat megfekszi őt, a szívére nehezedik.

És mi ez a bánat? Azt nehéz volt kikutatni, de finom megfigyelésekkel, kiegészítve finom következtetésekkel és zseniális kombinációkkal, sikerült Lilikének a talányt megoldani.

A dolog így áll:

Jean bácsinak, aki nagyon közlékeny, sok barátja van, urak, többnyire a legelőkelőbbek a parton, és hölgyek. A hölgyek közül monsieur és madame Destrel csak keveset ismer. A legtöbbről csak bizony mosollyal beszélnek:

- Láttad a szép madame X...-t, Jean bácsi barátnőjét?

Többnyire nagyon előkelő személyek, címeres kocsikkal vagy automobillal és térdnadrágos szolgálkával. Az egyik fejedelemső Romániából, a másik egy portugál hercegnő, a harmadik egy bolgár bárónő vagy hasonló... Nem lehet tagadni, hogy vannak köztük érdekes nők is, mint de Montgomery Carolina, akik alig különböznek az arisztokráciától, de akikről elismert tény, hogy társaságba nem elegendnek velük: műlovarnők, színésznők, énekesnők és így tovább. Ezekben a körökben is nagyon kedvelt Jean bácsi, amiért ugyan kár, de mindenesetre hízogó dolog.

Ezek közt az emberek közt, akik barátságáért veszekednek, természetesen van néhány kedvelt ismerőse Jean bácsinak. Különösen Tuzin urral van jó barátságban, akivel minden vasárnap vadászni megy és Sorbier-Lagarde urral, aki tavaszkor jachtjára meghitta. A nők közül annyian törik magukat utána, hogy nehéz volna a sorrendet megállapítani. Annyi bizonyos, hogy egy bizonyos madame d'Arlés Lionette-tel, aki tavaly a kaszinó-színházban énekelt, sokat foglalkozott. Ez nagyon szép, fiatal asszony volt, valószínűleg özvegy, mert mindig magányosan járt.

Hogyan jutott Lilike hozzá, hogy a nevét tudja? Germaine közölte vele, aki fivéréől hallotta. Madame d'Arlés olyan csinos volt, hogy Lilikének még abban a régi időben feltűnt, amikor még aránylag keveset törődött a parton sétáló előkelő világgal. És egy napon, amikor a Destrel-család sétálni ment, találkozott vele, amint Jean bácsival egy elegáns fogatban ült. Kár, hogy Jean bácsi épp a másik oldalra nézett és így még jó napot sem lehetett neki kívánni.

Lilike éppen sajnálkozását akarta kifejezni, amikor észrevette, hogy madame Destrel nagyon szigorú, merev tekintettel néz maga elé. Erre inkább elnyelte a megjegyzését.

Este az étkezés után Jean bácsi, mielőtt a kaszinóba ment, orchideával diszitett szmokingjában egész fesztelenül tiszteletét tette. Lilikét elküldték képeslevelezőlapokat hozni, hogy Jean bácsinak megmutassa. És mikor visszatérőben az ajtót kinyitotta, madame Destrel hangját hallotta, aki nagyon szigorúan beszélt és amikor belépett, mindnyájan elhallgattak. Jean bácsi, aki vörös és zavart volt, figyelmesen vizsgálta lakkcipőjének a hegyét. Lilike önkénytelenül arra a csinos hölgyre gondolt.

Két-háromszor az utolsó télen és amióta Saint-Jeanba költöztek, többen említették bizonyos hangsúlyozással madame d'Arlés nevét és mindjárt utána Jean bácsiét és nem a legtermészetesebb arcot csinálták hozzá. A kettő közt tehát biztosan határozott flirt volt, olyan, amilyenek nincs nyilvános jellege, de azért annyira hasonlít a házassághoz.

És Jean bácsi azért olyan szomorú ebben az évben - Lilike biztos abban - mert nem látja azt a csinos hölgyet. A múltkor, amikor Tuzin ur itt ebédelt, homályos szavakkal egy kissé gyenge fiúról beszéltek, aki nem lehetett más, mint Jean bácsi és sajnálták jó szívéért és vakságáért. Amikor a sajtot behozták, egy szemérmetlen nőről beszéltek, aki most Luchonban üzi játékát. Három nap előtt olvasta Lilike egy plakáton:

„Casino de Bagnères-de-Luchon, Mademoiselle d'Arlés Lionette chansonnetteénekesnő”.

A dolog tehát világos. Valami érthetetlen okokból, ami különben nem fontos, Jean bácsit csalódás érte a hölgy részéről. Nem a mája, hanem a szíve beteg.

Ez talán komolyabb betegség, de sokkal meghatóbb. Már régen úgy érzi Lilike, hogy közelebb áll Jean bácsihoz, mint a többi felnőtt emberhez, és mintha nagyon jól értenék egymást. Még közelebb hozza egymáshoz, hogy bánatának okát ismeri.

Már Germainevel való veszekedése megtanította Lilikét, milyen fájdalmat okoz a szívbeli bánat. Amióta azonban a legszörnyűbb csalódás borzadályait átélte, még melegebben rokon-szenvezhet. Természetesen az ő fájdalma mellett Jean bácsié szóra sem érdemes. Mit jelent egy öreg ur érzékenysége egy kegyetlenül elárult gyöngéd fiatal lány mellett? De minden korban szomorú, ha nincs egy rokonlélek, aki a fájdalmat igazán meg tudja érteni.

Lilike még anyjával sem sejtette a kétségbeesést, melynek martaléka lett; inkább kinevettette magát siralmas ábrázatáért. Mert nem szolgál vigasztalásul, hogy kissé megvető, gunyos szájalommal sajnálkozzanak, mint Jean bácsin. És ki tudja, hogy komolyan vették volna-e szívfájdalmait? Inkább mindent magába zár, ámbár hosszú ideig majd megszakadt a szíve...

De milyen édes lehet, fájdalmát valakinek kiönteni, aki épp úgy szenvedett és azért vele tud érezni.

Amint megállapodtak. Jean bácsi ma eljött, hogy Lilikét sétálni vigye. A part szikláin egész a d'Amour-hasadékig akarnak menni és apály idején a tengerparton visszajönni. A múlt évben már többször szándékában volt Jean bácsinak Lilikét odavezetni. Sohasem valósíthatta meg, de ez évben megtartja ígéretét. Ebből is lehet látni, hogy változás történt vele.

Pontban kilenc órakor utnak indulnak Lilike és Jean bácsi, mint valami szerelmes pár, amint finoman megjegyezte Calbrousse generális, akivel a fasor végén találkoztak. Lilike lopva Jean bácsi felé nézett. Ő olyan udvarias, hogy erre mosolygott, de mosolya nem volt vidám.

Aztán folytatják az utat, időről-időre egy megjegyzést tesznek, míg végre mindketten hallgatásba merülnek.

Az égbolt szürke; egy kicsit hűvös és borús az idő. A nap el van takarva és melankólia fekszi meg a levegőt.

Egy órai ut után célhoz értek. Jean bácsi kicsit elfáradt az utolsó meredek lejtőn és az órára néz.

- Ha akarsz, - leülhetünk kissé.

Lilike elfogadja az ajánlatot és egy nagy lapos kőre ülnek. Előttük a tenger csobog egyhangan.

A baloldali sziklára nyílik a d'Amour-hasadék; körülbelül négy-öt méter mély; dagály idején a tenger előnti, apálykor azonban hozzáférhető. A monda szerint két szerelmes egyszer itt megfellebbezett az időről és a dagály elnyelte őket; innét kapta nevét.

Lilike sohasem mehet a d'Amour-hasadékhoz anélkül, hogy erre a megható történetre ne gondoljon; most is elmondja Jean bácsinak, aki erre csak vállat von. Ha mind a ketten meghaltak, nem kell őket sajnálni. Szomorú, ha az embernek túl kell élni, hogy szeretett vagy viszont szerették.

Ezeket a szomorú gondolatokat Jean bácsi nem tudja szavakba foglalni; ezért botjával rajzokat csinál a homokba és csendben szenved, amit nagyon bölcsen tesz.

Hirtelen, önkénytelenül megfordítja a fejét. Lilike pillantása, aki szokatlan kifejezéssel nézi őt, vonzotta őt és megbánást érez, hogy nem mulattatta jobban. Egész a füle tövéig elvörösödik és valamit dadog:

- Szegény Lilike, unalmas az én társaságom, de meg fogsz bocsátani...

De Lilike cérnafejeként kezeiként a kísérője kezére teszi és így felel:

- Nem kell magad kimentened, Jean bácsi, és ne is kényszerítsd magad a beszédre. Ha az embernek bánata van, nehezebb az.

Jean bácsi megijedt. Honnét tudja, hogy bánata van.

Először tagadni akarja, de nincs bátorsága hozzá, a szavak elhalnak az ajkán. Szembe a végtelen tengerrel édes érzés, ha nem kell összeszedni magát és nagyon meghatja kis utitársnőjének tudatlan, de nyílt rokonszenve.

Nem tagadhatja, nagy bánata van, igen nagy bánata. A világ előtt természetesen jó képet kell csinálni. De ha már Lilike kitalálta a titkát, nem tette magát tovább... nem kell csodálkoznia, ha elmélázónak vagy szomorúnak látja és ne gondolja, hogy jelenléte nem okoz neki örömet.

Lilike beleegyezőleg int a fejével.

Igazad van, Jean bácsi, el tudom képzelni.

De most, amikor a jég megvan törve, Jean bácsi nem hagyja magát visszatartani. Össze-vissza beszél, erősen mozog közben. Oh, Lilike, nem is képzelheti, hogy ő mennyit szenvedett... őt felületesnek tartják, meggondolatlanoknak és egy kissé könnyelműnek. Talán igazuk van az embereknek, amint róla ítélnék; de alapjában véve simulékony természete van, gyöngédségre van szüksége... egy bizonyos nagy szeretetre vágyott, ami nem ismer tartózkodást... És azt hitte, hogy megtalálta.

Lilike megint a fejével bólintott:

- Egy hölgy volt, nemde?!

Egy hölgy? Jean bácsi kételkedő arcot csinál. Nem volna-e jobb, valami kibuvóval felelni? De ugyan mit tesz, ha már a dolog így áll. Igen, ha így akarjuk mondani, egy hölgy volt, vagy majdnem olyanfajta. De mit tenne az? Szörnyű és borzasztó, ha az ember abban az érzésében csalódik, amelyre életét alapította. És még rosszabb, ha be kell látnunk, hogy ez a szerelem

első nap óta csak csalás és tettetés volt... hogy az ember legjobb érzelmeit egy olyan terem-
tésre pazarolta, aki azt nem tudta megbecsülni...

A szavak torkán akadtak; gyorsan lehajtja fejét és botjával a kagylókat messze löki... Aztán
így morog:

- Szörnyű ez, Lilike, miután... Érted-e... Olyan magányosnak és elhagyatottnak érzem
magam... De azt te nem értheted.

- De igen, értelek téged, Jean bácsi.

Lilike olyan komolyan beszél, hangja olyan idegenül hangzik, hogy Jean bácsi egoista
fájdalma dacára megvan hatva. Több figyelemmel nézi Lilikét és mintha nem ismerne rá. Ez
nem a tegnapi Lilike. Nagyobbnak, érettebbnek és szinte öregebbnek tetszik... Egy szóval más
Lilike. Csodálkozva és kissé kételkedve dadogja:

- Mi, micsoda, Lilike, mit is akarsz mondani?

És Lilike halkan felel:

- Hogy nekem is nagy bánatom van, azt akarom mondani. Engem is kegyetlenül megcsaltak;
azért tudok úgy veled érezni.

Mit jelent Lilike fájdalma mellett, amelyik Jean bácsi szívére rág, amelyik rövid néhány hét
alatt a jó telt arcát elsápadította és vig szeme körül annyi ráncot vont!

Lilike tizenöt éves, holnap valószínűleg nevet mai fájdalmán, ha egyáltalában gondol rá.
Előtte fekszik még az egész, vidám és gyönyörű élet... míg Jean bácsi, aki sokáig - talán tul-
soká - a jó, kedves legény és könnyelmű cimbora volt, most abba a korba jött, amelyben
nevetségesek leszünk, ha szívbeli ügyeink vannak. Már nem tarthat számat arra az érzelemre,
amire oly nagy szüksége van. Minden, ami életét megszépítette, megszűnt, mindörökre meg-
semmisült. Előtte már csak a sivár öregség áll, támasz és szeretet nélkül... Nem, nem, Lilike
bánata akkor más. De végre Lilike is szenved...

- Mondd el bánatodat, - mondd el, Lilike. Ez megkönnyít.

Először fejét rázza Lilike. De Jean bácsi résztvevő szavai lassan behálózzák fájó szívét. Oh
milyen jó volna ezt a szegény, elgyötört szívet megkönnyíteni...

Szagatott szavakkal - maga sem tudja, hol kezdje el - árulja el lassan szörnyű titkát. Azután,
hogy a hallgatást egyszer megtörte, könnyebben megy mindent elmondani: hogy ismerte meg
de Lieuze urat, hogy ragadta magával csábító viselkedésével, szívének örömét és aztán
illúziójának kiméletlen megsemmisítését és a katasztrófát.

Más ember talán nevetett volna ezen a gyerekes és naiv idilen, de Jean bácsi nagyon meg van
hatva. Nem talál semmi különbséget e közt és a közönséges szerelmi történetek közt. Mindig
egyik részen találjuk a szerelem után vágyódást, a vak bizalmat, a másik részen az egoizmust,
a hideg, kiméletlen egoizmust. Lilike még nagyon fiatal, ki fog gyógyulni és feledni fog. De a
bánat, amit most érez, nem gyerekes fájdalom...

Bizalmatlanságában mindig jobban közeledett Jean bácsihoz. Hogy halkan beszélhessen egész
hozzásimul. Védő mozdulattal karján fogja Jean bácsi Lilikét és ez már majdnem az ölében
ül. És Jean bácsi egyszerre érzi, hogy remeg a teste.

Nem, Lilike nem gyerek már; már majdnem nő, igen nő, aki vigasztalni és szenvedni tud és,
mivel a dolgok körfolyamata örökös, maga is nemsokára szenvedést fog okozni. Ez az élet
rendje. Gyöngéden, tisztelettel, sőt kissé félve csókolja meg Jean bácsi Lilike homlokát és
kibontakozik karjaiból. S ketten megint egymás mellett ülnek és Jean bácsi többször morogja:

- Szegény Lilikém... szegény Lilike.

Más nem jut eszébe, amit neki mondhatna, de ő nem is kíván többet. Egymással közölték bánatukat és az által egymásnak mindazt a vigaszt nyújtották, amennyit csak az emberi nyomoruság felvenni képes.

De Jean bácsi most az órára néz.

- Haza kell mennünk már, - jelenti ki.

Egymás mellett mennek a tengerparton. Körülöttük sirályok röpködnek rekedt kiáltással. Lassan felderül a szürke ég és a ködből feltűnik a sápadt nap.

Jean bácsi a családdal ebédel. Amikor éppen fölkelnek az asztaltól, madame Destrel meglehetősen erélyesen felszólítja Lilikét, hogy szakítson ostoba modorával és viselkedjék úgy, mint illik. Lilike feláll - felelet nélkül, - de Jean bácsi ajkát összeszorítja. Idegesen dobol ujjával az asztalon, száját felnyitja, de nem szól semmit.

A család a szalonba ment, ahol kávéfőzőt inni. Madame Destrel parancsot ad:

- Lilike, menj és hozd cigarettákat a papád szobájából!

Miután Lilike a szobát elhagyta, Destrel ur, aki utána nézett, így fejezi ki véleményét:

- Ugy látom, mintha a kicsikével az utóbbi időben valami baj volna.

És erre Jean bácsi felforr.

- Még meddig nevezik Lilikét kicsikének? Mig ötven éves lesz, vagy még tovább? Kényelmes föltenni, hogy egy gyerek örökké gyerek marad, de nevetséges és veszedelmes. Sőt... mondja meg, mi az oka ennek?

Dühösen jár fel s alá Jean bácsi.

- Igen, ennek az oka egoizmus és semmi más. Igenis. Az ember mindig a világ központja szeretne lenni és maradni, de ez nem megy; az egyik jön, a másik megy. Az élet olyan, mint a fáklya, amelyet a fáklyahordók, akik felváltják egymást, kézről-kézre adnak: aki a fáklyát tartani akarja, ügyesnek és fiatalnak kell lennie...

Madame Destrel megszakitja őt és így szól:

- És te minket olyan öregnek tartasz, hogy azt hiszed, ideje lesz a fáklyát Lilikének átadni?

Jean bácsi nagyon elképedt erre. Hiszen a hevétől el hagyta magát ragadni és nem éppen szeretetreméltó, sőt udvariatlan volt. Ezt természetesen nem akarta mondani. Csak egy általános törvényt akart szavakba foglalni és azzal nem gondolt se madame Destrelre, sem férjére; senkire különösen... de talán...

- Talán magamra gondoltam - folytatja és önkéntelenül mélyen sóhajt.

Jean bácsi alázatos kijelentése nagyon meglepi madame Destrelt, aki élénken ellentmond:

- Te kedves bácsi! Te vagy a legfiatalabb köztünk!

De Jean bácsi csökönyösen rázza a fejét és a nyugodtan hallgató Destrel urhoz fordul:

- Kedves barátom, te megértettél?

Komoly hangon felel Destrel ur:

- Teljesen.

És a rendesnél figyelmesebben nézi Lilikét, aki most a cigarettákkal visszajön. Tényleg igaz, már nem a régi. Arca még az utolsó télen elmosódott volt, most határozottabb és kissé soványabb. A szebben ivelt homlok mögött új gondolatok ébrednek. Formái teltebbek, a dereka karcsúbb. Ha anyja mellett áll, majdnem akkora, mint ő. A kettőt testvéreknek lehetne tartani, - mondta multkor madame Laloit-Latour. Csakhogy az egyiknél már ősz hajszájak jelentkeznek.

Jean bácsinak igaza van: minden elmulik, minden változik, a kemény gránitsziklától kezdve, ami szintén változásnak van alávetve, gyermekeink lelkéig.

Destrel ur cigarettát vett. Aztán előre hajol, megcsókolja Lilikét. És akkor melankólikus sóhajjal mondja:

- Köszönöm, te nagy leány!

(VÉGE.)

A HERCEG SOFFÓRJE.

Egyfelvonásos vigjáték. Irta: **Tábori Kornél**.

Személyek:

Ella, 16 éves)

nővérek

Jolán, 15 éves)

Sebestyén Jenő, mérnök.

A nevelőnő.

(A darab egy verandán vagy egy kertben játszódik le. Berendezésül elég egy asztal és néhány kerti szék. Az asztalon gyümölcs, virágok, egy vizeskancsó, poharak, könyv.

I. JELENET.

A nevelőnő (egyedül van a színpadon. Jobbfelé, a színfalak mögé beszél): Ella! Jolán!... Jöjjenek már! Még nem készültek el az öltözködéssel? Négy az óra, a mérnök ur mindjárt itt lesz!

Ella és Jolán (a színfalak mögül egyszerre): Már jövünk kisasszony!

II. JELENET.

A nevelőnő, Ella, Jolán.

Ella (jobbra bejön): Már itt vagyok.

Jolán (jobbról bejön): Én is!

A nevelőnő (odalep Ellához és a haját igazítja): Már megint milyen kócos!

Ella: Jaj kisasszony!... Ne tépje a hajamat!

A nevelőnő (elengedi): Így már rendben van! Még csak az kellett volna, hogy Jenő... (kijavítja magát), hogy a mérnök ur így lássa meg magukat.

Jolán (gunyosan): Ah, a mérnök ur!

A nevelőnő: Ne tréfáljon vele Jolánka! Viselkedjék illedelmesen! Ne rontsák el a Gizella kisasszony szerencsését. Ő a legidősebbik nővérük. Már husz éves elmúlt és neki férjhez kell mennie!

Ella: De épen ez az, amit nem akarunk. Giza maradjon itthon! Giza a mienk!

Jolán: És senkinek se engedjük meg, hogy elvigye tőlünk.

A nevelőnő: De a mérnök ur, gondolják meg...

Jolán: Bánom is a mérnök urat! Mérnök! Mérnök! Hát olyan nagy valami az a mérnökség. Nekem még a legnagyobb mérnök se imponál, még Lesseps sem, pedig az az... az... izé-csatornát csinálta.

A nevelőnő: A szuezi csatornát! Lássa Jolánka, maga még ezt se tudja. De azért már beleszólna a nővére férjhezmenési ügyébe!

Jolán: Azt hiszem, tán ezt megtehetem anélkül, hogy a szuezi csatornát kívülről tudnám... A nagymama se tudta, amikor férjhez ment.

A nevelőnő: Jolánka, de hogy is mondhat ilyet! A nagymama...

Jolán (gyorsan): Nem tudta! Mert amikor férjhez ment, még nem is volt szuezi csatorna. És ezt most maga sem tudja kisassz... (elhallgat).

A nevelőnő (Jolánhoz lép. A hajában babrál): Jaj de kócos!

Jolán: Jaj kisasszony! Ne bántsa! A hajam!

Ella: Csakhogy a te hajadban is babrá... (észre veszi magát). Csakhogy a te hajadat is rendbe hozzák. Jaj te is illőbben fogadhatod... (gunyosan) a mérnök urat. Sebestyén Jenő mérnök urat. (Hirtelen) Sebestyén Jenőné! Pfuj! Micsoda név! Nem! Gizát sose hívhatják majd így!

A nevelőnő (aki már végzett Jolánnal): Most egyedül hagyom magukat, lányok.

Ella és Jolán (meghajolnak).

A nevelőnő: Ha pedig közben jönne a mérnök ur, akkor illedelmesen viselkedjenek. Mint nagy lányokhoz illik. Vagy ami még jobb, hívjanak vissza engem. De tüstént, mihelyt itt lesz a mérnök ur. Ne hogy közbe valami baj legyen. (Miközben beszél, a jobboldali kijáró felé közeledik. Az utolsó szavaknál már a színpalak között áll.)

Jolán: Kisasszony, kérem!

A nevelőnő: Tessék?

Jolán: Ki építette az Eiffel-toronyt?

A nevelőnő (ujjával fenyegetően int, majd fojtott mosollyal): Eiffel... az is mérnök volt. (El.)

III. JELENET.

Ella. Jolán.

Ella (zsebéből lassan kihuz egy könyvet): Már elment?...

Jolán: Igen, már bátran mutathatod. Mi az? Regény?

Ella: Oh hogyne! Azt hiszed, hogy még mindig ott tartok! Regény?... Nem fiam. Én már az életet tanulmányozom, a reális életet. Ez az összes kártyajátékok kézikönyve.

Jolán: Óh kártya! Mutasd csak. (Egy percre együtt nézik a könyvet.) Alsós! Te! Alsós!

Ella: Kaszinó!

Jolán: Bakk... (Hirtelen.) Mit gondolsz? A mérnök ur tud bakarázni? Biztosan nem tud. Egy ilyen közönséges prózai lélek... Egy mérnök... egy Lesseps... egy Eiffel... Ha legalább színész volna.

Ella: Vagy aviatikus!

Jolán: Igen, valami ilyesmi. Hogyan is szokták azt mondani... ha egy romantikus volna... Kártyás... nagy művész... Don Zsuán...

Ella: Már mondtam neked, hogy az nem Don Zsuán... A spanyol a *j-t h*-nak ejti.

Jolán: Ezt nem is tudtam (csodálattal). Igazán Ella, miket is tudsz te. Ha a kisasszonynak sejtelve volna róla, hogy te azt is tudod (ábrándosan) Don Zsuán... Don Zsuán... Az Operába sem akartak elvinni, amikor ezt a darabot adták, emlékezel?

(Balról a színpalak mögül automobil töff-töffje hallatszik.)

Ella: Emlékszem hogyan bosszankodtam akkor. Csak annak örültem, hogy Gizát se vitték el, pedig ő nagyobb, mint mi. Hehehe! (Ujabb töff-töff hallatszik.)

Ella: Te, mi ez?

Jolán: Automobil! Te, egy automobil!

Ella: Nem automobil! Autó!... Csak így röviden: autó! az elegáns emberek mind így mondják: autó.

IV. JELENET.

Ella. Jolán. Sebestyén Jenő mérnök.

A mérnök (soffőr-ruhában nagyon csinos, rokonszenves fiatal ember. Balról a színpadra lép): Igen! Autó! Így jobb: autó... Jó napot kívánok hölgyeim!

Ella: Hát maga kicsoda? Soffőr? Nem? Ugy-e, soffőr?

Jolán: A maga automobil... (hirtelen) a maga autója túlkölt oly erősen?

A mérnök: (észrevette, hogy soffőrnek nézik): Igen, az én autóm volt.

Jolán: Hát a magáé az autó?

A mérnök: Nem az enyém, kisasszonyok, a gazdámé!

Ella: És ki a gazdája?

Jolán: Bizonyosan valami nagy ur. Egy herceg ugy-e? Egy spanyol herceg vagy olasz... nem?

A mérnök: Több... az én hercegem egy... (gondolkodik) egy... na igen, egy indiai herceg... egy maharadza...

Ella: Oh egy maharadza? Biztosan száz felesége van.

A mérnök: Száz?... Hogyan?... Igen... biztosan száz, de lehet hogy több is. Olyan sokan vannak, hogy eddig még sosem ért rá őket összeszámolni.

Ella (hirtelen ötlettel, Jolánnak sugva): Te Jolán, mi volna, ha ezt a soffőrt beavatnók a tervünkbe? És az ő segítségével elkergetnök azt a mérnököt?

Jolán (szintén sugva): Nagyszerű volna!

Ella (sugva): Szólj neki.

Jolán (sugva): Én nem merek... Inkább te!

Ella: Kérem, kedves soffőr ur!

A mérnök: Parancsoljon!

Ella: Ön bizonyára lovagias ember. A mestersége is úgy hozza magával. Akar két fiatal hölgynek segítségére lenni?

A mérnök: A legnagyobb örömmel.

Ella (székkal kínálja meg a mérnököt): Üljön le kedves indiai soffőr ur. (Három széket a színpad előtérbe huznak. Mind a hárman arcukat egymásnak fordítva leülnek.)

Ella: A következőkről van szó... Hogy rövid legyen, Ön kedves soffőr ur, segítségünkre lesz abban, hogy ebből a házból kiüzzünk egy mérnököt, egy Sebestyén Jenő nevű mérnököt.

A mérnök (ijedten): Sebestyén Jenőt kidobni? Miért?

Ella (gyorsan): Nem akarja?

Jolán (gyorsan): Mi baja?... Miért ijedt meg? Talán ösmeri azt a rettenetes embert?

A mérnök: Nem ijedtem meg, csak hirtelen eszembe jutott, hogy... de azt, majd később megmondom. Csak azt szeretném tudni, hogy miért kell azt a szerencsétlen mérnököt elkergetni? És miért éppen nekem?

Ella: Mert maga lovag... soffőr, de azért ur! Látszik az arcán, a ruháján. Igazán maga olyan finoman van öltözve, ne vegye rossz néven... nem is mint egy soffőr.

A mérnök: Köszönöm. De ebből még mindig nem tudom, hogy miért kell kidobni a mérnököt.

Ella: Mert el akarja venni Gizát...

Jolán: Az idősebb nővérünket.

Ella: És mi nem tűrjük, hogy Giza egy közönséges szürke mérnökhöz menjen. Nekünk más sógor kell. Lovagias, romantikus ember, aki tud kártyázni, aki szereti az automobilt, a repülőgépet, a kalandokat, aki ért a soffőrséghez. Egy lovagias szolgálatra kész ember, olyanféle, mint amilyennek ön is látszik, kedves soffőr ur!

A mérnök (aggódva): És ha szabad kérdezni, a kedves nővérük, Giza kisasszony, szintén irtózik ettől a szürke mérnöktől.

Jolán (erős hangon): Nem!

Ella: Hisz épp ez a baj. Ő szereti a mérnököt. Mi még nem ismerjük. Be sem mutatták nekünk és ő már szeretni merészelte.

A mérnök (felsóhajt): Hál Istennek csakhogyszeret... csakhogyszereti!

Ella: Tessék? Mit mondott?

A mérnök: Semmit...

Ella: Hát akkor miért sóhajtott.

A mérnök: Mert... mert szomjas vagyok! Mi soffőrök mindig így szoktuk. Sóhajtunk, ha szomjasak vagyunk.

Jolán (feláll s az asztalról egy pohár vizet hoz): Tessék!

A mérnök (kiissza): Köszönöm.

(A most következő beszéd alatt már mind a hárman állanak vagy fel-alá járkálnak.)

Jolán: Már nem szomjas?

A mérnök: Nem!

Jolán: Hát akkor kidobja a mérnököt?

A mérnök (komikus pátosszal): Igen! Ki én! Kidobnám, még ha a legjobb barátom is volna! Hogyne! Majd hogy ilyen kisasszonyoknak, mint önök, mérnök legyen a sógoruk... szürke, közönséges mérnök. Ezt nem tűrhetem. (Sapkáját erősen egy székhöz vágja.) (Kint túlkölés hallatszik.)

Ella: Ki az? Ki túlköl odakint?

A mérnök: Senki, csak a soffőröm...

Ella: A soffőrje? Hiszen maga a soffőr?

A mérnök: Igen én vagyok a soffőr, persze, hogy én vagyok a soffőr!

Ella: Hát akkor miért mondta az előbb, hogy a soffőröm. (Sugva Jolánhoz.) Te ez gyanus! Ez egy kalandor!

Jolán (sugva): Igen kalandor, kitűnő ember.

A mérnök: Azt azért mondtam... mert a gazdám, az indián... vagy izé... az indiai herceg. Az tetszik tudni, egy bolondos ember... Az a rögeszméje, hogy soffőr és éppen ezért kell, hogy állandóan soffőrnek szólítsam...

Ella: És ő hogyan szólítja magát?

A mérnök: Ő engem? Természetes, hogy hercegnek!

Ella: Ezt nem is csodálom. Magában valóban valami uri... valami, ami nem közönséges... Maga, ugye nem volt mindig soffőr?

A mérnök: Nem, valóban. Valamikor iskolásfiu is voltam.

Ella: Ne tréfáljon. Nem úgy értettem. Azt akartam mondani az előbb, hogy maga korábban bizonyára valami más... bocsásson meg... előkelőbb pályán volt és (lelkесedve) csak életének egy nagy katasztrófája indította arra, hogy soffőr legyen. Talán kártyán elvesztette minden vagyonát, vagy... igen bizonyára ez lesz az, szerelmes főnökének a feleségébe, az indiai hercegnőbe és csak azért lett soffőr, hogy őt követhesse.

A mérnök: Vagyonom nem volt és így azt nem veszthettem el kártyán. Főnököm, a főmagasságu herceg pedig nőtlen ember.

Ella:

(egyszerre): Hát akkor?

Jolán:

A mérnök: Más okból lettem soffőr.

Ella:

(egyszerre): Miért?

Jolán:

A mérnök (előadásán lássék meg, hogy a mit mond, azt most eszeli ki): Azért mert... mert resteltem régi foglalkozásomat, a mérnökséget.

Ella: Hát mérnök volt?

Jolán: Mérnök?

A mérnök: Ne csufoľjanak kérem érte. Magam röstelem a legjobban. Rösteltem akkor is, amikor még az voltam. Mérnök! Juj! Szürke, unalmas, foglalkozás. Egész nap számokkal bibelödni, vonalakkal, aritmetikai és geometriai föladatokkal!... Nekem egészen más kellett. Színes, gazdag, nagy élet! Látni akartam, élvezni, élni! Magamba akartam szívni a napnak fényét, a rétnék az illatát és az erdöknek komor, fenséges csöndjét. Föl akartam keresni távoli

vidékek egyszerű embereit, élvezni a rengeteg költészetét, tengereket akartam látni, el akartam jutni idegen világrészekbe és látni akartam idegen embereket, indiai hercegeket, kínai ópiumszivókat, kaliforniai aranyásókat. Át akartam élni nagy dolgokat. Háboruba kívántam menni, küzdeni még föl nem szabadított népek függetlenségeért, az albánokért, a finnekért, a búrokért.

Ella (elragadtatva): Milyen szép!

Jolán (elragadtatva): Milyen csodás! Nagy ember! Oh!

V. JELENET.

Ella. Jolán. A mérnök. A nevelőnő.

A nevelőnő: (lassan senkitől észre nem véve beoson a színpadra. A mérnök utolsó szavait már az előbbi jelenetben is hallotta.)

A mérnök: Meg akartam hódítani a levegőt. Át akartam röpdülni az Atlanti-Oceánon. A nagy íróknak akartam barátja lenni. Kezet akartam szorítani Rostand-nal, D'Anunzióval, Tolsztojjal.

A nevelőnő (közbevág): Hiszen Tolsztoj már meghalt !

Ella, Jolán és a mérnök (csak most veszik észre, hogy a nevelőnő jelen van).

Ella (ijedten): A kisasszony!

(Kinos csönd.)

A mérnök (néma meghajlással üdvözli a nevelőnőt, aki ügyet sem vet rá).

A nevelőnő: Lányok! Mit csinálnak! Ki ez az ember, akivel itt maguk beszélnek... Ki ez?

Ella (félénken): Sofför.

Jolán (büszkén): Egy indiai herceg sofförje. Egy nagy ember!

A nevelőnő: Nagy ember?... És maguk minden ösmeretlennel szóba állnak, barátkoznak? És éppen ma, mikor tudják, hogy kit várunk.

A mérnök (megrebben).

A nevelőnő: De hát maguk ezt éppen azért tették, hogy a vendégüket, akit várunk, bosszantsák. Majd az édes apjuk végez magukkal. (A mérnök felé.) És maga hogy merészelt a lábát ide betenni? Hogyan merészelt itt idegen urileányokkal beszédbe elegyedni? A kertjükben leülni? Hogyan merészelt a gyermekeknek a fejét a maga zagyva beszédeivel elcsavarni? Egyáltalán hogyan merészelt ide belépni?!

A mérnök (aki eddig lehajtott fejjel hallgatott): Vártak rám ebben a házban!

A nevelőnő: Kire vártak? Magára? Maga inas! Maga lakáj!

Ella: Oh! Kisasszony!

A nevelőnő: És ki várt magára? Talán a szakácsnő?

A mérnök: Gizella kisasszony volt olyan kegyes, hogy rám várjon.

A nevelőnő (dühösen): Mit beszél? Maga arcátlan? Gizella kisasszony, aki a vőlegényét várja. Na, ha ezt a mérnök ur hallaná!

VI. JELENET.

Ella. Jolán. A mérnök. A nevelőnő. A soffőr.

A soffőr (ugyanolyan automobil-kabát és sipka van rajta, mint a mérnökön, de a ruhája sokkal közönségesebb, mint amazé. Kezében virágcsokor. Belép a kertbe és nagy tisztelettel köszönti a mérnököt): Kérem mérnök ur, bocsánatot kérek, csak azt szerettem volna kérdezni, hogy félórára elmehetnék-e a szomszéd vendéglőbe?

A mérnök: Elmehet. Én ugyanis esti tizig itt maradok, ebben a házban.

A nevelőnő (ijedten, az egész jelenetet nem érti): Mi, mérnök urnak szólítják?

Ella: Igen, az volt azelőtt!

Jolán: De megunta a pályáját és otthagytá!

A nevelőnő: És este tizig itt akar maradni? Itt? Hát ki engedi azt meg magának?

A mérnök (a soffőr kezéből elveszi a virágcsokrot): Köszönöm. Behozta a menyasszonyom csokrát.

A nevelőnő: Menyasszonyának a csokrát? A szakácsnőét? És ide meri hozni. Elájulok. (Zsebkendővel legyezi magát.)

A soffőr (nagy tarka kendőt vesz elő, ő is a nevelőnőt legyezi): Vigyázzon lelkem! Még elesik.

Ella (rejtett örömmel): A kisasszony rosszul van.

A nevelőnő (székre roskad. Kérlelő hangon a mérnökhöz): Nézze csak jó ember, ne folytassuk ezt a játékot! Menjen le szép békességben a menyasszonyához a konyhába... ugyan tudom, hogy a nagysága ezt nem szereti.

A soffőr (dühösen az asztalra csap): A konyhába? Már, hogy az én gazdám a konyhába menjen. Az én gazdám. És maga meri őt oda küldeni. Maga?

Jolán (Ellához): Te, biztosan ez az a bolondos indiai herceg! Gazdájának szólítja a soffőrt.

A nevelőnő (fölugrik, szintén az asztalra csap): A gazdája? Hát ki az a maga gazdája?

A soffőr: Ugy kérdezi, mintha nem tudná! Sebestyén Jenő főmérnök, érti!

Ella: Sebestyén Jenő!

Jolán: A Giza vőlegénye!

A nevelőnő: A főmérnök ur! Jaj! Mit tettem? Mit csináltam?

A mérnök: Semmit se csinált. Ha valaki valamit csinált, úgy az én voltam. Komédiát játszottam ezekkel a kis lányokkal, a sógornőimmal, akik haragudtak rám, mielőtt ösmertek volna. Csak azt akartam nekik megmutatni, hogy egy mérnök nem okvetlenül a szürke, unalmas ember, akitől ők féltek (Nyomatékkal.) Lehet az is romantikus ember, érthet a kalandokhoz.

Ella: Hát maga a Giza vőlegénye?

Jolán: Te vagy az, Jenő?

Ella, Jolán (oda futnak hozzá, erősen megrázzák a kezét).

[...]* guk gyerekessége okozta.

---

* Szöveghiány! (az elektronikus változat szerkesztője)

A soffőr (a nevelőnőhöz): Csak maga hallgasson! Hogy beszélt a főmérnök urral! Én hallottam!

A mérnök (a soffőrhöz): Elég... Menjen csak! (a két lányhoz): Hát még mindig segítek kidobni a Giza vőlegényét?

Ella: Oh! Ha tudtuk volna! Hisz maga... hisz te egy aranyos ember vagy. Épen nekünk való sógor!

Jolán (a színpad jobb oldala felé fut): Giza!... Giza! Gyere gyorsan! Itt van a vőlegényed! A Jenő!

(Függöny gyorsan le.)

DICKENS VÁLOGATOTT ELBESZÉLÉSEI

ANGOLBÓL ÁTDOLGOZTA: TÁBORI KORNÉL.

A börtönben.

Angliában valamikor az volt a szokás, hogy az olyan embereket, akik az adósságaikat nem tudták megfizetni, akár tehettek róla, akár nem, egyszerűen börtönbe csukták.

Igy történt meg, hogy egy Dorrit nevű ur is lakója lett a fogháznak.

Egy szép napon megnyílt a fogház kapuja, hogy befogadjon egy középkorú, nagyon szeretetreméltó urat, aki arról biztosította a kapust, hogy nem soká fog itt maradni. Kézításként hozott magával a fogoly és eleinte azon tanakodott, hogy érdemes lesz-e kipakolnia belőle, hiszen ugyanis csak egészen rövid ideig lesz a barátságtalan ház lakója.

De multak a napok és hetek, s még mindig nem lehetett szó a szabadulásról. Így aztán Dorrit ur elhatározta, hogy a feleségét és két gyermekét is odahozatja magához.

Az adósok börtöne nem volt olyan szigorú, mint más börtön, a foglyokat különféle kedvezésben részesítették, sőt azt is megengedték, hogy a családjuk velük lakják ott.

Ha Dorrit ur valóban látott volna valami módot, lehetőséget arra, hogy a fogházat elhagyhatja, azt hiszem nem vállalta volna magára a felelősséget, hogy szép, fiatal, de gyöngye feleségét és két kicsi gyermekét ilyen helyre hozassa. De ha nem is akarta beismerni, - saját maga előtt sem - a szíve legmélyén mégis az az érzése volt, hogy soha senki sem fogja őt nehéz helyzetéből kiszabadítani. És így megengedte - amint mondta: egész rövid időre - hogy a családjá odaköltözzék.

A két kis gyerek közül, Edward, akit röviden Tipnak hívtak, három éves volt, Fanny pedig csak kettő.

Rövid idő múlva igen jól érezte magát a két kis tacsó az új környezetben. Olyan vígan és meglegegedetten játszadoztak a börtön udvarán a többi foglyok gyermekeivel, mintha sohasem lett volna jobb dolguk.

Amikor Dorrit ur családjá már hat hónapig tartózkodott a fogházban, még egy kis leánykájuk született, akit Amynak kereszteltek. A fogházőr, aki igen jólelkű ember volt, ajánlkozott keresztapának.

Dorrit azt gondolta, hogy a derék öreg ember talán jobban meg fog felelni ennek a tisztségnek, mint valamelyik rokona, vagy ismerőse, akik még elvállalnák a komaságot. És elfogadta a fogházőr ajánlatát.

Vasárnap délután pedig megkeresztelték a kis babát és ettől a naptól fogva a fogházőr jogot formált a „kis Dorrit”-hoz. Így hívta mindig tudniillik az ő keresztleányát.

Amikor már a kicsike járni és beszélni kezdett, roppantul megszerette a gyereket. Vett neki apró karosszéket és azt a saját szobájában helyezte el a kályha mellé. Boldog volt, ha a kis leány körülötte tipegett és mindenféle olcsó játékszerrel magához édesgette. De a kis leánynak nem is igen kellett a csábítgatás, a jó öreget ő is hamarosan megszerette és amikor csak szerét tehette, fölmászott a lépcsőn a fogházőr szobájába. Ott leült a kis karosszékebe és öltöztette-vetkőztette a babáját, míg el nem álmosodott és akkor aztán szépen elaludt. A fogházőr

pedig betakargatta a kendőjével, leült vele szemben a padra és gyönyörködött az ő kis kereszt-leányában.

Még egészen kis gyermek volt a leányka, de máris észrevette, hogy az egész világ nemcsak abból a szűk udvarból áll, amely magas fallal és vasráccsal van körülvéve... és hogy az ő lépteinek szabad kijárata van azon a kapun, amit mindig nagy kulccsal nyitnak ki... de az apjának azon sohasem szabad kimenni. Ettől az időtől fogva, valahányszor az apjára tekintett, mindig olyan szánakozó volt a nézése és az egész viselkedésében volt valami olyan, mintha az apját meg akarta volna védeni valamitől, hogy mitől, azt ő maga sem tudta.

Nyári időben hallgatagon ült a magas kályhaellenző mellett a kis Dorrit, öreg barátja szobácskájában és a rácsos ablakon át elgondolkozva nézte az eget.

- Ugy-e, kicsikém, a zöld rétre gondolsz? - kérdezte egy napon a keresztapja, amikor megfigyelte a sokáig hallgató leánykát.

- Merre van a zöld rét? - szólt a kis Dorrit.

- Arra, gyermekem... arra, odaát - mondta a fogházőr, miközben kulcsait önkéntelenül megzörgette.

- Ott is van valaki, aki kinyitja és becsukja a rétet? Az is el van zárva?

Az öreg zavart arcot vágott.

- Nem, legalább rendesen nincs elzárva.

- Szép hely az, Bob?

Az öreg különös kívánságára tudniillik a gyerek Bobnak nevezte őt.

- Gyönyörű szép! Telistele van virágokkal, van ott mákvirág, van ott Aranka-virág és van ott... - itt megakadt a jó öreg, mert a botanikában nem igen volt jártas - van ott oroszlánszáj is, - tette hozzá - és még sok minden, amivel játszani lehet.

- Akkor ott nagyon kellemes, ugy-e Bob?

- Nagyszerű!

- Volt az én papám is már odaát?

- Hm! - köhögött a fogházőr. - Ó igen, bizonyára, valamikor volt már ő is ott.

- Nagyon szomorú most a papa, hogy nem mehet el oda?

- Nem, nem... nem nagyon - felelte a fogházőr.

- És a többi sem? - kérdezősködött tovább a kis leány. - A többi se szomorú, Bob?

A szegény Bob nem tudta, mikép vágja ki magát, hogy fájdalmat ne okozzon ennék a gyöngy teremtsnek és megváltoztatva a beszéd tárgyát, elkezdett a mandulás süteményről és egyéb jókról diskurálni.

A kis Dorrit csevegése után a jó öregnek az a gondolata támadt, hogy a kicsikének örömet fog szerezni; egy szabad vasárnapon elvezette a gyereket a virágzó rétre, ahol füvet és virágot szedhettek. Aztán betértek a vendéglőbe, ott meguzsonnáztak és kézenfogva ment haza a kis leány és az öreg ember. És amikor a kicsike a fáradtságtól elálmosodott, a fogházőr az ölébe vette és úgy vitte hazáig.

Ez pedig nem egyszer megtörtént.

*

Amikor a kis Dorrit betöltötte a nyolcadik évét, édesanyja, aki betegeskedni kezdett, elhagyta a fogházat és falura költözött egy öreg asszonyhoz, aki valamikor náluk dajka volt. És ott meg is halt.

Ettől az időtől kezdve a kis Dorrit valósággal védelmébe vette szerencsétlen ügyefogyott apját, fivérét és nővérét. A mulatságos vasárnapi kirándulásokat abbahagyta, ép úgy, mint a kályha mellett való beszélgetéseket a keresztapja szobácskájában, hogy minél hosszabb ideig együtt lehessen az apjával, akit tőle telhetőleg igyekezett fölvidítani. Lassan-lassan elfoglalta a családfő helyét, elkezdett mindenki helyett gondolkodni, és ő vezette az egész háztartást.

Eleinte nevettek rajta az emberek, mert hiszen még olyan kicsi kis leány volt és látszólag nagyon gyöngye, de később elismerték, hogy ő az egyedüli használható tagja a szegénységbe jutott családnak. Bobon kívül nem volt olyan jó barátja, aki bátorította, vagy segítette volna valamiben. Sokszor bizony a jó Bob is csóválta a fejét, mikor látta, hogy minden teher a gyerek gyöngye vállán nyugszik. És mivel már elég öreg volt, elhatározta, hogy végrendeletet csinál és megtakarított pénzecskéjét keresztleányára hagyja. De nem volt tisztában azzal, milyen formában csinálja ezt meg, attól félt, hogy majd a könnyelmű családnak lesz ebből haszna, már pedig ő a kis keresztleánya jövőjét akarta biztosítani.

*

Valóságos csoda volt, hogy ezt a gyermeket, aki születésétől kezdve a fogházlevegőt szívtá, nem rontotta meg a rossz légkör. Edward - vagyis Tip - lusta, mihaszna fiuvá fejlődött, Fanny pedig hiu és önző lett. Csak Amy maradt meg köztük önfeláldozó, derék teremtesnek, aki egész családjáért dolgozott.

Tizenhárom éves korában már tudott egészen könyveket vezetni, azaz, hogy le tudta írni számokban és szavakban, hogy mennyibe kerülnének a legszükségesebb dolgok és mennyivel kevesebb a pénzük, hogy ezeket megfizethessék.

Amikor csak tehetett, eljárta az esti iskolatanfolyamra, amely a fogházon kívül volt és keresztülvitte, hogy fivére és nővére is némi nevelésben részesüljenek.

Egy táncmester jött abban az időben a fogházba „látogatóba” és mivel Fannynak legforróbb vágya volt, hogy táncolni tanuljon és úgy látszik, tehetsége is lett volna hozzá, Amy fölkereste a táncmestert és bemutatkozott neki, miközben kis pénztárcát szorongatott a kezében.

- Engedelmeivel, uram, Dorrit Amy a nevem... én itt születtem.

- No lám! Hát maga az a fiatal kisasszony? Ugy-e?

- Szolgálatára, uram.

- És mit tehetek magáért? - kérdezte a táncművész.

- Én értem semmit, uram, köszönöm! - felelte Amy, miközben szégyenlősen nyitogatta a kis tárcáját. - De ha lenne szives és amíg itt tartózkodik, a nővéremet olcsón táncolni...

- Tanítani?... Kedves gyermekem, ingyen fogom a nővérét tanítani! - vágott szavába a táncmester, mialatt visszatolta Amynak a tárcáját.

A táncművész jó ember volt és megtartotta szavát. Fanny oly ügyes tanítványnak mutatkozott, hogy a táncmester, amikor már kijött a fogházból, tovább tanította és azután egy kisebb színháznál szerzett neki állást.

Dorrit ur fivére, aki akkorában szintén elveszítette a vagyonát, úgy tartotta fenn magát, hogy klarinéton játszott ugyanabban a színházban, ahol Fanny állást kapott, és ez a véletlen nagyon kapóra jött Fannynak, aki otthagya a fogházat és bácsijához költözködött.

*

Testvérének a sikere bátorságot öntött Amyba és elhatározta, hogy ő is fog magának valami-képen állást szerezni. Hónapokig várakozott erre és megfigyelt minden új lakót, míg végre egy varrónőt hozott oda a sors. Amy rögtön fölkereste és megállt a varrónő szobájának küszöbén.

- Engedelmeivel, kisasszony, Dorrit Amy a nevem... én itt születtem.

Mindenki, aki a fogházba jött, hallott már valamit a kis Dorritról. A varrónő is, aki sirva feküdt az ágyában, felült és megtörölte a szemét.

- No lám, hát te vagy az a kis leány?

- Szolgálatára, kisasszony!

- Sajnálom, hogy semmit sem adhatok neked - szólt a varrónő a fejét rázva.

- Nem is azért jöttem, kisasszony. Engedelmeivel varrni szeretnék tanulni.

- Nagyon gyöngé és kicsiny vagy te még ahhoz - válaszolt a varrónő.

Végül azonban, amikor a kis Dorrit sirni kezdett, megsajnálta őt és megigérte, hogy tanítani fogja. Rövid idő múlva Amy a legtürelemesebb és leglelkiismeretesebb tanítványa volt már, akiből azután kitűnő varrónő lett.

De a legnagyobb nehézséggel kellett a kis Dorritnak küzdenie, hogy bátyjának valami foglalkozást találjon. Tipből tudatlan, lusta kamasz lett, de a kis Dorrit azt remélte, hogy meg fog javulni, mielőtt a fogház ártalmas légköréből kiszabadul.

Öreg barátjával, Bobbal sokat tanácskozott és ez talált is Tipnek akárhányféle foglalkozást. De Tip urfinak egyik sem volt az anyjára; rövid idő múlva mindegyiket otthagya és minduntalan beállított a fogházba, hogy testvére nyakán élősködjen, akinek mindig sikerült munkát találnia.

Ebben az időben halt meg a kis Dorrit öreg barátja és a szegény most már teljesen magára volt hagyatva. Bár az öreg családja kijelentette, hogy őszintén érdeklődik iránta, de azért még sem volt senkije sem, akitől tanácsot kérhetett volna.

Szegény Amynak sok megpróbáltatáson kellett keresztül mennie, amíg keservesen összetakarított annyit, hogy Tipet Kanadába küldhesse. A fiú már Liverpoolban eltékozolta a pénzt és egy hónap múlva újra beállított rongyosan, mezitláb.

Végre mégis talált foglalkozást és ismét eltűnt egy darabig.

Egy este a kis Dorrit egyedül ült a munkája mellett. Az ablaknál ült és az alkonyatot arra használta fel, hogy megtakarítsa a gyertyát. Egyszerre kinyílik az ajtó és Tip lép be.

Amy szívélyesen fogadta Tipet, megcsókolta, de nem mert tőle kérdezni semmit. Tip látta, hogy Amy mennyire aggódik és mintha ő is sajnálná Amyt, félénken kezdte a beszélgetést:

- Bizonyosan megint bosszankodni fogsz, Amy?

- Tip, nagyon rosszul esik nekem, hogy így beszélsz. Azért jöttél, hogy itt maradj?

- Igenis, leszek olyan bátor. De ennél nagyobb baj is van.

- Nagyobb baj?

- Csak ne vágj ilyen durcás arcot! Most más formában maradok itt. Én is fogoly vagyok. Negyven font sterlinggel tartozom!

Életében először roskadt össze szegény Amy a sok tehertől. Ájultan esett össze a földre, könnyelmű bátyja elé.

Mikor ismét magához tért, megigértette Tippet, hogy szegény öreg apjának nem fog szólni semmit. Ezt az új terhet is egyedül akarta cipelni.

*

Huszonkét éves volt már a kis Dorrit, amikor megismerkedett annak a hölgynek a fiával, akinek varrni szokott. A fiatalember, Clennam Artur, annyira megkedvelte a kis Dorritet, hogy elhatározta, hogy segíteni fog rajta és ha csak lehet, keresztülviszi, hogy atyját és bátyját kiereszék a fogházból.

Némelykor felkereste Amyt, hogy kikérdezzesse és megtudja tőle, hogyan jutott az apja az adósok börtönébe.

Egyszer Amy a nagybátyjánál volt, Artur pedig érte ment és visszakísérte a fogházba. Az uton egy furcsa külsejű emberrel találkoztak.

- Anyácska, anyácska! - kiáltozta valaki, amikor a fogház közelébe értek. Különös, furcsa kis alak rohant feléjük, még pedig olyan hevesen, hogy beléjük is ütközött, majd a földre esett és a kosár krumpli, amit a karján vitt, mind szétgurult.

- Ah, Maggy, Maggy! - szólt Amy. - Micsoda ügyetlenség!

Maggy fölkelt és a krumplit fölszedte a földről.

Clennam ur most látta, hogy Maggy legalább huszonnyolc éves lehet, csontos arcú, szájalmas vonású, kis nyomorék. Nagy, fehér fejkötőt viselt és lyukas, foldozott ruhát. Jólelkű mosoly huzódott végig széles, hülye arcán és ez valamiképen enyhítette vonásainak a rutságát.

Amikor a szegény teremtes a kis Dorrit kezét megfogta és csókolgatni kezdte, Clennam ur csodálkozva kérdezősködött Amynál hogy ki ez a furcsa gnóm?

- Ez Maggy! - felelte Dorrit. - Unokája az én egykori dadámnak, aki már régen meghalt. Hány éves vagy, Maggy?

- Tíz éves, anyácskám ! - felelte Maggy.

- Nem is képzeli, hogy milyen jó lélek - szólt Amy gyöngéden. - És milyen megbízható! Egyedül keresi meg a kenyerét! Igazán, teljességgel egyedül!

- Szeretném ismerni az élettörténetét - szólt Artur.

- Hallod, Maggy! - kiáltott Amy. - Egy ur érdeklődik élettörténeted iránt!

- Élettörténet? - mormogta Maggy elgondolkozva. - Mamuska!

- Én vagyok a mamuska! - magyarázta Amy kissé zavartan. - Nagyon vonzódik hozzám. Öreg nagyanyja nem valami jól bánt vele. Tíz éves korában nagy beteg volt és azóta nem lett öregebb.

- Tíz éves! - ismételte Maggy. - Milyen szép a kórház, olyan kellemes! Ugy-e? És azok az ágyak! És a limonádé! A narancsok! A jó leves! Ah, nincs szebb hely a világon!

- Maggy olyan hosszú ideig maradt a kórházban, amíg csak lehetséges volt, - folytatta a kis Dorrit - mikor pedig onnan elbocsátották, nagyanyja nem tudta, mit kezdjen vele és bizony nagyon rossz bánásmódban volt része. Lassanként megtanulta Maggy, hogy neki kell gondoskodnia saját magáról, talált mindig annyi munkát, hogy megélhessen. Bizony most is egyedül tartja el magát. És ez a Maggy élettörténete.

De arról nem beszélt Amy, hogy a szegény bárgyu teremtest ki vette pártfogásába, ki tanította meg, véghetetlen nagy fáradtsággal és türelemmel azokra a dolgokra, amivel megtudta keresni a kenyerét és földözhetette a szükségleteit.

Nem volt szüksége Arturnak sem „mamuskára”, sem arra a cirógató mozdulatokra, ahogyan az otromba Maggy a kis Amy kezét simogatta, hogy világosan megállapítsa, ki volt Maggy-nak a vezető anyyala.

A komor, szomorú hely, ahol voltak, egyszerre szépnek, verőfényesnek tűnt fel Artur előtt. Nem volt csoda, hogy a szívét Amynál felejtette, akinek jóságát csak bájosága multa fölül.

Sok fáradtság után sikerült Clennam Arturnak Dorrit urat és Edwardot kiszabadítani a fogházból. Megtudta, hogy Dorritékat kiforgatták a vagyonukból és nem nyugodott addig, amíg a családi vagyont vissza nem szerezte nekik.

A Dorritok olyan sokáig viselték a szegénységüket, hogy a váratlan jómód kissé megzavarta a fejüket. Nem voltak olyan hálások, jóbarátunk iránt, mint kellett volna. Természetesen a kis Dorritot kivéve. A kis Dorrit sohasem feledkezett meg Arturról. Amikor Arturra is elkövetkeztek a rossz napok és neki is a fogházba kellett vándorolni, Amy gyakran fölkereste őt, hogy vigasztalja és betegségében ép oly önfeláldozóan ápolta, mint valamikor az édesapját.

Aztán megint jobb napok következtek. A kis Dorritból és Clennam Arturból férj és feleség lett. Beléptek a csöndes, nyugodt, verőfényes életbe. És ahová csak léptek, áldás fakadt a léptük nyomán.

Aranyhaju Lucie.

Az „Aranyhaju Mary” pompás hajó volt, olyan pompás, amelyet csak kívánhatott Rawender kapitány, a derék tengerész. Háromszáz tonnás, kitűnően felszerelt, jól épített hajó. Derék tisztjei és derék legényei voltak, tehát minden tekintetben állotta a vihart, amikor 1851. március 7-én délután négy órakor kifutott a kikötőből.

Az „Aranyhaju Mary” rakománya mindenféle áru volt, amelyet Kaliforniába vitt az aranyásók számára, olyan utasítással, hogy ott aranyércet vegyen föl és úgy térjen vissza. John Steadman volt a hajó első kormányosa, a második kormányost pedig William Ramesnek hívták. Mind a kettő kitűnő tengerész és jó fiú, mint amilyenek a tengerészek általában szoktak lenni. Az „Aranyhaju Mary” fedélzetén husz utas indult el, nagy részt fiatalemberek, akik a kaliforniai aranymezőkön akartak szerencsét próbálni, továbbá fiatal asszonyok és lányok, akik ismerőseik, vagy rokonaik után utaztak.

Rawender kapitány mindnyájuk között négy utassal törődött a legtöbbet és különösen nagy figyelmet tanusított irántuk. Köztük volt mindenek előtt mistress Atherfield, gyönyörű csillogó szemű fiatal asszony, aki a férjéhez utazott és egyetlen gyermekét, három éves leánykáját is magával vitte. Ott volt aztán Coleshaw kisasszony, aki mindig fekete ruhában járt és aki a fivéréhez indult.

Végre különösen érdekelte Rawender kapitányt egy Rarx nevű öreg ur, akinek arcában sok héjaszerű vonás volt, fájós és vöröses szemével szaporán pislogott és reggeltől estig nem beszélt másról, mint a kaliforniai új nagy arany mezőkről.

Vajjon az öreg Rarx azért indult-e utnak, hogy öreg karjaival még aranyat ásson, vagy csak vásárolni akart aranyat, csak kereskedni, avagy talán csalni akart vele, - azt nem tudta senki. Az ő titka volt és ő megtartotta magának.

A gyermek, - mistress Atherfield leánykája - roppant kedves kis leány volt és a hajón a kapitánytól kezdve le a hajósinasig, mindenki szerette. Mindenki eltréfált az ő bájos, gyerekes módja szerint, de amikor látta, hogy John Steadman befejezte szolgálatát és most már játszhatott vele, hangosan föl kacagott örömeiben és tárt karokkal szaladt elébe.

Steadman és Lucie tudniillik nagyon jó barátok voltak. Furcsán kedves látvány volt ez a nehéz, tenyeres-talpas ember, amikor a kis Lucievel buvócskát játszott a nagy árboc körül.

Szép aranyzőke haja volt a kicsikének, amely csillogó fürtökben omlott arcára. Steadman „aranyhaju Lucie”-nek nevezte el és azt állította, hogy az „Aranyhaju Mary” élő testvére a leánykának, a gyerek pedig leült a fedélzeten és úgy beszélt a hajóval, mint valami babával. Néha mindenféle szalagot és színes rongyokat akasztott az árbocfára, mintha csakugyan a babáját öltöztette volna és soha senkinek nem jutott eszébe, hogy leszedje onnan a furcsa diszítést.

Az utasok közül is mindenkinek a kedvence volt a kis Lucie.

Rarx urra ugyan senki sem mondhatta, hogy túlságosan kedves öreg ur és az egyénisége sem volt olyan, amelyből a gyermekek iránt való különös szeretet áradt volna ki, hanem azért még ő is nyugtalan volt, ha a kicsike nem mutatkozott a szeme előtt. Ilyenkor tele volt gonddal, az jutott eszébe, hogy a kis Lucie valahogyan kiesik a tengerbe, vagy az árbockosárból zuhan rá valami, vagy akármiféle más baja történhetik.

És ezt a vonzódást még sokkal különösebbé tette az a körülmény, hogy a gyermek épenséggel nem szenvedhette őt, állandóan kitért előle és csak hosszú biztatással lehetett rávenni arra, hogy kezet nyújtson neki. A hajón mindenki tudta ezt, de senki sem értette.

Az „Aranyhaju Mary”-nek általában jó időjárás kedvezett.

Kilenc nap óta járt már a tengeren, amikor egyszerre hihetetlen mennyiségű uszó jégteblára bukkant. Mistress Atherfield egy reggel szorongó szívvel nézte a hajó mellett uszó jéghegyeket és félve szólt fel a kapitányhoz, aki a parancsnoki hidon állt:

- Ah, kapitány ur, nem olyan ez, mintha az egész föld jéggé változott volna és most darabokra törne.

Rawender kapitány nevetett s megnyugtatta Atherfieldnét, pedig ő maga tudta legjobban, milyen veszedelem fenyegeti a hajót.

Nyolc egész nap és nyolc egész éjszaka alig mozdult el a fedélzetről, csak néha dőlt le egy-egy félórásra aludni, amíg végre annyira kimerült, hogy az első kormányos valósággal könnyörgött neki, menjen le a kabinjába és pihenje ki magát egy kicsit.

Amint a tengerészek mondják: állva aludt, - ami azt jelenti, hogy még a kabátját sem vetette le, hanem csak a cipőjét, mert a lába már nagyon meg volt dagadva.

Lehunyt a szemét és álmodott. Azt álmodta, hogy otthon van a szülővárosában, megpróbált újra visszaemlékezni a templomra, amely már teljesen más formájú volt és valami egészen sajátos módon a középén, a toronynál ketté volt hasítva...

Ebben a pillanatban a hajó megrázkódott. A rettenetes lökés borzasztó ereje a hidra dobta a kapitányt. Kiabálást, jajgatást hallott, recsegetek, ropogtak a gerendák, a víz közvetlen közelében zugott és sistergett.

Ezt a zajt már jól ismerte Rawender kapitány, aki mint az őrült rohant fel a fedélzetre.

A kezébe kapta a beszélő trombitát és hangja a következő pillanatban már dörögve harsogta túl a vihart. A kormányost és a másodkormányost maga mellé parancsolta, a legénységet pedig a helyére utasította. Tüzet gyújtottak a hajón és a láng fényénél látni lehetett azt a

roppant jéghegyet, amivel a hajó összeütközött. A csucsától a közepéig ketté volt hasítva, épen úgy, mint az a templomtorony, amelyet a kapitány álmában látott.

Nem volt reménye többé, hogy a hajót megmentse. A kapitány kiadta a parancsot, hogy bocsássák le a mentőcsónakokat. Össze-vissza csak két csónak volt kéznél, egy nagyobb bárka és egy kis gigg. John Steadman a gigg vezetését vette át, Rawender kapitány pedig, aki utolsónak hagyta el a süllyedő hajót, a bárkának a parancsnokságát tartotta fenn magának.

A bárkában volt a többi utas között Coleshaw kisasszony, Atherfieldné, aranyhaju Lucie és végül Rurx ur is, aki valósággal könyörgött a kapitánynak, hogy ne válasszák el őt a kis leánytól. Most derült ki, hogy voltaképpen nem is vonzódott a gyermekhez, de az volt a babonája, hogy az aranyhaju Lucie szerencsét hoz neki és tönkremegy, mielőtt elválík a gyermektől, vagy aranyhaju Lucienek valami baja történik.

Mikor a reggel szürkülni kezdett, Rawender kapitány megvizsgálta az élelmiszer-készletet, igazságosan szétszította a legénység között, John Steadman-nak azt a parancsot adta, hogy lehetőleg a bárka közelében tartsa a gigget, aztán mindkét legénység a csónakba szállott. Bátran hangzott föl a matrózok *Hurrá!* kiáltása és hatalmas evezőcsapásokkal indultak neki a végtelen tengernek.

És most a szerencsétlen hajótöröttek számára a legborzasztóbb szenvedések végtelen sora kezdődött. Rettenetes viharban hanykolódott a bárka a hullámokon, haláltáncot járt fölöttük a csónak és mégis - talán az egyetlen Rarxon kívül - mindenki bátran tűrte a szenvedéseket.

A legények között volt nem egy durva, goromba ember, de ezekben a borzasztó napokban csodálatos módon ellágyultak és a legnagyobb előzékenységet tanúsították az asszonyok és a gyermekek iránt.

Sokkal többet szenvedtek a hidegtől és az örökös nedvességtől, mint az éhségtől, pedig bizony élelmiszerük is alig volt. Az aranyhaju Luciet valahogyan mégis melegen tudták tartani, amíg a hóvihar tartott, de a többenél a zugó viharban még rémesebb volt hallani a fogaik vacogását. Lucie eleinte nagyon siratta elvesztett játszótársát, az „Aranyhaju Mary”-t, de később már beletörődött és csak néha-néha tört ki belőle a zokogás. Ha az idő megengedte, egyik-másik matróz a karjára vette a gyermeket és a magasba emelte, hogy átnézessen a sik tengeren John Steadman csónakjához. Aranyhajával, ártatlan arcocskájával olyan volt ilyenkor, mint egy kis angyal, aki el akar repülni.

Már négy éjszakát és négy napot töltöttek a mentőcsónakban, amikor az öreg Rarxon az örülés jelei kezdtek mutatkozni. Zavaros beszéddel könyörgött folytonosan, hogy dobják a tengerbe az aranyat, mert különben mindannyian elvesznek. Lucie tudniillik néhány nap óta mind bágyadtabb és bágyadtabb lett és úgy látszott, hogy ez kergette örületbe az öreg Rarxot. Szentül meg volt győződve róla, hogy mindnyájuknak el kell pusztulni, ha a gyermek meghal és siránkozva, jajgatva kérte a kapitányt, hogy minden élelmiszert adjanak a gyermeknek.

A kapitány szigorú hangon szólt rá, hogy hallgasson. Nem tudta elviselni, hogy a haldokló gyermek folyton ezt az őrjöngő beszédet hallgassa. Aranyhaju Lucie pedig ott feküdt az édesanyja ölében, lesóványodott kezecskéivel átfonta a szerencsétlen asszony nyakát, amíg a kis kezek nem mozdultak már és a meggyötört kis testből elszállott a lélek...

Aranyhaju Lucie sohasem nézett többé szét a messzi vizek fölött, nem intett többé üdvözlést barátainak a másik csónakba és amikor kipirosodott a hajnal, a gigg emberei hiába keresték a messzeségben a kis fehér madárkát és zokogás rázta meg a kebleket, amikor megtudták, hogy az aranyhaju Lucie ugyanabban a sirban fekszik, mint az „Aranyhaju Mary”.

A gyermek halála után még sok nehéz napjuk volt a hajótörötteknek. Hanem végre is feltűnt előttük a part, szárazföldet értek a szegény, elgyötört emberek.

De amig éltek, egyikük sem felejtette el ezeket a borzalmas napokat, sem a büszke hajót, sem a kedves gyermeket, akik egymás mellett fekszenek most mérhetetlen mélységben és akiket örökké tartó nyugalomra ringat el a tenger, mint valami ide-oda hintázó óriási bölcső.

A kis cseléd.

Swiveller Richárd vidám, könnyelmű, de jólelkű fiatalember volt és senkinek sem okozott kárt, hacsak saját magának nem.

Tulajdonképpen csodaszámba ment, hogy kevés fizetésű irnok létére két olyan rigolyás ember-nél tudott dolgozni, mint amilyenek Brass Sámson és nőtestvére, Sally kisasszony voltak.

Noha csupán Brass uré volt tényleg az ügyvédi iroda, a nővére olyan buzgón vett részt az üzleti tevékenységben, hogy általánosan cégtárs-számba ment.

Alig élt még a földön két barátságtalanabb teremtes, mint amilyenek Brass ur és Sally kisasszony voltak: Swiveller Richárd nemsokára rájött arra, hogy alattomosak, sőt nem is túlságosan becsületesek.

Egy szép napon egyedül ült az irodában és azzal töltötte az időt, hogy Sally kisasszonyról torzképeket rajzolt és egy vidám nótát füttyörészett hozzá. Egyszerre csak ügyetlen kopogást hallott az ajtón.

- Szabad! - mondta Richárd. - Csak úgy, mint otthon, tessék beljebb kerülni!

- Bocsánatot kérek - hallatszott egy vékony hangocska a folyosón, - legyen olyan szives és mutassa meg az üres lakást.

Richárd áthajolt az asztalon és egy kis rongyos leányt pillantott meg. Szinte eltűnt a nagy, durva, tarka kendőjében, úgy hogy nem látszott más, csak az arca meg a keze.

- Ki vagy? - kérdezte Richárd.

Feleletül újra kérdezte a kis leány, hogy nem mutatná-e meg az iroda fölött lévő üres lakást az érkező idegeneknek, mert Sally kisasszony neki megtiltotta a lakás megmutatását.

Nagyon koránérett leány volt a kis szolgáló. Jóformán a csecsemő kora óta dolgozott, ő látta el az egész házimunkát, ő volt a szobaleány és a szakácsnő egy személyben...

Ez időtől fogva Richárd látta el a lakás dolgát és a kis szolgáló nem mutatkozott többé. De a fiatalember sehogy sem tudta elfelejteni a vézna, sápadt arcocskáját.

- Sokat adnék érte, ha tehetős ember volnék, - mondogatta magában - megtudnám elsősorban, hogy mit csinálnak azzal a gyerekekkel?

Amikor kinyitotta az iroda ajtaját, Sally kisasszonyt látta lemenni a konyhalépcsőn. Mivel ebéd ideje volt, azt hitte, hogy a kis cseléd ebédjét viszi. Annál inkább, mert a kisasszony kezében tálat látott, amelyen borjusült maradékaik szerénykedtek.

Erőt vett rajta a kíváncsiság, követte a kisasszonyt a lépcsőn és benézett a konyhába.

A kis szolgáló lehajolt fejjel, alázatosan állt.

- Hol vagy? - kérdezte a kisasszony.

- Itt - felelte egy gyöngé hang.

- Ne gyere közel a sültözhöz, mert még kedvet kapsz rá, ismerlek már.

A kis leány a szögletbe bujt. Sally kisasszony kulcsot vett ki a zsebéből, kinyitotta az éléskamrát és egy csomó hideg burgonyát hozott ki, amelyek olyanoknak látszottak, mintha kavicsok volnának. A tányért a kis cseléd elé tette és megparancsolta, hogy egyék. Egy hatalmas késsel pirinyó, kis borjuhust vágott le és a villa hegyére szurta.

- Látod ezt? - kérdezte Brass kisasszony és odanyújtotta a husdarabot.

Éhes szemekkel bámult a kis cseléd a falat husra, mintha minden rostocskáját jól szemügyre akarná venni.

- Látom - felelte.

- Nehogy azt mondd, - szólt a kisasszony - hogy nem kapsz hust! Nesze, edd meg!

Ez ugyancsak hamar megtörtént.

- Akarsz még? - kérdezte a kisasszony.

Az éhes kisleány halkán felelte:

- Nem!

- Egyszer kaptál hust, - összegezte Sally kisasszony a történeteket - eleget kaptál, annyit, amennyit meg tudsz enni. Meg is kérdeztelek, hogy kell-e még. Azt mondtad: „nem”. Nehogy valakinek azt merd mondani, hogy koplalsz, értetted?

E szavak kíséretében Sally kisasszony bezárta a hust a szekrénybe és vigyázott a kis szerencsétlenre, míg a rossz burgonyát megette; ezzel kapcsolatban a barátságos néni pár jókora pofont is adott a kis cselédnek és mint aki jól végezte a dolgát, fölment a lépcsőn. Richárd sietett, hogy előbb legyen az irodában.

*

Ebben az időben történt, hogy Brass urnak és a nővérének sokszor volt dolguk a házon kívül. Richárd ilyenkor egyedül maradt az irodában és mivel nem volt túlságosan sok dolga, sokszor unatkozott. Hogy kissé szórakozzék, vett magának egy sakkjátékot és mindenféle sakktáblát, ványt igyekezett megfejteni.

Ilyenkor teljes csönd volt az irodában és Richárdnak néha úgy rémlett, mintha az ajtó felől szipákoló vagy szuszogó hangokat hallana. Arra a gondolatra jött, hogy ezek a hangok a kis cselédétől erednek, aki a nedves pincekonyhában való állandó tartózkodástól mindig náthás volt.

Egy este halkán odalopózott az ajtóhoz, feltárta és odaugrott a kis leányhoz, mielőtt az még észrevehette volna a közeledését.

- Mióta kukucskálsz már a kulcslyukon? - kérdezte.

- Azóta, hogy elkezdte a játékot, sőt már előbb is.

- Gyere be inkább, - mondta Richárd egy kis gondolkozás után. - Ülj le ide, megmutatom, hogyan kell dámát játszani.

- Ó, Istenem, nem merek leülni, hiszen Sally kisasszony agyonüt, ha megtudja, hogy fölmertem jönni.

- Be van fűtve odalent? - kérdezte Richárd.

- Csak kicsit - hangzott a felelet.

- Engem nem öl meg a kisasszony, ha lemegyek a konyhába - mondta Richárd és a játékot a karja alá vette. - Lemegyek. Szent Isten, milyen sovány vagy! Mi az oka?

- Nem tehetek róla!

- Megennél egy kis kenyeret és húst? - kérdezte Richárd a kalapját levéve. - Igen?... No, ezt mindjárt gondoltam.

Megkérte a kis leányt, hogy vigyázzon az ajtóra, míg visszajön és elment. Nemsokára egy fiuval jött vissza, aki csomagokat hozott utána, amelyekben enni- és innivaló volt. Richárd a konyhába vitte ezeket a szép dolgokat, a kis cseléd elé tette és megparancsolta neki, hogy lehetőleg keveset hagyjon belőlük; a szegény kiéhezett teremtet engedelmeskedett is a parancsnak. Azután megtanította Richárd a kis leányt dímát játszani. Mivel gyors felfogású volt, mindjárt megértette.

Swiveller ur megigazitotta a lámpát, felállította a köveket és így szólt:

- Hogy az egész ügy mulatságosabb legyen, Hamupipőkének foglak nevezni. Hallottad?

A kis leány bólintott a fejével.

- Hát akkor, Hamupipőke, kezd el!

A két különös pajtás sokat játszott így együtt, amíg az óra tizet ütött és ez arra emlékeztette őket, hogy Brass ur és nővére nemsokára hazajönnek. Hóna alá fogta tehát Richárd a játékot s fölfelé indult.

- Még azt akartam mondani, Hamupipőke - jegyezte meg vidám hangján - hogy máskor tégy le arról a rossz szokásról, hogy a kulcslyukon szellőztesd a szemedet.

A kis cseléd az est folyamán sok mindent mondott el az élete folyásáról Richárdnak.

- Hiszen csak azt akartam tudni, - mondta most remegő hangon - hogy hova van eldugva az éléskamra kulcsa, más semmit. Nem vettem volna el sokat, ha megtalálom a kulcsot, csak épen annyit, hogy az éhségemet csillapítsam.

- Tehát nem találtad meg a kulcsot? - kérdezte Richárd. - Persze, hogy nem! - adta meg mindjárt a feleletet magának - hisz akkor nem volnál olyan sovány, jó éjszakát, Hamupipőke!

A következő időszakban a jó ember egyetlen alkalmat sem mulasztott el, hogy a szegény hányt-vetett teremtéssel jót ne tegyen, vagy legalább egypár barátságos szót ne mondjon neki. És a jó szavak termékeny talajra találtak a cseléd szívében. Később gyümölcsöt is hoztak.

*

Swiveller Richárdot Brass ur és nővére nemsokára elbocsátották. Nem nagyon sajnálta az állását.

Néhány nappal később beteg lett, nagy láz sorvasztotta. Nem volt sem barátja, sem pénze, de ez a három hét alatt, míg nyugtalanul hanykolódott betegágyán, nem nagyon bántotta, hisz a nagyfokú láz következtében nem volt eszméleténél.

Sejtelve se volt a betegség súlyosságáról és álmoképnek hitte az egészet. De nem tudta sehogy sem megérteni, hogy miért érzi magát olyan gyöngének és miért olyan sovány, fehér a keze.

Beszélni kezdett és akkor egyszerre tudatára jött annak, hogy ébren van, mert... Hamupipőke felugrott, tapsolt, nevetett is, meg sirt is.

- Hamupipőke, - mondta gondolkozva Swiveller ur - nem kegyeskednél idebb fáradni? Légy olyan szives és tudasd velem, hová lett a hangom, és hogy miért lettem ilyen sovány?

Hamupipőke szomorúan rázta a fejét és újra sirni kezdett. Aminek az lett a következtése, hogy Swiveller ur gyöngesége folytán ugyancsak nedvesedni érezte a szemét.

- A sirásodból és más dolgokból - mondta Richárd és az ajka remegett - arra kell következtetnem, hogy beteg vagyok.

- Hát persze, - felelt a kis cseléd, a könnyeit törölve - és milyen bolondságokat beszélt össze!

- Hm! Nagyon beteg voltam, Hamupipőke?

- Akárcsak meghalt volna - mondta a kis cselédleány. - Nem is mertem hinni, hogy jobban lesz. Hála Isten, mégis fölépült.

Swiveller ur jódarabig hallgatásba merült. Azután megint beszélgetni kezdett és azt kérdezte, hogy mennyi ideig feküdt.

- Holnap lesz három hete - mondta a kis cseléd.

Richárd eleinte azt hitte, hogy Brass kisasszony küldte hozzá Hamupipőkét ápolás céljából, de a kis leány nemsokára felvilágosította. Nagy zavarral vallotta meg, hogy hallgatózott a kulcslyukon és hallotta, hogy halálos beteg, és hogy senki sem ápolja. Egyenest a lakására szaladt, a háziasszonynak azt mondta, hogy Richárd testvére és elfoglalta a helyét az ágy mellett.

- Szegény Hamupipőke, mennyit fáradtál?! - mondta Richárd.

- Dehogya is - felelte. - Nem is fáradtam. Ne törődjék velem. Szeretek sokat ülni és aludtam is sokat... és milyen jól aludtam az egyik széken. Ha látta volna magát, hogyan akart kiugrani az ablakon, ha hallotta volna, hogyan énekelt és milyeneket beszélt, el se hitte volna. Ugy örülök, hogy már jobban van.

- Én is! - jegyezte meg Richárd, gondolatokba merülve. - Az a gyanum, hogy nélküled nem élnék.

Megfogta a kis cseléd kezét. Gyöngesége következtében valószínűleg neki is könnyek szöktek volna a szemébe, mint a kis cselédnek, ha a leány nem fordította volna a beszédet másra és nem figyelmeztette volna, hogy feküdjék vissza és maradjon nyugodtan.

- Az orvos - mesélte - azt mondta, hogy feküdjék csöndesen és ne szóljon egy szót sem. Most pihenje ki magát, azután majd tovább beszélgetünk. Itt maradok. Ha lehunyja a szemét, talán el tud aludni.

Egy asztalkát tett az ágya mellé, leült és egy patikus ügyességével hűsítő italt készített.

Richárd elszunnyadt. Amikor újra felébredt, a ruháit kérte, mert föl akart kelni. De Hamupipőke kijelentette, hogy ez teljesen lehetetlen, először, mert túlságosan gyöngé, hogy a lábára tudjon állni, másodsor, mert kénytelen volt eladni a ruháit... hogy betegsége alatt a legszükségesebbeket megszerezze.

- Ebből azt következtetem, - jegyezte meg egykori vidámságával Richárd - hogy nem maradt meg semmim, még egy mellényem sem.

- Semmi!

- Ez kellemetlen, - felelte Swiveller ur - ha tűz üt ki, legalább egy esernyő kellene. Egyébként jól tetted, hogy eladtál mindent, kedves Hamupipőke. Különben már nem élnék.

Hogy Hamupipőke miképp gondoskodott volna Richárdról tovább, ha nem jön közbe egy kedvező esemény, azt bizony nem lehet tudni. De Richárd üzleti ügyben elküldte egy öreg urhoz, aki sietve fölkereste, mielőtt a betegségről értesült. És amikor látta, hogy milyen bajban van, elment és egy hatalmas kosarat küldött a beteg lakására.

Mérhetetlen kincseket rejtegetett a kosár. Teát, kávé, bort és kétszersültet, narancsot és szőlőt, elkészített szárnyast, borjusültet és más hasonló dolgokat. A kis cseléd el se hitte, hogy ilyen dolgok még máshol is létezhetnek, nem csak a kirakatokban. Szótlanul bámult a kosár tartalmára és bizony-bizony összefolyt szájában a nyál.

Az öreg ur egy asszonyt is küldött, hogy Richárdot ápolja.

Dehogy is hagyta volna el a világ minden kincséért Hamupipőke a helyét! Ott ült az ágya mellett, amíg Richárd evett. Még pedig olyan módon evett, hogy az egyik kezével a kis leány kezét fogta. Mindannyiszor, ha egy izletes falat eltűnt a szájában, felcsillant a Hamupipőke szeme. És ha a kezét szorongatta, vagy megcsókolta, akkor a kis leány sirásba kezdett örömben.

Richárd azt mondta, hogy egyetlen kívánsága: az ő Hamupipőkéjéből hercegnő legyen, igazi, hamisítatlan hercegnő. De nagy kérdés, vajjon akkor a kis leány boldogabb lett volna-e, mint a mostani szerény helyzetében.

A buzgó ápolónő és a jóbarátok, akik gondoskodtak róla, nemsokára meggyógyították Richárdot. De még mielőtt annyira megerősödött volna, hogy félóránál több időre maradjon ágyon kívül, oly hír érte, amely Hamupipőkére való tekintettel, nagy örömet okozott neki.

Megtudta, hogy egy rokona halt meg és nagy évjáradékot hagyott rá.

- Ha az Isten is úgy akarja, - mondta Richárd sirva és nevetve - akkor még nagy tudós lesz a mi Hamupipőkénkből.

És megtartotta, amit ígért. Alig gyógyult fel egészen, sok szép ruhát vett a kis leánynak és haladéktalanul beíratta az iskolába.

Ha egy féltucat évig nem élhetett a sok kiadás következtében valami nagyon jó módban, még sem sajnálta a kiadott pénzt, mert Hamupipőke nagyon sokat tanult az iskolában.

Az intézetben addig maradt a kis leány, amíg elérte tizenkilencedik életévét és csinos, okos, kedves kisasszonnyá változott.

Egy napon, amikor meglátogatta és egyedül jött le a látogatószobába, olyan vidámnak és virulónak látta Hamupipőkét, hogy eszébe jutott, milyen boldogok lehetnének ők ketten, ha megházasodnának.

Richárd megkérdezte: mit szólna hozzá. Nem tudom, mit felelt Hamupipőke kisasszony, de annyi tény, hogy egy héttel később megvolt az esküvő és ettől fogva boldogan éltek együtt egy kis hampstead-i házban.

Richárd azután is Hamupipőkének nevezte a feleségét. Annak a napnak évfordulóján, amelyen a betegségéből föleszmélve megpillantotta az asztalnál, mindig egy kis ünnepet rendezett és ilyenkor nagy volt az öröm és a jókedv...

A legszebb történet.

Lirriper néni a Norfolk-Streeten lakott a 81. szám alatt, „ahonnan az előkelő színházak és a többi nyilvános mulatóhelyek öt perc alatt gyalog elérhetők” - ezt a megjegyzést szerette hozzátenni Lirriperné az urak és hölgyek előtt, akik nála lakást kerestek.

Lirriper néni ugyanis szobákat adott ki és bár olyan öreg asszony volt, akinél szeretetreméltóbbat és szelidebbet alig lehet elképzelni, mégis mindig kész volt arra, hogy harcba szálljon a konkurensével, Wozenham kisasszonnyal, aki szintén adott ki szobákat, kissé távolabb, az utca másik oldalán.

És nagyanyónak biztosan segített volna a kis Jemmy. Ez tulajdonképpen nem az unokája volt, de azért Jemmy rögtön képes lett volna megboxolni akárkit, ha az ellenkezőjét állítja. Jemmy ott jött a világra Lirriper néni házában. Szegény, fiatal, szerencsétlen anyja a jólelkű asszonyra bízta, mielőtt utolsó sóhaját a vele érző Lirriperné karjai között kilehelte. Jemmynek az apja sem élt, és így nem lett volna egyetlen lélek a széles nagy világon, aki törődött volna vele, ha a jó asszony nem teszi azt az ígéretet, hogy gondoskodik a gyermekről.

- Isten segítségével - mondotta - én és az őrnagy gondoskodni fogunk róla.

És meg is tartotta a szavát.

Az őrnagy őszinte barátsággal viseltetett Lirriper néni iránt. Három éve lakott már ott, amikor Jemmy mamája oda költözködött és az öreg asszony mindig alaposan megbeszélte a dolgot, mielőtt valakinek kiadta volna a szobát.

A katonatiszt nagyra becsülte az öregasszonyt és örült, ha nehéz helyzetében szolgálatára lehetett.

Amikor Lirriperné a szegény árvát „hivatalosan” is átvette a gyermekmenhelyen, az őrnagy magára vállalta a keresztapaságot és így történt, hogy a kicsike Jemmy nevet kapott a kereszt-ségben, miután az őrnagyot Jackman Jamesnek hívták.

Lirripernének sohasem kellett megbánni ezt a jó tettét. Az ő véleménye szerint olyan kedves gyermek egyáltalában nem volt több ezen a világon, mint Jemmy, aki annyi napfényt vitt a házba, a nagymamának annyi boldog órát szerzett, mindig illedelmes volt és mindenben engedelmeskedett, amire figyelmeztették, kivéve néha azt az egyetlen esetet, amikor átszökött Wozenham kisasszonyhoz, és a sapkáját szándékosan a pincelyukba dobta. Természetesen nem akarták neki visszahozni és mikor ezt az eseményt Lirriper néni megtudta, felvette a legszebb kalapját, felhuzta a legjobb kesztyűjét, előkereste a napernyőjét és Jemmyt kézen fogva, formális látogatást tett Wozenham kisasszonynál.

- Valóban nem is álmodtam volna, hogy valaha átlépem az ön küszöbét, Wozenham kisasszony, - kezdte a beszédet - és ha azonnal nem adják ide az unokám sipkáját, a törvény védelmét fogom igénybe venni... kerüljön bármibe!

Wozenham kisasszony egy orrfintorítással a csöngetyühöz nyult.

- Jenny - kérdezte a belépő szobaleánytól - látott egy régi csibészsipkát a mi pincénkben?

Mielőtt Jenny felelhetett volna, Lirriperné fölvette az odavetett keztyűt.

- Wozenham kisasszony! - szólt fuldokló hangon és lángvörösén a méregtől. - Wozenham kisasszony, mielőtt a cselédje ezekre a kérdésekre felelne, vegye tudomásul, hogy az én unokám nem csibészgyerek, és nincs is ahhoz szokva, hogy régi sapkát hordjon. Sőt nem vagyok tisztában azzal, hogy az unokám sipkája nem sokkal újabb-e, mint az öné!

Tekintve a valóságot, hogy éppen akkor Wozenham kisasszonyon egy meglehetősen elhasznált fejdísz volt, Lirriper asszony megjegyzése borzasztó csapásként hatott. Wozenham kisasszony szintén fülig elvörösödött; a fejét hátra szegte és így szólt:

- Ugy-e hallotta a kérdésemet Jenny? Talált egy gyermeksapkát a pincében?

- Igen, kisasszony, - felelte Jemmy, aki a szóharcnak rettenetesen örült - azt hiszem, láttam egy olyan forma vacakot odalent.

- Akkor vezesse ki a látogatókat - rendelkezett Wozenham kisasszony - és távolítsa el azt az értéktelen rongyot az én házamtájáról.

A fiucska ezalatt nem tévesztette szem elől Wozenham kisasszonyt. Most összeráncolta a homlokát, összeszorította a száját, lábcskáját kifeszítette és elkezdte forgatni harcra készen a karocskáit, mint egy kávédarálót:

- Te dolomba atalsz lenni a nadmamával? - fenyegetőzött dacosan. - Majd én mindál medboxollak!

Wozenham kisasszony megvetően mosolygott.

- Édes Istenem, - mondta - és ez ne volna csibészgyerek? Lehetetlen, lehetetlen! Oh, jé! Oh, jé!

Eközben Lirriperné jókedve már régen visszatért, kivált amikor látta, hogy Jemmy milyen férfiasan megvédelmezi. Hangos nevetésben tört ki, kézen fogta Jemmyt és a legjobb hangulatban indult hazafelé, bárha utánuk dobták is a sipkát.

*

Esténként Lirriperné és Jackman őrnagy mértföldnyi utakat tettek meg Jemmyvel négylovas postakocsin. Jemmy ült a bakon, amit az őrnagy bádoggal kivert irópolca jelképezett, Lirripernéni az utas szerepét vette át, a karosszékeben ülve, az őrnagy pedig hátul ült, mint kalauz és elragadóan fujta a kemény papírból készült postakürtöt.

Néha az utas el is szunyókált a kocsiban. A kocsis rögtön felébresztette, odalépett a karosszékhez és kérdezősködött:

- Ed ticsit dolsan mentünt az utolsó állomástól, ud-e? Félt az öled nénite?

Akkor aztán fölvette az utas ölébe a kis kocsist és össze-vissza csókolta. De a kocsisnak rögtön vissza kellett menni a kalauzhoz, aztán kezdtek együtt a kocsi előtt le és föl „topologni”, ami annyit jelentett, hogy a lábukat melengetik. Az őrnagynak nagy öröme telt az időtöltésben, majdnem épen annyi öröme, mint a gyerekeknek...

*

...De hogy mit élt át Lirripernéni, amikor Jemmy eltévedt és nem tért haza, ezt alig lehet leírni.

És az őrnagy ebben az ügyben ép olyan furcsán viselkedett, mint ő.

Jemmy öt éves volt, amikor olyan titokzatos módon eltűnt. Még délelőtt tizenegy órákor látták, de azontul senki sem tudta, hogy mi lett belőle.

Az őrnagy valami szerkesztőségbe rohant, egy hirdetéssel, amely a Jemmy részletes személyleírását tartalmazta és annak, aki a gyermeket visszahozza aggódó nagyanyjának, szép jutalmat helyezett kilátásba. De a hirdetés épen huszonnégy órával elkésve jelent meg. Lirripernéni ezt a lapot örökre megőrizte. Az első szavak, amelyek kedvencéről nyomtatásban megjelentek!

Minél jobban előrehaladt a nap, annál inkább elvesztették a fejüket Lirriper asszony és az őrnagy. Majdnem meg voltak arról győződve, hogy Jemmyt ellopták és a rendőrséggel keményen összekoccantak, mert nem csatlakozott a véleményükhöz.

- Ne nyugtalankodjék olyan nagyon, asszonyom, - próbálta őt a rendőrtisztviselő vigasztalni - majd ki fog minden derülni. Mi ezt tapasztalásból tudjuk, hogy az emberek általában nem bolondok... idegen gyermekeket magukkal vinni... különösen, ha azokon mindennapi ruha van, mint ahogyan ezt állítja. De ha még a legszebb ruha lenne is rajta, a legrosszabb esetben az történhetik, hogy valami mellékutcában fogjuk őt megtalálni, egy kicsit átfázva a hidegtől.

Lirriperné kijelentette, hogy ezek a szavak törsturásként hatnak rá. Egész nap szaladoztak, mint az örültek... ki és be. Végre este kilenc óra felé, berohant az őrnagy a házba és hangosan elkiáltotta magát:

- Jemmyt megtaláltuk!

Lirriperné elájult és mikor ismét magához tért, haladéktalanul kocsira ült, hogy a kis fiút személyesen hozza haza.

Kiderült, hogy Jemmy egy verklis után szaladt jó darabig, aki egy majmot vitt magával. Amikor nem találta meg visszafelé az utat, egy rendőr az őrszobára vitte és ott volt egész mostanáig. Lirriperné és az őrnagy mély álomban találták a kályha mellett. A játékszett, amit a mulattatására kapott, még a karjai közt tartotta.

*

Nemsokára azután az őrnagy megkérte a háziasszonyát, hogy a kicsikét taníthassa, mivel ő azt hiszi, hogy Jemmy már elég érett ehhez. Az öreg hölgy nem adta mindjárt a beleegyezését, még fiatalnak tartotta Jemmyt rá, hogy az agyát teletömjék írással és számolással, nem is beszélve az olvasásról. De mivel az őrnagy makacskodott, hát végre engedett.

- Csak egyet, őrnagy ur, - vetette közbe - nem himezek-hámozok, hanem kimondom kereken, ha a tanulás hátráltatná a drága gyermek étvágát, azonnal elmarad az egész dolog.

- Engedje át nekem Jemmyt pár hétre és készüljön el egy nagy meglepetésre. Azonkívül adjon kérem a konyhából néhány tárgyat, amit nélkülözhet.

- Nem értem, őrnagy ur - szólt az öreg asszony kissé ijedten. - A konyhából?... - Talán attól félt, hogy a fiúcskát elevenen akarja az őrnagy megfőzni.

- Igenis, Lirriperné, igenis - hagyta helyben Jackman őrnagy, ravaszul nevetve, de olyan barátságos arccal, hogy az asszony nem tudta a kérését megtagadni.

Az őrnagy és Jemmy aztán naponta egy órára elzárkóztak a külvilágtól. Mivel Lirriper asszony folyton nevetést, fecsegést és tapsolást hallott, arra a meggyőződésre jutott, hogy az oktatás Jemmyre nézve semmiféle káros hatást nem tesz.

Azonkívül Jemmy egy napon átadott neki egy kis cédulát, amire az őrnagy tréfásan a következőket írta:

„Jemmy és Jackmann tisztelettel meghívják Lirriperné asszonyt ma este öt órakor egy látogatásra a Jackman-intézet szalónjába, ahol az elemi számolás néhány produkciója fog bemutatni”.

Pont öt órakor belépett Lirriperné az őrnagy szobájába, ahol egy karosszékhez vezették. Az őrnagy az asztal mellett állt, amin egy régi ujságpapír volt kiterítve és rajta különféle konyhaedények. Jemmy, a kis emberke, egy széken állott, rózsás arcocskája kipirult és kék szeme úgy ragyogott, mint a gyémánt.

- Ne, ne, madame! - kiáltott, amikor észrevette, hogy Lirriperné alig tud ellentállni a kisértésnek, hogy szívére ne szorítsa. - Te ülj le szépen és ne moccanj!

- Amint kívánja, uram - felelte ő is tréfásan. - Egy ilyen előkelő társaságban alkalmazkodni kell a rendhez.

De ki írja le csodálkozását, amikor az őrnagy különféle tárgyakat kezd kiválogatni és azt mondja: három tepszi, egy vasaló, egy csengetyű, egy reszelő, egy diótörő, három fődő, egy fazék, két tojástartó és egy husvágó - mennyi az összesen?

- Tizenöt! - kiáltja Jemmy és elkezd tapsolni és táncolni örömeiben.

Minden tárgyat, ami körülöttük volt, figyelembe vettek, sőt azt is, ami nem volt a szobában. Végül még a Wozenham kisasszony szemét, orrát, fülét, karjait és lábait is összeszámolták, még pedig meglepő ügyességgel.

De büszke is volt az őrnagy! És Jemmy ebben milyen örömet és kedvet talált.

Mikor már az összeadáshoz nem tudtak semmit kigondolni, áttértek másra, amit Jemmy csorzás-nak nevezett.

Lirriperné ez idő alatt sugárzó örömmel ült ott és alig tudta magát visszatartani, hogy a kicsikét ölébe ne huzzza.

De mikor az előadás véget ért, Jemmy hangosan elkiáltotta magát:

- Nadmama, most táld ki edészen a kalodat, Jemmy oda fod udlani!

És mialatt az öreg nő és a gyermek hosszasan ölelkeztek, az őrnagy, aki büszkébb volt a legkényesebb pávánál, suttogó hangon jegyezte meg, de úgy, hogy azért mindenki meghallhatta:

- Ne mutassa neki, Lirriperné asszony, de pompás egy kölyök, már az igaz!

*

Jemmy egyre nőtt és mindig áldást és boldogságot hozott a házra, amit Lirriperné nem győzött hangsúlyozni. A szobákat bámulatos könnyen ki tudták adni és senki sem illant el fizetés nélkül, mint ahogyan előbb, hébe-korba.

Mikor aztán eljött az ideje, hogy a fiut iskolába küldjék, az őrnagy tovább is figyelemmel kísérte a házi dolgozatait. Mindamellet nem zárkózott el Lirriperné attól a gondolattól, hogy kedvencét, ha értelmes és komoly embernek akarja nevelni, helyesebb lesz kiadni a házból, hogy alkalmá legyen korához való emberkével érintkezni, ahelyett, hogy nagymamájával és ennek öreg bérlőjével játszszonek, az ő szórakozásukra.

Nagyon megható jelenet volt, amikor Lirriperné ezt az elhatározását az őrnagygyal kiméletesen közölte. Jackman őrnagy arca mind hosszabbra és hosszabbra nyult.

- A fiunknak egy intézetbe kell menni, kedves barátom, - mondta Lirriperné - az élet folytonos válásból áll, - és nekünk most kell megválnunk drága kincsünktől, ha az ő javát akarjuk.

Bármilyen bátornak is akart látszani a jó lélek, a könnyei között két őrnagyot látott és a kis kályhát legalább is féltucatnak nézte.

- Igaza van, Lirriperné asszony, - szólt az öreg harcos - világosan és megdönthetetlenül igaza van. És ha nincs ellenére, egy órára friss levegőre megyek.

Mikor az őrnagy elment, Lirriperné behívatta Jemmyt a kis szobájába. Aztán karjaiba zárta és azt mondta neki, hogy most már a tizedik évében van és hogy itt volna az ideje annak, hogy rendes iskolába menjen, ha azt akarják, hogy olyan ember legyen belőle, aminőnek látni szeretnék, akik őt szeretik. Könnyes szemmel csókolgatta és elmondta neki, hogy majd valamikor, ha meg fog halni, összes megtakarított pénzét Jemmy fogja örökölni - és reméli, hogy a kis örökséget Jemmy szorgalma által jóra fogja felhasználni és hirnevet fog magának szerezni... és hogy őt mennyire szereti... és hogy Jemmy mindene ezen a világon.

Jemmynek mintha egy kissé homályos lett volna a máskor oly tiszta látása és rózsapiros ajkai észrevétlenül rángatóztak. Szorosan a nagymamájához huzódott és így szólt:

- Mindent értek, nagymama. Tudom, hogy válnunk kell. Megpróbálom, hogy jóra való ember legyen belőlem. És ha nem teszek meg mindent, hogy hálámat és szeretetemet bebizonyítsam, ha nem lesz az belőlem, amire te számítasz... de remélem, minden úgy lesz... különben meghalnék. Hidd el, nagymama, ha életben maradok, nem fogsz bennem csalatkozni.

Tehát Jemmy intézetbe ment. De az őrnagy emiatt olyan buskomor lett, hogy Lirriperné, bármilyen nehezen viselte ő is a válást, kénytelen volt a jó öreg urat folyton arra emlékeztetni, hogy Jemmy karácsonyra ismét itthon lesz.

És amikor a karácsonyi ünnep érkezett, kiderült, hogy igazán érdemes volt elválni, már csak azért is, hogy a viszontlátás új örömét élvezhessék.

Jemmy öt percre sem fogta be a szájacskáját, annyi mindenféle elbeszélni valója volt. A szent estén, amikor a kandallónál ültek... Jemmy nagymama lábánál a zsámolyon... mellette egy tányér sült gesztenye és egy tál alma a széken, amely asztalul szolgált... igazán, hogy ragyogott ez a boldog gyermekarc, fényesebb és ragyogóbb volt, mint a pirosra sült almák a tálon. És a két öreg, akiket az igaz barátság kötött össze, egymásra néztek a szőke fejecske fölött, a hű szemekbe és az őrnagy minden percben titkolódzó hangon, amit azonban Jemmy igen jól hallhatott, susogta, hogy volt-e valaha ilyen pompás kölyök?!

Eközben Jemmy hosszasan beszélt az iskolamester leánykájáról, hogy az milyen gyönyörű, szép és a tanító milyen szörnyeteg. Amellett csak úgy forrt benne a pajkos életkedv, és úgy át volt hatva a gyöngédségtől és a szeretettől öreg nagyanyja és az őrnagy ur iránt, hogy senki sem csodálkozhatik azon, ha az öregek magukon kívül voltak a boldogságtól...

És Jemmy élete ettől fogva nem volt más, mint egy hosszú iskolai élet, míg el nem jöttek azok az évek, amikor felnőtt, jóltevőinek forró kívánságait teljesítette és tanult jóra való, híres ember lett.

De mi azon a helyen akarjuk most befejezni a történetet, ahol Jemmy gyermekségének története is befejeződik. Az őrnagy ezen az emlékezetes szentestén az együttlétük tiszteletére az összes karácsonyi meséket előadta. Végre Jemmy a szavába vágott és így szólt:

- Kedves nagymama és kedves keresztapa, most én akarok nektek egy történetet elbeszélni:
- Volt egyszer egy fiú, az elment szerencsét próbálni, és amikor hazatért, teli volt a zsebe arannyal, annyi arannyal, hogy elég volt neki egész életére. Nagy ujjongással fogadták őt és ő megtöltött minden szekrényt arannyal, még a könyvszekrényt is. A nagymamáját és a keresztapját elárasztotta egészen arannyal, mert azok a legjobb emberek voltak ezen a világon. És amint így ülnek egészen térdig aranyban, egyszerre csak hangosan kopognak az ajtón és belép egy gazdag ur, aki kibérelte az összes szobákat kétszeres árért mindörökre. De a fiú és az a nagymama és az a keresztapa, azok nagyszerűen éltek mindennap és mindig, örökké. És itt vége a mesének.
- Sohasem volt köztük veszekedés, vitatkozás? - kérdezte Lirriperné, midőn Jemmy az ölébe kuszott és gyöngéden megölelte.
- Nem, senki sem gondolt a veszekedésre!
- És az arany sohasem olvadt el?
- Nem, sohasem tudta egyikük sem elkölteni!
- És egyikük sem lett öregebb?
- Nem, egyikük sem lett öregebb.
- És nem kellett egyiküknek sem meghalni?
- Nem, nem, nem, nagymama - kiáltott Jemmy, szorosan odasimulva a jó asszonyhoz. - Egyikük sem halt meg. Azt nem bírta volna a fiú elviselni...
- Kedves őrnagy ur, - szólt Lirriperné. - Ma este már nem fogunk több történetet elmesélni. Jemmyé legyen az utolsó, mert az volt és marad a legszebb história, amit valaha elmeséltek...

Bebella.

Angol ur zsebrevágott kézzel állott a kis szobája ablakánál és gondolatokba merülve bámult a nagy térre, amelyen a katonák gyakorlatoztak.

Angol ur nagyon zsémbes alak volt, vagy legalább úgy tett, mintha az volna; miután egyetlen leányával összeveszett, jó időre elhagyta hazáját és egy kis francia városban telepedett le. Nagyon nyomott kedélyűnek, szomorúnak érezte magát, mint mindenki, aki hozzá közelálló embertársaival veszekszik, - de mindenáron azt akarta magával elhitetni, hogy a szívének semmi köze a dologhoz és így nem is lesz beleszólása.

Tulajdonképpen Langley volt a neve, de a háziasszonya, Madame Bouclet, „l'Anglais”-nek értette a nevét, ami franciául „angol”-t jelent és így az egész városkában Angol urnak hívták.

- Ezek a fickók mindenfelé lábatlankodnak - mormogta kedvetlenül, a gyakorlatozó katonákat nézegetve. - Ha így látja őket az ember, amint tüzet gyujtanak, az asszonyok fazekaira vigyáznak, csecsemőket pólyáznak, gyerek-kocsikat tologatnak, zöldséget tisztogatnak és más katonákhoz nem illő dolgokat művelnek, akkor az embernek majdnem nevetnékje támad. Soha életemben nem láttam ilyen társaságot. Soha életemben!

Alapjában véve azt gondolta, hogy milyen jólelkű, igénytelen, kedves emberek ezek a katonák, de ezt a gondolatát a világ minden kincseért sem vallotta volna be.

A szomszéd házba, egy fodrászhoz, valami Teofil nevű káplárt szállásoltak be. Mivel tudniillik a városkában nem volt elegendő kaszárnya, melyekben a sok katonát elhelyezhették volna, egy sereg katonát a polgárok lakásaiban szállásoltak el.

Angol ur Teofil káplár iránt érdeklődött leginkább, meg egy kis árva gyermek iránt; az is ott lakott a fodrásznál.

A kicsikét Bebellának hívták, ami Gabriella becéző neve. Mielőtt a káplár hozzájuk költözött, nagyon szomorú volt a kis Bebella élete. Senki sem szerette, minden falatot irigyeltek tőle, - és néha bizony nagyon is lompos volt a kis Bebella.

A káplár változtatott a kis leány dolgán; mosdatta, etette, nagyon megszerette. Hát még Bebella, hogy megszerette a káplár bácsit! Odaadta volna érte az életét. Szeretettel hálálta meg a jóságát.

- Hol lehet vajjon a káplár? - gondolta magában Angol ur. - Nini, ott van a kis leány!

A pirinyó kis leány a fodrász üzlet lépcsőjén állott és a nagy térre bámult. Kék pamut ruhácskát és fehér vászon főkötőcskét viselt, amint a francia gyermekek szokták.

Kövér kacsójával a szemét dörzsölgette és olyan figyelmesen nézett a térre, hogy Angol ur akaratlanul is követte a tekintetét.

- Persze - dörmögte - mindjárt gondoltam! A káplárt nézi.

A káplár, harminc éves napsütötte legényke, éppen egy pár katonának osztotta ki a parancsot. Sötét szeme élénken villogott a kis sapkája alól. Fehér kamáslija olyan volt, mint a most lehullott hó és széles térdnadrágján nem látszott egy porszemecske sem.

Angol ur és a kis leány nézték, amíg vége nem volt a szolgálatnak. Akkor a káplár kitért karokkal áttáncolt a téren a fodrászboltig, feje fölé emelte a kis leányt, mintha el akarná röpíteni, össze-vissza csókolta és eltűnt vele a házban.

Angol ur hirtelen úgy érezte, mintha torkán akadt volna egy falat, hisz ő neki is volt leánya, akit valamikor régen éppen így emelt a levegőbe, mintha el akarná röpíteni.

Köszörülte a torkát, dörögött, megint köszörülte a torkát és azt mondta, hogy a káplár bolondos legény. Nem akart többé rágondolni. De ez a terve kivihetetlennek mutatkozott, mert a káplár minduntalan eléje akadt. Ha Angol ur kinézett az ablakon, a káplárt pillantotta meg Bebellával, ha sétált, a káplárral és Bebellával találkozott, akik szintén sétálni mentek. Ha hazafelé indult, megint találkozott velük, ők is hazafelé indultak. Ha korán reggel kinézett az ablakon, a szomszéd udvarban ott látta a káplárt, amint mosdatta, öltöztette és fésülte Bebellát. Ha az utcai ablakhoz menekült, pillantása ismét a káplárra esett, aki a téren osztotta meg reggelijét Bebellával. Ahova ment, ahol állt, mindenhol a káplár és Bebella! A káplár Bebellával és Bebella a káplárral!

Egy szép napon, mikor Angol ur reggeli sétájára indult, megint találkozott az elválaszthatatlanokkal. Zavarba jött és megemelte a kalapját.

- Jó napot uram! - viszonzta a káplár a köszöntést.

- Miféle szép kis leány - mondta Angol ur, megfogta a kis leány állát és belenézett bámuló szemébe.

- Szép kis leány - ismételte a káplár.

- És jó? - kérdezte a másik.

- Nagyon jó, szegény kicsike!

- Ugy! Ugy! - Angol ur lehajolt és megsimogatta a kis leány arcát. - Ki adta neked ezt a szép érmet, melyet a nyakadon hordasz?

- Teofil - suttogta a kis leány.

- Ki az a Teofil?

Bebella harsogó, szivből jövő nevetésbe tört ki, összeütötte kövér kacsóit és táncolt a kövezeten.

- Nem tudja, hogy ki az a Teofil? - kiáltotta. - Nem tud semmit, de semmit.

- Teofil ur, ha nem tévedek? - fordult a káplárhoz Angol ur.

- Szolgálatára uram, - felelte a katona.

- Örvendek! - Megragadta a káplár kezét és erősen megszorította, de a következő másodpercben megint mogorva arckifejezést öltött fel, mert észrevette, hogy a szomszédos házakból őt figyelik.

Hetek multak el és a régi emlékek, amelyekről Angol ur azt képzelte, hogy meghaltak és el vannak temetve, mindig frissebben és világosabban tértek vissza az emlékezetébe. Minden nap szorosabb és szorosabb lett a baráti viszony közte és a káplár és Bebella között, ami annyit jelentett, hogy megsimogatta Bebella arcát és megszorította a káplár kezét, hogy Bebellának vadonatúj rézpénzt és a káplárnak szivarokat adott, sőt annyira ment, hogy Bebellát meg is csókolta. Mindezt azonban nagyon szégyenlősen csinálta és nagyon rossz néven vette, ha Madame Bouclet, vagy más szomszéd ezeket a dolgokat megfigyelte.

Idővel egész tevékenysége abban állott, hogy a káplárt és Bebellát szemmel tartsa; csak egyszer vesztette el őket szem elől, egy viharos éjszakán, nagy tüzvész alkalmával. Angol ur derekasan segített az oltási munkálatoknál.

A tűz napjától fogva a káplár hirtelen eltűnt. Épp olyan hirtelen eltűnt a kis Bebella is. Még egy pár napig látta Angol ur a kis leányt, - most mosdatlan és fésületlen volt, - azután sehol sem tudta megtalálni.

Angol ur nem akart kérdezősködni utána. Járkált a nagy térre, be-benézett a fodrászboltba, nótákat dudorászott és úgy tette, mintha nem keresne senkit sem.

De egy Mutuel nevű öreg urat, aki régebbi idő óta figyelte a három jó barát különös viselkedését, nem tudott Angol ur félrevezetni. Átlátta, hogy az idegen rideg külseje meleg szívet takar. Egy alkalommal kalapját megemelve és nagyokat hajlongva közeledett Angol urhoz.

- Milyen szomorú, milyen szomorú! - mondta. - Istenem! Nagy szerencsétlenség, ugyebár?

- Micsoda? - kérdezte Angol ur.

- A mi káplárunk. Istenem! A mi szegény káplárunk!

- Hát mi történt?

- Nem hallott semmit sem?

- Nem.

- A tűznél történt a baj uram. Olyan bátor volt és jószívu. Talán tulságba is vitte a bátorságot.

- Az Isten szerelmeért, mit jelent mindez? - rivalt rá Angol ur.

- Egy lezuhanó gerenda...

- De hiszen azt mondták, hogy egy közkatonát ért a baleset...

- Nem... Nem. Egy káplárt... A mi jó káplárunkat. Ugy szerették a bajtársai. A temetés nagyon ünnepies volt. De uram, hiszen ön sir.

- Mi köze hozzá? - akart Angol ur fölfortyanni, de nem tudott.

- Angol ur - szólt Mutuel, - csak tisztelni tudom a jó szívét. De nem akartam zavarni gyászában.

A kicsi öreg ur megemelte kalapját és tovább ment.

Mikor Angol ur magára maradt, megtörölte az orrát - vagy talán a szemét és elindult a temető felé. Már többször járt ott és mindig úgy tett, mintha mulatna az olcsó porcellán- és üveggyöngy koszorúkon, melyek a sírokon feküdtek és amelyeken ilyenfajta felirások voltak olvashatók: „apámnak”, „anyámnak”, „jó barátomnak”. Nem mintha igazán mulatott volna ezeken az egyszerű koszorúkon, csak hozzátartozott keserű lényéhez, hogy úgy tegyen, mintha gunyolódne.

Elérkezett a temető kapujához és egy pillanatig megállott. Azon gondolkozott, kérdezősköd-jék-e, hogy merre van a káplár sírja. De nem volt kedve hozzá, hogy idegenekkel beszédbe ereszkedjék és azt gondolta magában, hogy majd csak megismeri a sírt valahogyan.

Föl és alá járkált a sírok közt és keresett valami jelet, amiről ráismerjen.

És meg is pillantott valamit. Az egyik síron kis gyermek feküdt, mély álomban. Bebella volt.

A sírdombot a katonák már kis kertté alakították át. Sima, festetlen kereszt volt a sír fejénél és a kis leány átölelve tartotta a keresztet. Ugy fonta köréje a két puha karját, mint egykor a káplár nyaka köré. A keresztre babérkoszoru volt akasztva és fölötte ott lengett-lobogott egy háromszínű francia zászlócska.

Angol ur megemelte a kalapját és egy darabig némán állt. Azután megint föltette a kalapot, lehajolt és csendesen fölkeltette a gyermeket.

- Bebella, kis kedvesem.

A kis leány először megijedt, amint még könnytől nedves szemét kinyitotta, amikor azonban fölismerte Angol urat, nyugodtan engedte, hogy a karjába vegye.

- Itt nem maradhatsz, gyermekem. Velem kell jönnöd.

- Nem, nem! Nem hagyom Teofilt egyedül. Az én jó, drága Teofilomat.

- Meg fogjuk keresni, Bebella, Angliába utazunk és megkeressük. A leányomhoz megyünk Bebella és megnézzük, nincs-e ott.

- Meg is fogjuk találni?

- A jobbik részét meg is találjuk. A jó lelke és az árvák és elhagyatottak iránti szeretete, amely megtörte büszkeségemet és békülékennyé, jószívűvé tett, ott lesz velünk. Gyere, szegény kis gyermekem.

Megölelte a kis leányt, rátette a kezét a derék katona sirjára és így szólt:

- Isten a tanum, jó barátom, hogy gondomba veszem ezt a reám bizott jószágot.

A gyermek fáradt volt a hosszú uttól és így nemsokára elaludt. Két kerek karjával erősen átölelve tartotta Angol urat. Kopott cipőjén, sebes lábán és fáradt arcán látszott, hogy minden nap megtette a hosszú utat a temetőbe.

Angol ur már eltávozott a sirtól, de mégegyszer megállt, gondolkozva nézett Bebellára és a többi sirra.

- Ezt megtehettem, - mormogta - hisz nem látja senki.

Óvatosan, hogy föl ne keltse a kicsikét, elment a temető kapusához és két koszorút vett. Egy kék-fehéret, evvel a fölirással: „jó barátomnak” és egy piros-feketét ugyanazzal a fölirással, azután csöndesen ráakasztotta a két koszorút a keresztre. Jól látszott a fölírás: „Jó barátomnak” és mégegyszer „Jó barátomnak”.

Amint hazaértek, rendbehozta a kis leány ruháját, vigyázott, hogy egészen úgy csinálja, mint a káplártól látta, ennivalót adott neki és az ágyba fektette.

Azután lelopózott a fodrászboltba és beszélgetett a fodrász feleségével. A beszélgetés folyamán többször pénz csengése hallatszott.

Egy kis csomagban magával vitte a Bebella holmiját.

Minthogy nem akarta magát kitenni a kíváncsiak kérdezősködésének és mivel félt az emberek hálálkodó dicséretétől, elhatározta, hogy titokban megszökik a kis leánnyal.

Uti csomagjait elküldte a pályaudvarhoz. Kiegyenlítette számláit, Bouclet asszonynak egy levélben jókora összeg pénzt hagyott hátra és egy szép holdfényes éjszakában, mint valami gyilkos, lopózva elsietett. De nem tört vitt a ruhája alatt, mint a gyilkosok szokták, hanem a kis Bebellát vitte. A nagy tér üres volt és nem találkozott senkivel. A pályaudvarra érkezve megvárta a vonatját és beugrott egy üres fülkébe. Nagyszerűen sikerült minden, gondolta magában, senkisémet sejtette a tervét és megmenekült a dicsérettől és a pletykáktól.

Bebellát lefektette és betakarta. Alig ült le azonban szemben a kis leánnyal, valami különösét látott az ablakban. Egy kis tubákos szelence csillogott föl a holdfényben. Előrehajolt és kinézett. Lent a sinek mellett állt Mutuel ur.

- Bocsásson meg Angol ur - mondta és kinyújtott karral emelgette a tubákos szelencét, mert az ablak magas volt és az öreg ur nagyon apró - bocsásson meg és tisztelje meg jószágos kezével a szelencémet azzal, hogy kivesz belőle egy kis szippantani valót.

Angol ur kihajolt az ablakon, kivett egy kis dohányt a szelencéből, megrázta az öreg ur feléje nyújtott kezét és így szólt:

- Köszönöm! Isten áldja!

- Isten áldja Angol ur! - kiáltotta Madame Bouclet, aki szintén láthatóvá lett a sinek között.

- Fogadja el ezt tőlem emlékül!

Angol urnak alig volt ideje, hogy elvegye a virágcsokrot, már megindult a vonat. A papiroson, melybe a csokor be volt takarva, ez állt: „Az elhagyatottak barátjának”.

- Egészen véve nem is olyan rossz emberek, - dörmögte csöndesen Angol ur és sirt is, meg nevetett is, miközben kissé fölemelte a takarót, hogy megcsókolja a kis leányt.

Azután nem szólt többet. Hallgatva ült órák hosszat, míg a vonat átdüörgött a holdfényes éjszakán. A kis Bebella meg aludt és Teofilről álmodott, a kedves, drága Teofilről, akit meg fog találni odaát Angliában, az Angol ur leányánál...